

30—31 maj.

Debatter m. m.

Tisdagen den 30 maj.

Sid.

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område	3
Ordnande av bangårdsförhållandena i Hälsingborg	49

Onsdagen den 31 maj.

Svar på interpellation av herr Eskilsson ang. utvidgningen av Svenska lastbilaktiebolagets verksamhet m. m.	67
Ang. tidpunkten för början av riksdagens höstsession	71

Samtliga avgjorda ärenden.

Tisdagen den 30 maj.

Jordbruksutskottets utlåtande nr 52, ang. åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område	3
Statsutskottets utlåtande nr 192, ang. ordnande av bangårdsförhållandena i Hälsingborg	49

Onsdagen den 31 maj.

Statsutskottets memorial nr 193, ang. statsregleringen för budgetåret 1950/51	71
---	----

Tisdagen den 30 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 11 förmiddagen.

Herrar *Sunne* och *Rosander* anmälde, att de åter infunnit sig vid riksdagen.

Justerades protokollen för den 23 innevarande månad.

Anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 325, i anledning av väckta motioner om beredande av möjlighet för hushållningssällskapen att genom lantbruksnämndernas förmedling erhålla lån för inköp av gårdar att drivas som ekonomiska demonstrationsjordbruk;

nr 326, i anledning av väckta motioner om anskaffande av ett statligt undersökningsfartyg av fiskebåtstyp;

nr 327, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående seminverksamhet bland nötkreatur m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 328, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av priserna på fisk och av exporten av fisk jämte i ämnet väckta motioner;

nr 332, i anledning av Kungl. Maj:ts i 1950 års statsverksproposition gjorda framställning angående Täckande av förluster på grund av statlig kreditgaranti m. m.;

nr 333, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1950/51 till Grundförbättringar: Statens avdikningsanslag, Statens avdikningslånefond samt Bidrag till jordbrukets rationalisering m. m. jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 334, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelsevillkoren för kronotorp m. fl. lägenheter m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 350, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 17 juni 1948 (nr 433) om försäkringsrörelse;

nr 351, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om svenskt medborgarskap, dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 352, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående finansieringen av kostnaderna för den nya kyrkomusikerorganisationen m. m., såvitt propositionen hänvisats till lagutskott; samt

nr 356, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av allmänna riktlinjer för en tvångsclearing med Tyskland, dels ock i ämnet väckta motioner.

Ang. prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 52, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 245, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av ett propositionen bilagt utdrag av protokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels medgiva Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för reglering under nästkommande regleringsår av produktions- och avsättningsförhållandena på jordbrukets område i huvudsaklig överensstämmelse med de i propositionen angivna riktlinjerna;

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att fastställa priser på brödsäd och oljevaxter av 1951 års skörd i huvudsaklig över-

Ang. prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

ensstämmelse med vad i propositionen angivits;

dels å riksstaten för budgetåret 1950/51 under nionde huvudtiteln anvisa

a) till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område ett reservationsanslag av 191 000 000 kronor;

b) till Kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet ett reservationsanslag av 25 000 000 kronor;

c) till Statlig lagerhållning: Omkostnader för statlig inköps- och försäljningsverksamhet ett förslagsanslag av 6 000 000 kronor;

dels ock antaga vid propositionen följande förslag till förordning angående fortsatt giltighet av förordningen den 10 juli 1947 (nr 378) om viss avgift å mjölk, grädde och ost samt till förordning om ändrad lydelse av 2 § förordningen den 30 juni 1944 (nr 459) angående avgift för smör som användes för framställning av grädde m. m.

I detta sammanhang hade utskottet därjämte behandlat följande till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 120 av herr *Osvald* och II: 140, likalydande, av herr *Ståhl*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen ville besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla om en allsidig utredning i syfte att ersätta det nuvarande systemet med prissättning på jordbrukets produkter med ett smidigare, mer utvecklingsfrämjande system, som principiellt gäve vårt jordbruk samma rörelsefrihet som andra näringsgrenar;

2) I: 261 av herr *Aaby-Ericsson* m. fl. och II: 318, likalydande, av herr *Hæggblom* m. fl., vari hemställts, att riksdagen i avsikt att bereda jordbruket en tryggare och friare ställning ville hos Kungl. Maj:t begära en plan för successiv avveckling av de subventioner, som nu anvisades till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område;

3) I: 273 av herr *Spetz* och II: 308, likalydande, av herr *Antby* m. fl., vari yrkats, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om sådan

ändring av kungörelsen den 19 mars 1942, nr 91, att mejerier finge rätt att jämsides med försäljning av 3-procentig standardiserad mjölk saluföra mjölk med högre fetthalt samt att å sådan mjölk tillämpa fri prisbildning;

4) I: 513 av herr *Persson, Karl*, och herr *Hermansson, Herbert*, samt II: 609, likalydande, av herrar *Carlsson* i Bakeröd och *Hansson* i Skediga, vari hemställt, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t begära skyndsamt utredning angående på vad sätt småbruket skulle få kompensation för den i propositionen nr 245 föreslagna kraftfoderfördyringen ävensom att riksdagen måtte giva Kungl. Maj:t bemyndigande att verkställa denna kompensation;

5) I: 514 av herr *Elofsson, Gustaf*, och II: 610, likalydande, av herrar *Johnsson* i Kastanjegården och *Persson* i Svensköpp, vari hemställt, att riksdagen måtte besluta, att fabrikspotatispriset för nästa regleringsår skulle vara det samma som under regleringsåret 1949/50;

6) I: 515 av herr *Elofsson, Gustaf*, och II: 611, likalydande, av herr *Johnsson* i Kastanjegården m. fl., vari hemställt, att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 245 måtte besluta om samma prissättning för höstvetet och råg;

7) I: 516 av herr *Persson, Ivar*, m. fl. och II: 615, likalydande, av herr *Adolfs-son* m. fl., vari hemställt *dels* att övre och undre gränserna för äggpris till producent under år 1950/51 måtte fastställas enligt ett av livsmedelskommissionen avgivet förslag eller alltså med 1 krona 80 öre per kilogram som lägsta och i allmänhet 3 kronor per kilogram som högsta pris eller att producenterna — i händelse riksdagen beslöte att bottenpriset skulle tillåtas ligga lägre än 1 krona 80 öre per kilogram — måtte erhålla rätt att tillgodogöra sig de överpriser utöver 3 kronor per kilogram, som eventuellt temporärt kunde uttagas vid export eller på hemmamarknaden. *dels* att höjningen av priset på kraftfoder under innevarande regleringsår icke måtte tillåtas slå igenom i vad

Ang. prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

gällde de kraftfoderpartier, som inginge i hönsfoderblandningarna, *dels ock* att den s. k. 4-procentregeln i samband med omräkningen av jordbrukskalkylen under hösten 1950 måtte tillämpas på sätt som hittills skett och som förut-satts i årets prisöverenskommelse för regleringsåret 1950/51;

8) I: 517 av herr *Näslund* m. fl. och II: 617, likalydande, av herr *Svensson* i Ljungskile m. fl., vari hemstälts, att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 245 måtte beakta de synpunkter, som framförts i motionerna;

9) I: 518 av herr *Gränebo* m. fl. och II: 614, likalydande, av herr *Hedlund* i Rådom m. fl., vari yrkats, att riksdagen måtte besluta hemställa, att Kungl. Maj:t ville överväga att införa margarinaccis av den storlek, som vore nödvändig för att trygga avsättningen av smörproduktionen;

10) I: 519 av herr *Gränebo* m. fl. och II: 616, likalydande, av herr förste vice talmannen *Skoglund* m. fl., vari hemstälts, att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte begära en skyndsam utredning om frigivandet av handeln med oljekraftfoder och därvid erforderliga anordningar för att säkerställa avsättningen av det inhemska oljeväxtmjölet;

11) I: 520 av herr *Isaksson* m. fl. och II: 613, likalydande, av herr *Hæggblom* m. fl., vari yrkats *dels* att kraftfoderregleringen för hönsfoder till utgången av innevarande regleringsår skulle bibehållas vid de på hösten 1949 beslutade grunderna eller att äggproduktionen skulle erhålla annan kompensation för sedan hösten 1949 genomförd höjning av kraftfoderpriserna, *dels* att för regleringsåret 1950/51 intet högsta pris eller bottenpris skulle fastställas för ägg, *dels ock* att vad i övrigt i propositionen nr 245 föresloges om äggreglering och kraftfoderreglering skulle godkännas; samt

12) I: 521 av herr *Werner* m. fl. och II: 612, likalydande, av herr *Adolfsson* m. fl., vari hemstälts, att Skattekärr, Kristinehamn och Säffle i Värmlands län samt Lidköping i Skaraborgs län måtte behållas som prisorter.

I de under 8) upptagna motionerna I: 517 och II: 617 hade beträffande det begärda bemyndigandet för Kungl. Maj:t att redan under sommaren 1950 fastställa priserna å höstvetete, höstråg och vårvete för regleringsåret 1951/52 hemstälts, att bemyndigandet måtte begränsas till att gälla fastställandet av prisrelationerna mellan olika slags brödsäd. I fråga om regleringen av fodersäd och andra fodermedel hade i samma motioner hemstälts, att kraftfoderråvaror av svenska oljeväxter, fränsett linfrömjöl, måtte betalas med 30 öre per kilogram samt att subvention på importerade oljekakor måtte slopas. Priset på oljekraftfoder borde med dessa utgångspunkter fastställas till spannmålsbolagets självkostnadspris i den mån detta icke överstege 40 kronor per deciton, varvid det ansåges önskvärt, att priset sattes så, att man under utfodringsperiodens senare del snarare kunde räkna med sänkta än med höjda priser. Med avseende på producentpriset på ägg hade i motionerna yrkats, att den övre prisgränsen skulle höjas från 3 kronor till 3 kronor 40 öre per kilogram.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet under återopande av vad däri anförts hemställt,

A. att riksdagen måtte, med anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt motionerna I: 516 och II: 615, I: 517 och II: 617, såvitt nu vore i fråga, I: 518 och II: 614 samt I: 520 och II: 613 ävensom med avslag å motionerna I: 514 och II: 610, I: 515 och II: 611 samt I: 521 och II: 612,

1) medgiva Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för reglering under nästkommande regleringsår av produktions- och avsättningsförhållandena på jordbrukets område i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, som utskottet angivit i det föregående,

2) bemyndiga Kungl. Maj:t att fastställa priser på brödsäd och oljeväxter av 1951 års skörd i huvudsaklig överensstämmelse med vad förut angivits.

Ang. prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

B. att riksdagen måtte å riksstaten för budgetåret 1950/51 under nionde huvudtiteln anvisa

1) till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område ett reservationsanslag av 191 000 000 kronor;

2) till Kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet ett reservationsanslag av 25 000 000 kronor; samt

3) till Statlig lagerhållning: Omkostnader för statlig inköps- och försäljningsverksamhet att förslagsanslag av 6 000 000 kronor.

C. att riksdagen måtte antaga förslagen till förordning angående fortsatt giltighet av förordningen den 10 juli 1947 (nr 378) om viss avgift å mjölk, grädde och ost samt till förordning om ändrad lydelse av 2 § förordningen den 30 juni 1944 (nr 459) angående avgift för smör, som användes för framställning av grädde m. m.

D. att riksdagen, med anledning av motionerna I: 513 och II: 609 samt med bifall till motionerna I: 517 och II: 617 såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla om utredning genom utredningen för översyn av bestämmelserna om producent- och kontantbidrag för mjölk till vissa mindre jordbruk av frågan vad den förordade prishöjningen å oljekraftfoder m. m. komme att betyda för de mindre jordbruken samt vilka möjligheter som funnes att bereda dessa kompensation därför;

E. att riksdagen, med bifall till motionerna I: 517 och II: 617 såvitt nu vore i fråga, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om översyn av formerna för prissättningen på oljeväxtfröer och oljeväxtodlingens inpassning i jordbruksregleringen;

F. att motionerna I: 120 och II: 140, I: 261 och II: 318, I: 273 och II: 308 samt I: 519 och II: 616 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

i fråga om 4-procentregeln:

1) av herrar *Tjällgren, Bror Nilsson* och *Norup*, vilka dock ej antytt sin mening;

2) av herrar *Carl Sundberg, Näslund, Isaksson, Johnsson* i Kastanjegården, *Antby, Hæggbloom* och *Svensson* i Ljungskile, vilka ansett, att motionerna I: 516 och II: 615 i denna del bort bifallas och att därför utskottets yttrande i hithörande del bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade;

i fråga om bemyndigandet för Kungl. Maj:t att fastställa priser på brödsäd:

3) av herrar *Näslund, Johnsson* i Kastanjegården, *Antby* och *Svensson* i Ljungskile, vilka ansett, att motionerna I: 517 och II: 617 borde i denna del bifallas och att därför utskottets yttrande i förevarande del bort lyda så, som i reservationen angivits;

i fråga om oljekraftfodret:

4) av herrar *Tjällgren, Carl Sundberg, Bror Nilsson, Isaksson, Norup* och *Hæggbloom*, vilka ansett, att motionerna I: 519 och II: 616 bort bifallas och att därför utskottets yttrande i ämnet bort hava viss i reservationen angiven lydelse ävensom att i utskottets hemställda motionerna I: 519 och II: 616 bort utgå ur punkten F och att till berörda hemställda bort fogas ett nytt stycke, så lydande:

»att riksdagen, med bifall till motionerna I: 519 och II: 616, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om skyndsamt utredning om frigivandet av handeln med kraftfodermedel och därvid erforderliga anordningar för att säkerställa avsättningen av det inhemska oljeväxtmjölet.»

5) av herrar *Näslund, Johnsson* i Kastanjegården, *Antby* och *Svensson* i Ljungskile, vilka ansett, att motionerna I: 517 och II: 617 bort bifallas i denna del och att därför utskottets yttrande bort avfattas på sätt reservationen visade;

i fråga om potatisregleringen:

6) av herrar *Näslund, Johnsson* i Kastanjegården, *Antby* och *Svensson* i

Ang. prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

Ljungskile, vilka ansett, att motionerna I: 514 och II: 610 bort bifallas och att därför utskottets yttrande i denna del bort lyda så, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under A hemställa, att riksdagen måtte med anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt motionerna I: 516 och II: 615, I: 518 och II: 614, I: 520 och II: 613 samt I: 517 och II: 617 såvitt nu vore i fråga, med bifall till motionerna I: 514 och II: 610 ävensom med avslag å motionerna I: 515 och II: 611 samt I: 521 och II: 612 — — — (lika med utskottet) — — — förut angivits;

i fråga om äggregleringen:

7) av herrar *Näslund, Johnsson* i Kastanjegården, *Antby* och *Svensson* i Ljungskile, vilka ansett att motionerna I: 517 och II: 617 bort bifallas i denna del och att därför utskottets yttrande i hithörande del bort hava den lydelse, som i reservationen angivits;

8) av herrar *Carl Sundberg, Isaksson* och *Hæggbloom*, vilka ansett, att motionerna I: 520 och II: 613 bort bifallas i denna del och att därför utskottets yttrande i förevarande del bort lyda på sätt reservationen visade;

i fråga om regleringen av handeln med mjölk m. m.:

9) av herrar *Carl Sundberg, Näslund, Isaksson, Johnsson* i Kastanjegården, *Antby, Hæggbloom* och *Svensson* i Ljungskile, vilka ansett, att motionerna I: 273 och II: 308 bort bifallas och att därför utskottets yttrande bort hava viss i reservationen angiven lydelse ävensom att i utskottets hemställan motionerna I: 273 och II: 308 bort utgå ur punkten F och att till berörda hemställan bort fogas ett nytt stycke, så lydande:

»att riksdagen, med bifall till motionerna I: 273 och II: 308, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om sådan ändring av kungörelsen den 19 mars 1942 (nr 91), att mejerier skola få rätt att jämsides med försäljning av 3-procentig standardiserad mjölk saluföra mjölk med högre fetthalt samt att å sådan mjölk tillämpa fri prisbildning.» samt

i fråga om livsmedelssubventionernas avveckling:

10) av herrar *Carl Sundberg, Isaksson* och *Hæggbloom*, vilka ansett, att motionerna I: 261 och II: 318 bort bifallas och att därför utskottets yttrande i hithörande del bort avfattas på sätt i reservationen angivits ävensom att i utskottets hemställan motionerna I: 261 och II: 318 bort utgå ur punkten F och att till berörda hemställan bort fogas ett nytt stycke av följande lydelse:

»att riksdagen, med bifall till motionerna I: 261 och II: 318, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning för åstadkommande av en plan för successiv avveckling av de subventioner, som för närvarande anvisas till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.»

Angående sättet för utlåtandets föredragning yttrade

Herr TJÄLLGREN: Herr talman! Med avseende å föredragningen av jordbruksutskottets utlåtande nr 52 hemställer jag, att detsamma må företagas till avgörande punktvis samt punkten A på det sätt, att först föredragas var för sig de olika delar av utskottets till punkten hörande uttalanden, beträffande vilka särskilda reservationer finnas fogade vid utlåtandet, samt därefter utskottets hemställan, att utskottets uttalanden ej må behöva uppläsas i vidare mån än sådant av någon kammarens ledamot påyrkas, samt att vid behandlingen av den del av utlåtandet, varom först uppstår överläggning, denna må omfatta utlåtandet i dess helhet.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

I enlighet härmed föredrogs nu

Punkten A.

Utskottets uttalande i fråga om den s. k. 4-procentregeln.

Herr TJÄLLGREN: Herr talman! Då jag beträffande ett par punkter i det föreliggande utskottsutlåtandet står antecknad som reservant, skall jag be att få

Ang. prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

yttra några ord. Innan jag närmare ingår på skälen för dessa reservationer, skall jag emellertid yttra några ord om utskottets utlåtande i dess helhet, med andra ord, anlägga några mera allmänna synpunkter på det föreliggande utlåtandet.

När vi i utskottet påbörjade behandlingen av detta ärende, hade jag en viss och svag förhoppning om att det även i år skulle bliva möjligt att sammanjämka de olika meningar, som gjorde sig gällande inom utskottet. Men allt eftersom behandlingen fortgick, blev det mer och mer klart, att detta inte skulle komma att lyckas. Jag kan givetvis inte annat än beklaga detta. Men jag vågar säga, att även om antalet vid utskottsutlåtandet antecknade reservationer är stort, så bör därav inte dragas den slutsatsen, att inom utskottet stridens vågor gått särdeles höga. Nej, tvärtom kan jag vitsorda, att diskussionen varit mycket saklig — jag skulle vilja säga lidelsefri — även om i fråga om olika avsnitt i den kungl. propositionen delade meningar varit rådande. Jag har ansett mig böra i förevarande sammanhang framhålla detta.

Jag skall nu försöka att med några ord ange skälen till de tvenne reservationer, för vilka jag jämte en del andra utskottsledamöter stå antecknade.

Vad då först beträffar den i utskottsutlåtandet med 1) betecknade, av herrar Bror Nilsson, Norup och mig avgivna s. k. blanka reservationen, så är anledningen till denna i korthet följande.

Som en bakgrund till vad jag kommer att säga skulle jag till en början vilja erinra om att vid de överläggningar, som i anslutning till den för nästa regleringsår uppgjorda kalkylen ägt rum mellan statens livsmedelskommission, å ena, samt representanter för Sveriges lantbruksförbund och Riksförbundet Landsbygdens folk, å andra sidan, enighet har nåtts om de grunder, som skola tillämpas för prissättningen å jordbrukets produkter under det kommande regleringsåret. Överenskommelsen innebär bl. a., såsom också framgår av såväl propositionen som utskottsutlåtandet, att man i

princip godtagit, att den i kalkylen ingående räntekostnadsposten skall beräknas med beaktande av bl. a. den kostnadsstegring, som är en följd av ökningen av kapitalvolymens värde efter basåret 1938/39. Emellertid ha jordbrukets representanter medgivit, att denna princip med hänsyn till prisstabiliseringspolitiken icke skall få föranleda någon ökning av produktpriserna, så länge den nuvarande stabiliseringspolitiken tillämpas. Vidare har man från jordbrukets sida förbundit sig att icke kräva någon utjämning vare sig av det underskott om 21 miljoner kronor, som föreligger enligt kalkylen, eller av den ökning av underskottet, som uppkommer genom vissa i överenskommelsen angivna prisjusteringar, vilka för jordbruket beräknats medföra ett ytterligare underskott av över 10 miljoner kronor. Med hänsyn till att den nuvarande stabiliseringspolitiken inom en nära framtid kan komma att slopas eller modifieras, ha jordbrukets representanter emellertid förbehållit sig rätt att påkalla täckning för de särskilda kostnadsökningar, som kunna uppkomma i samband med en förändring i denna politik, t. ex. i form av ökade löner till egen eller lejd arbetskraft.

Om de betydelsefulla medgivanden, som sålunda gjorts från jordbrukets sida, har jag icke här något att anföra. De innefattas i den träffade överenskommelsen, som givetvis skall respekteras och torde innefatta den bästa lösning av förevarande spörsmål, som under *nuvarande* omständigheter är möjlig. Ej heller torde i och för sig något vara att erinra mot det nyssnämnda förbehållet om gottgörelse för kostnadsökningar i samband med en förändring i stabiliseringspolitiken. Departementschefen har sålunda för sin del framhållit, att det enligt hans mening är rimligt, att ett sådant förbehåll göres. Emellertid skulle jag vilja dröja ett ögonblick vid en fråga, som departementschefen upptagit i detta sammanhang i propositionen.

I flera år har nu tillämpats den s. k. 4-procentregeln. Denna innebär i korthet, att om ett över- eller underskott skulle uppkomma, som motsvarar mer

Ang. prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

än fyra procent av jordbrukets samlade inkomstsumma enligt den på våren uppgjorda kalkylen, så skola priserna på jordbruksprodukterna justeras så, att marginalen reduceras till fyra procent. Departementschefen har i propositionen citerat ett uttalande av livsmedelskommissionen av innebörd, att den träffade överenskommelsen innebär, att 4-procentregeln med stor sannolikhet icke kommer att bli tillämplig under nästa regleringsår. I anslutning därtill har departementschefen framhållit, att spørgålet om tillämpning av 4-procentregeln torde få upptagas vid sådana överläggningar, som jordbruket förbehållit sig att påkalla vid ett slopande eller en modifiering av den nuvarande stabiliseringspolitiken. Så långt har jag naturligtvis icke mycket att erinra mot departementschefens framställning. Livsmedelskommissionens bedömande av utvecklingen under nästa regleringsår innebär ju icke att någon avvikelse skall ske från den nu gällande ordningen, och en eventuell modifiering av stabiliseringspolitiken eller ett slopande av denna kommer måhända att medföra att även spørgålet rörande 4-procentregeln behöver diskuteras.

Departementschefen ger emellertid i fortsättningen en antydning om att han tänkt sig att dessa framtida överläggningar skola resultera i att 4-procentregeln sättes ur spel. Han anför sålunda, att det å ena sidan måste anses obilligt om jordbruket, samtidigt som inkomstförbättring vore att emotse för övriga samhällsgrupper, skulle få vidkännas den inkomstminskning, som skulle följa av regelns tillämpning. Å andra sidan, säger han, torde det ekonomiska läget, även om skörden skulle bli god, knappast medge att jordbruket genom regelns tillämpning skulle erhålla inkomsthöjning utöver den compensation, som kan komma att utgå för en uppräknig av arbetskostnadsposten eller andra kostnadsökningar till följd av stabiliseringspolitikens upphörande eller modifiering.

Utskottet har för sin del understrukt, att de spørgsmål, som kunna komma att uppstå beträffande 4-procentregeln, böra

behandlas vid de eventuellt kommande överläggningarna i samband med att stabiliseringspolitiken upphör eller modifieras. I detta utskottets uttalande ligger uppenbarligen, att utskottet tagit avstånd från vad departementschefen sålunda yttrat. Den reservation, som har anförts av mig och mina partikamrater på denna punkt, innebär endast att vi ansett, att utskottet bort ännu tydligare markera innebörden av sitt uttalande och klart säga ifrån att 4-procentregeln, liksom fallet är för närvarande, gäller tills vidare, intill dess någon ny överenskommelse träffats, som upphäver eller modifierar densamma. Såvida jag är riktigt underrättad, skulle härmed åsyftas en överenskommelse vid de förhandlingar som föras mellan å ena sidan lantbrukets delegerade och å andra sidan livsmedelskommissionen. Huruvida någon sådan överenskommelse kan komma till stånd, är däremot en fråga, som det ännu är för tidigt att ta upp till besvarande. I nuvarande stund vet ju ingen, hurudan utvecklingen kommer att bli.

Efter att ha gjort detta förtydligande vill jag dock — för att man inte skall kunna göra gällande, att jag tolkat departementschefens yttrande felaktigt — gärna medgiva, att vad departementschefen anført också innebär, att 4-procentregeln skall tillämpas tills vidare och att kommande förhandlingar få utvisa, om tillämpningen av regeln skall modifieras. Det är emellertid departementschefens uttalande om huru han anser att regeln framdeles bör tillämpas, som vi reserverar ha reagerat mot. Lämnas denna fråga öppen, äro vi överens.

Den andra reservation, till vilken jag anslutit mig och om vilken jag, herr talman, nu ber att få säga några ord, angår oljekraftfodret. Den är upptagen under punkt 4) bland de reservationer som fogats till utskottsutlåtandet.

I fråga om oljekraftfodret förhåller det sig som bekant så, att de tidigare gällande ransonerings- och prisbestämmelserna ha slopats. Liksom i fråga om fodersåden tillhandahåller emellertid Svenska spannmålsaktiebolaget oljekraftfoder i vissa importhamnar till av livsmedels-

Ang. prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

kommissionen fastställda priser. Till följd av fortsatta svårigheter att i utlandet anskaffa högvärdigt oljekraftfoder och med hänsyn till den goda tillgången på rapsmjöl av svenskodlad raps har kommissionen ansett det nödvändigt att även under nästa regleringsår bibehålla den kontroll över försäljningen av oljekraftfoder, som består däri, att detta foder som regel icke får säljas annat än i form av standardiserade blandningar. Oljekraftfoderregleringen bör därför enligt kommissionens mening bibehållas i stort sett oförändrad under det kommande regleringsåret. Till denna uppfattning har Kungl. Maj:t anslutit sig.

I de två likalydande motionerna I: 519 av herr Gränebo m. fl. och II: 616 av herr Skoglund m. fl. har emellertid hemställts, att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte begära en skyndsam utredning om frigivande av handeln med oljekraftfoder och om därvid erforderliga anordningar för att säkerställa avsättningen av det inhemska oljeväxtmjölet.

I motionerna framhålles bl. a., att när det statliga importmonopolet på oljekakor infördes, så voro de väsentliga motiven därtill dels de exceptionella förhållanden, som då rådde på den internationella marknaden, och dels behovet av att genomföra en reglering av den inhemska marknaden vid en prisnivå, som var oberoende av prisutvecklingen på världsmarknaden. Såsom motionärerna anført, torde vid en normal foderskörd pristendensen på världsmarknaden bliva svagare, och därmed skulle behovet av en reglering av den inhemska marknaden bortfalla. De skäl, som föranledde statsmonopolets införande, komma då icke längre att vara för handen. Med hänsyn härtill har jag ansett mig böra biträda motionärernas begäran om en utredning rörande frigivandet av handeln med oljekraftfoder. Samtidigt torde även, såsom motionärerna hemställt, böra utredas, vilka åtgärder som kunna bliva erforderliga för att säkerställa avsättningen av det inhemska oljeväxtmjölet.

Såsom fallet varit under de senaste budgetåren har även för nästa budgetår i propositionen äskats visst belopp att

ställas till förfogande för produktionsfrämjande åtgärder på jordbrukets område i Norrland samt vissa delar av Kopparbergs och Värmlands län. Det belopp, som i propositionen begäres, utgör 1 miljon kronor i stället för 900 000 kronor under närmast föregående budgetår. Jag vet bestämt, att för de norrländska hushållningssällskapen detta anslag är inte bara kärkommet utan också i allra högsta grad nödvändigt och outhärligt. Dessa hushållningssällskap ha, jag tror att man kan säga utan undantag, mindre goda ekonomiska förhållanden. Vi norrlänningar äro synnerligen tacksamma för att herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet även för nästa budgetår förordat anslaget i fråga.

Med dessa ord, herr talman, har jag velat angiva min ståndpunkt i de frågor, som nu äro föremål för kammarens behandling. Jag ber att, under hänvisning till vad jag anført, få hemställa om bifall till utskottets förslag med den ändring däruti, som innefattas i reservationen under punkten 4) i fråga om oljekraftfoder.

Herr ISAKSSON: Herr talman! I likhet med utskottets ärade ordförande vill jag uttala min tillfredsställelse över att enighet har kunnat uppnås mellan statsmakternas och jordbrukets representanter i fråga om jordbrukets prissättning.

Alla torde väl också med glädje se den produktionsökning, som har skett inom jordbruket. Det svenska folket kan för närvarande försörja sig på inom landet odlade produkter. Vad detta betyder t. ex. i valutahänseende torde väl knappast behöva understrykas. På kort tid efter kriget har det svenska jordbruket, mot många förmodan, kunnat åstadkomma denna produktionsökning. Vi äro i dag nära nog självförsörjande i fråga om jordbruksprodukter, då ungefär 99 procent av konsumtionen täckas av inom landet producerade livsmedel.

Produktionsökningen är till och med så stor, att det har uppstått vissa bekymmer för ett befarat överskott av jordbruksprodukter. I dagarna har i Saltsjö-

Ang. prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

baden samlats en internationell jordbrukskongress med representanter från olika delar av världen, och denna kongress har även upptagit till behandling just frågan om risken för en överskottsproduktion i världen på jordbrukets område. Jag uttalar den förhoppningen, att det skall bli möjligt att i vårt land uppnå balans mellan tillgång och efterfrågan. Jag hoppas även livligt att vi, hur produktions- och konsumtionsförhållandena än komma att utveckla sig, skola kunna fullfölja det vid 1947 års riksdag fattade beslutet om tryggande av jordbrukets framtida ställning i vårt land.

Jag vill, herr talman, även i förbigående uttala min tillfredsställelse över att de svenska jordbrukarna genom den nu träffade uppgörelsen tillerkännas kompensation för de högre ränteutlägg, som de ha fått vidkännas allt sedan basåret 1939.

Även om det således, herr talman, finns anledning att med tillfredsställelse hälsa den uppgörelse som träffats om jordbrukets prisreglering, kan det dock inte hjälpas, att jag och mina meningsfränder på vissa punkter ha en del speciella önskemål som vi anse inte ha blivit tillräckligt tillgodosedda. Vi ha därför på en del punkter avgivit reservationer till det föreliggande utskottsutlåtandet. Jag erinrar emellertid, om att de frågor, som beröras i reservationerna, egentligen ligga vid sidan av själva prisöverenskommelsen.

Bland de reservationer, som finnas fogade till utskottets utlåtande, vill jag först säga några ord om den reservation som berör frågan om livsmedelssubventionernas avveckling. Jordbrukarna fråga sig över lag, hur länge vi skola behöva ha kvar livsmedelssubventionerna. Faktum är att dessa subventioner aldrig någonsin ha varit populära bland jordbrukarna. Det är inte heller jordbrukarna, som ha påyrkat deras införande. Livsmedelssubventionerna tillkommo under en tid då det gällde att hålla livsmedelspriserna nere. En del av kostnaderna för jordbrukets produkter har därför via subventionerna betalats med skattemedel. Med årens lopp ha subventio-

nerna undan för undan ingått såsom ett led i prisförhandlingarna, vilket medfört att subventionerna betraktas såsom en ren jordbrukshjälp, medan de ju i grund och botten äro ett stöd åt konsumenterna. Det synes nu vara mycket svårt att utrota den uppfattningen, att livsmedelssubventionerna skulle ha tillkommit uteslutande såsom en hjälp åt jordbruket.

Subventionspolitiken skapar på grund härav enligt min uppfattning icke den aktning och förståelse för den svenska jordbruksnäringen, som vore önskligt. Jordbruket har vidare genom denna sammankoppling av livsmedelssubventionerna och prisförhandlingarna i viss mån blivit beroende av det statsfinansiella läget. Jordbrukets representanter kunna nu vid sina förhandlingar med statsmakterna komma i ganska besvärliga situationer, då man ju även måste ta hänsyn till vad det statsfinansiella läget vid varje särskilt tillfälle tillåter. Det torde vara en allmän önskan inte bara bland konsumenterna, utan kanske i ännu högre grad bland producenterna, att livsmedelssubventionerna snarast möjligt skola avskaffas.

Det är i detta sammanhang intressant att se, vad lantbruksstyrelsen på grund av motionerna anför i sitt remissvar. Styrelsen skriver: »Inom stora delar av vårt folk ha tydligen livsmedelssubventionerna blivit uppfattade som ett stöd till jordbruksnäringen. Av jordbrukarna betraktas de däremot icke utan skäl som i realiteten ett konsumentstöd — — —. För jordbrukets utöware måste det anses önskvärt, att denna avveckling sker så snart som möjligt och i varje fall medan världshandelspriserna i allmänhet ligga högre än den svenska prisnivån. En avveckling synes även vara önskvärd ur andra synpunkter, så t. ex. av statsfinansiella skäl. Skäl föreligga sålunda att överväga frågan om sättet för subventionernas avveckling. Sannolikt måste avvecklingen genomföras successivt och med hänsyn till under avvecklingen rådande förhållanden.»

Det erforderliga utredningsarbetet föreslås skola anförtros åt den planerade

Ang. prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

jordbruksnämnden. Det anföres vidare att det självfallet skulle vara önskvärt om avvecklingsarbetet kunde bedrivas planmässigt. Vad lantbruksstyrelsen här har anfört övernsstämmer till fullo med de synpunkter, som ha framförts i de båda motioner som på denna punkt ha väckts från högerhåll. Jag kan därför helt instämma i lantbruksstyrelsens yttrande. Motionärerna ha just nu gjort sin framställning om att subventionerna skola avskaffas bland annat av den orsaken, att vi ju här i landet nästa år gå mot en friare ekonomi.

Jag ber sedan, herr talman, att även få säga några ord om äggregleringen, där det ju från högerhåll har framförts vissa önskemål i två likalydande motioner.

Såsom många andra grenar av jordbruksnäringen uppvisar även äggproduktionen en betydande ökning. Sedan det sista förkrigsåret, 1939, har äggproduktionen i vårt land ökat från 60,9 till 89 miljoner kilogram, d. v. s. med 28,1 miljoner kilogram. Glädjande nog har även äggkonsumtionen stigit, men dock inte i samma takt som produktionen. Konsumtionen har ökat från 8,8 kilogram per individ i vårt land till 11,4. Läget för äggproducenterna har på grund av den starkt stigande produktionen blivit en smula bekymmersamt. Situationen hade säkerligen varit än mera bekymmersam, om inte ägghandelsorganisationer hade kunnat söka sig ut på världsmarknaden och få till stånd en viss export av ägg till priser, överstigande dem som kunnat uppnås på hemmamarknaden. Detta överpris har dock icke kommit producenterna till godo. Enligt jordbrukets prisuppgörelse kunna nämligen producenterna inte erhålla mer än högst 3 kronor per kilogram ägg.

Den 6 april i år höjdes kraftfoderpriset med ungefär 4 öre per kilogram. Denna höjning har till övervägande del drabbat just äggproducenterna. Genom att priset höjdes så sent som den 6 april berör prishöjningen nämligen inte i större utsträckning mjölkproducenterna, bl. a. beroende på att omkring den 1

maj eller i varje fall tiden närmast där- efter släppas de flesta kreatursbesätningarna i vårt land ut på grönbete, varför djuren inte behöva tillskott av kraftfoder. Äggproducenterna däremot måste även under denna årstid använda köpt kraftfoder. Prisförhöjningen träffar därför främst det mindre jordbruket, som svarar för den huvudsakliga delen av äggproduktionen i vårt land.

Höjningen av kraftfoderpriset har naturligtvis företagits i det i och för sig goda syftet att få till stånd en viss produktionsbegränsning inom jordbruket, men denna produktionsbegränsning har, såsom jag här redogjort för, blott kommit att gälla en del av den svenska jordbruksproduktionen, nämligen äggproduktionen. Utskottet har emellertid i sitt utlåtande stannat för en skrivning som jag kan godkänna, då utskottet bl. a. förordar, att man skall undersöka, i vad mån särskilt det mindre jordbruket kan beredas kompensation för kraftfoderprisets höjning.

Äggpriset i vårt land har tidigare fått svänga mellan ett bottenpris av 2 kronor per kilogram och ett högsta pris av 3 kronor. I prisöverenskommelsen har man nu vidgat ramen för prisfluktuationerna. Men det har skett på så sätt, att den övre gränsen, 3 kronor, bibehålles, medan den lägre gränsen sänkes med 20 öre till 1 krona 80 öre per kilogram. I realiteten innebär detta ingenting annat än att en möjlighet öppnas för en ytterligare sänkning av äggpriset. Bland äggproducenterna hade man räknat med att åtminstone till den 1 september få köpa kraftfoder till det tidigare för jordbruket överenskomna priset. Prishöjningen har därför kommit som en stor överraskning för äggproducenterna. Jordbrukarna skola således nu få köpa sitt kraftfoder till världsmarknadspris. Frågan är då, om man inte borde utnyttja detta tillfälle till att även låta äggpriset följa efter. Om äggpriset fritt finge anpassa sig efter konsumtionsförhållandena, skulle man nämligen säkrast komma fram till en rätt avvägning av produktionen. Genom en dylik

Ang. prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

fri prisbildning skulle också hönsstammens storlek anpassas efter den faktiska äggkonsumtionen i landet.

I utskottet var det, liksom det ju även har varit tidigare, mycket diskussion om vad det är som har åstadkommit att äggproduktionen har ökat så kraftigt. Det framhölls bl. a. att ökningen till största delen vore att tillskriva det förhållandet, att det vid sidan av det egentliga jordbruket har vuxit upp ett antal stora hönsgårdar, som producera både avelsmaterial och ägg. Om man släppte äggpriset fritt och således inte hade kvar vare sig någon lägsta eller högsta notering, utan priset finge svänga fritt, tror jag att vi därigenom på snabbaste och bästa sätt skulle bli av med dessa större hönsgårdar, som nu i viss mån förstöra produktionsförhållandena för jordbrukarna genom att åstadkomma en överproduktion av ägg.

Innan jag slutar vill jag, herr talman, även säga några ord om reservationen nr 9). Till följd av missväxt och avspärrning under kriget uppstod det under krigsåren brist på smörfett. I samband därmed beslöts att standardisera mjölkens fetthalt till 3 procent. Förhållandena äro emellertid numera helt annorlunda. Vi ha nu riklig tillgång på båda mjölk och smör, och det gäller nu för det svenska jordbruket att finna avsättning för sin produktion, så att inte de redan fyllda lagren ytterligare förstoras. Det har därför föreslagits att mejerierna skola få rätt att jämsides med den 3-procentiga mjölken fritt få sälja mjölk med högre fetthalt.

Utskottet har inte kunnat tillstyrka detta förslag. Jag har jämte flera andra av utskottets ledamöter reserverat mig mot majoritetens beslut. Vi anse att de mejerier, som ha möjlighet därtill, även böra få saluföra mjölk med högre fetthalt än den standardiserade 3-procentiga mjölken. Jag läste för någon tid sedan ett referat av ett tal, som herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet hållit och vari han på tal om en högre fetthalt på mjölken bl. a. förklarade, att om mjölkens fetthalt höjdes, så skulle mjölken kanske i någon

mån förlora karaktären av läskedryck. Herr statsrådet nämnde, att många människor i vårt land köpa flaskmjölk och nyttja den som frukostdryck samt att de tycka att den 3 %-igt standardiserade mjölken härför är lagom fet, och att mjölken för dessa människor således också har en viss karaktär av läskedryck. Om mjölkens fetthalt höjdes, kunde man, enligt detta resonemang, befara att konsumtionen minskades.

Jag kan givetvis inte direkt bestrida att det kan förhålla sig så, ehuru jag inte tror att man behöver befara en dylik minskning av konsumtionen, om mjölken bleve fetare. Den 3-procentiga mjölken skulle ju saluföras även i fortsättningen. Om mejerierna enligt reservanternas förslag finge rätt att jämsides med den standardiserade mjölken fritt sälja även mjölk med högre fetthalt, till exempel 3,5 %, skulle vi kunna få en god mätare på vilken mjölk konsumenterna i landet föredraga. Det vore av stort värde att på detta sätt få denna mätare på i vilken riktning konsumtionen går, och då skulle man ett följande år kunna göra mera bestämda uttalanden.

Herr talman! Detta var en del av vad jag hade att anföra vid handläggningen av detta ärende. Jag ämnar, herr talman, ansluta mig till yrkandet om bifall till utskottets hemställan utom på de punkter, som innefattas i reservationerna 2), 4), 8) och 10), under vilka punkter jag kommer att yrka bifall till reservationerna.

Herr NÄSLUND: Herr talman! Såsom utskottets ärade ordförande påpekade i sitt inledningsanförande här, är det inte några stora meningsskiljaktigheter, som ha gjort sig gällande inom utskottet. Vi äro eniga om anslagsbeloppen, men vi äro inte eniga i fråga om vissa detaljer i skrivningen angående framställda yrkanden. De sakna i och för sig inte betydelse, men mot bakgrunden av det stora spörsmål, som här föreligger, kan man säga att enigheten inom utskottet varit ganska god. Jag skall fatta mig kort och

Ang. prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

endast mycket flyktigt beröra de punkter. där jag och mina medreservanter anse att utskottet borde ha skrivit på ett annat sätt.

Jag vill börja med 4-procentregeln, som ju utskottets ärade ordförande redan berört. Han underströk att den blanka reservation, som han och ett par partikamrater, herrar Bror Nilsson och Norup, hade låtit anteckna till utskottsutlåtandet, tillkommit därför att de ansågo, att utskottet borde ha ännu tydligare uttalat sig för 4-procentregelns bibehållande. Efter herr Tjällgrens anförande kan jag säga, att vi på den punkten äro fullständigt överens. Skillnaden är bara, att jag och några andra reservanter tillåtit oss att skriva ned det önskemålet.

Sedan ha vi den äskade fullmakten, som ju inte är någon nyhet. Jag och mina medreservanter ha ansett att utvecklingen hittills visat, att metoden att prissätta olika produkter vid olika tillfällena i praktiken har lett till att animalieproducenterna ha kommit på efterhand och fått sitta emellan. Vi yrka därför att fullmakten skall avse allenast en reglering och begränsas till att gälla fastställandet av prisrelationer mellan olika slag av spannmål.

Sedan kommer jag till en mycket intressant fråga, nämligen fördyringen av oljekraftfoder och det av Kungl. Maj:t föreslagna inköpspriset på oljeväxtmjöl. För närvarande subventioneras kraftfoder. I kraftfodret ingår en betydande mängd oljeväxtmjöl, som är en avfallsprodukt vid margarinoljetillverkningen. Spannmålsbolaget har hemställt att priset på oljeväxtmjöl skall bestämmas till 30 öre per kilogram, under det att Kungl. Maj:t har föreslagit 40 öre per kilogram. Man kan räkna ut att denna skillnad i praktiken kommer att innebära 10 miljoner kronor, utgörande en indirekt subventionering av margarintillverkningen.

När vi kommit i den situationen att det råder en hög — för att inte säga för hög — produktion av matfett, finna vi det synnerligen oändamålsenligt att med ett visst belopp subventionera margarintillverkningen och därmed öka spänningen mellan margarinet och smörpriset. Vi

ha därför föreslagit att riksdagen skall besluta, att inlösningspriset på oljeväxtmjöl skall utgöra 30 öre per kilogram. Världsmarknadspriset på oljeväxtmjöl ligger nu vid 30 öre per kilogram, men priset på de andra kraftfoderråvaror, som måste importeras, är så högt, att det saluförda kraftfodret inte utan subvention kunnat säljas för 40 öre per kilogram. Därför har man hittills fått subventionera de importerade oljekakorna för att hålla priset nere vid 40 öre. Vi föreslå nu, att de så att säga inbesparade miljonerna användas för att utjämna prisskillnaden och att priset på oljekraftfoder bestäms till 40 öre, om importpriset på andra kraftfodersorter motiverar detta. Om alltså självkostnadspriset för oljekaksblandningar skulle med något belopp understiga 40 öre per kilogram, skulle försäljningspriset sänkas i motsvarande mån.

Det är på denna punkt delade meningar mellan reservanterna. Herr Tjällgren m. fl. yrka, att riksdagen skall skriva till Kungl. Maj:t och hemställa om en utredning om frigivande av handeln med kraftfoder. Jag skulle ha kunnat ansluta mig till den tankegången, om jag var övertygad om att vi med hänsyn till 1947 års principbeslut över huvud taget kunna göra oss fria från den nuvarande regleringen på detta område. Jag skall inte närmare utveckla detta, men jag vill helt kort säga, att det är en av huvudledningarna till att jag och mina medreservanterna på denna punkt inte kunnat ansluta oss till den av herr Tjällgren m. fl. framförda tanken.

I fråga om potatispriset kan jag fatta mig mycket kort. Kungl. Maj:t har föreslagit att priset på fabrikspotatis skall sänkas med ett öre per kilogram och att priset på råg skall sänkas med 50 öre, jämfört med nuvarande priser. Vi ha till behandling i utskottet haft motioner, vari yrkas att det nuvarande priset på potatis skall bibehållas oförändrat och att priset på råg skall utgå med samma belopp som priset på vete. Jag och mina medreservanter ha tyckt att dessa yrkanden äro rimliga. Vi ha därför reserverat oss till förmån för bifall till motionerna. Jag har mig bekant att andra, som

Ang. prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

äro mera hemma i potatis- och spannmålsodling och äga mera sakkunskap på det området än jag gör, under den fortsatta debatten komma att uppta dessa spörsmål till diskussion. Jag skall därför på denna punkt inte säga mer, än att då denna prissänkning kommer att gå ut över de potatisodlare, som icke äga några andelar i potatismjölfabriker, och alltså huvudsakligen kommer att beröra de mindre jordbrukarna, tycker jag att det är synnerligen rimliga yrkanden, som framställts i dessa motioner.

Sedan vill jag något beröra mjölkfrågan. Herr Isaksson har redan uppehållit sig rätt utförligt vid den. Jag har tillsammans med några partikamrater väckt en motion, vari vi yrka att mejerierna skola lämnas tillstånd att saluföra mjölk med högre fetthalt än den standardiserade 3-procentiga mjölken. Utskottet har inte vågat sig på att tillstyrka detta utan stött sig på i huvudsak yttranden, som äro avgivna av bl. a. livsmedelskommissionen. När man läser dessa yttranden får man ett intryck av att vederbörande myndigheter nog inte i och för sig ha någonting emot att saluföring av mjölk med högre fetthalt tillåtes, men att detta skulle föra med sig tekniska besvärligheter m. m., som skulle lägga hinder i vägen.

Jag skall inte uppta till diskussion de tekniska anordningar, som äro nödvändiga för att effektuera det framställda önskemålet. Jag förstår ju att det framför allt för mejerierna men även för detaljhandlarna kan uppstå vissa besvärligheter. Men de besvärligheterna få väl mejeristerna och detaljisterna klara upp bäst de gitta! Här begäres ju inte någonting annat än att man skall få tillstånd att saluföra mjölk med högre fetthalt. När vi nu här ha att göra med en produkt, där vi kunna säga att det föreligger en köparens marknad, och när vi gång på gång få höra hur stor efterfrågan är hos konsumenterna på mjölk med högre fetthalt och få höra vittnesbörd om att de äro villiga att betala vad den fetare mjölken kan kosta, bara de få den, tycker jag att utskottet varit synnerligen räddhägat, som inte velat tillstyrka att

mejerierna lämnas detta tillstånd. Lagg märke till att det inte yrkas på något tvång, då det gäller mjölkens fetthalt — det vill man inte vara med om. Det kan hända att ögonblicket inte är inne ännu för en höjning av fetthalten på mjölken — stabiliseringspolitiken kan sägas delvis lägga hinder i vägen — men jag är bergfast övertygad om att vi inte komma ifrån att förr eller senare bena upp detta problem. Då tycka vi att det skulle vara rimligt, att man åtminstone lämnade mejerierna detta principiella medgivande nu.

Herr talman! Det är ju en hel del detaljer, som jag skulle kunna ta upp i det här sammanhanget, men jag skall inte göra det utan lämna mitt bidrag till att denna debatt blir så kort som möjligt. Jag vill återkomma sedan och framställa mina yrkanden på de olika punkterna, i den mån icke andra göra det.

Herr JONSSON, JON: Herr talman! När vi i dag gå att behandla propositionen om åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område, föreligga, såsom redan tidigare påpekats under debatten, något andra förhållanden än de som varit rådande under de senaste åren. Vi ha kunnat skymta inte bara i vårt land utan i hela världen en väsentlig ökning av jordbruksproduktionen. Vi ha i dagstidningarna sett, att när den internationella jordbrukskonferensen i Saltsjöbaden öppnades, var dess president inne på detta problem, då han framhöll att ett av de allra största och betydelsefullaste problemen, som konferensen hade att behandla, var just att komma till rätta med den överproduktion som förekommer av livsmedel och att söka ordna även den rent prismässiga och avsättningsmässiga sidan av saken.

Detta gör att man måste se på jordbruksproduktionen och framför allt avsättningsmöjligheterna på ett något annat sätt än tidigare. När man tar del av den föreliggande propositionen, ger den också belägg för den saken. Man har i propositionen tagit fasta på att man nu

Ang. prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

får lov att börja tillämpa de grundprinciper för reglering av prisförhållandena på jordbrukets område, som ingingo i det beslut som riksdagen fattade 1947 rörande en rationalisering av det svenska jordbruket. Vi ha också funnit, när vi läst propositionen, att man redan slagit in på den väg, som detta beslut rekommenderar, nämligen att söka fullfölja den inställning till jordbruksproduktionen, som utgår från att det är den *svenska* konsumtionsmarknaden, som är den enda och säkra avsättningsmöjligheten, under det att exportsidan inte kan räknas med i någon större utsträckning. Man har då i konsekvens härmed inriktat sig på att produktionen av livsmedel i vårt land skall ske på basis av inom Sverige producerade råvaror och därmed också söka att få till stånd en begränsning av importen på råvaror för livsmedelsproduktionen. Anpassningen har sålunda börjat, såsom förut här i dag påpekats, i och med att det nyligen skett en viss fördyring av det oljekraftfoder, som vi köpa från utlandet.

Jag anser också liksom föregående talare, att det är till stor fördel, att en uppgörelse kunnat träffas mellan producenterna å ena sidan och jordbruksorganisationerna, regeringen och livsmedelskommissionen å den andra sidan. När det gäller dessa stora och för hela vårt folk betydelsefulla problem är det inte lyckligt, om det blir politiska stridigheter om de olika ståndpunkterna, utan värdefullt om en uppgörelse kan träffas. Men jag måste i likhet med utskottsordföranden säga, att man ju blir en aning förvånad, när man finner att det är nio olika motionsgrupper i anledning av propositionen och tio reservationer till utskottsutlåtandet, trots att uppgörelsen skett i enighetens tecken. Det är emellertid mera periferiska saker, som beröras i reservationerna, och icke så mycket själva prisförhållandena.

Vad beträffar den fråga som står först i reservationsförteckningen, nämligen frågan om 4-procentregeln, vill jag i likhet med utskottets ordförande fram-

hålla, att så länge vi ha nuvarande beräkningsgrunder och nuvarande regleringsförhållandena på jordbrukets område, med en total kalkyl som omfattar hela det svenska jordbruket, är det av värde att vi ha det svängrum för priserna, som 4-procentregeln innebär. Nu har det emellertid uppstått ett ekonomiskt sett trängt läge. Vi ha ju att räkna med att lönestoppet skall upphöra vid årsskiftet, och jag skulle tro att det blir rätt svårt för underhandlarna att kunna få det pussel att gå ihop, som består i att klara lönerna och prisförhållandena. Livsmedelskommissionen har också framhållit, att det i det läge, som kommer att uppstå under det kommande regleringsåret, förmodligen icke blir något utrymme för en användning av 4-procentregeln. Jag vill i likhet med utskottet säga, att det må bli en *underhandlingsfråga* mellan å ena sidan jordbrukets organisationer och å andra sidan jordbruksnämnden och regeringen, i vad mån och i vilken utsträckning en begränsning av 4-procentregelns tillämpning bör företagas under innevarande regleringsår. Såsom princip bör man nog emellertid hålla fast vid att så länge vi ha denna total kalkyl bör under *normala* förhållanden 4-procentregeln tillämpas.

Beträffande regleringsförhållandena i fråga om brödsåden har det redan tidigare sagts åtskilligt, och vi ha sett i propositionen, att på grund av det förändrade läget ha väsentliga förändringar, och man måste också säga rationaliseringar, företagits i fråga om denna reglering. Man har övergått till ett system med garantipriser i stället för de gamla inlösningspriserna, och dessa garantipriser skola bestämmas genom avtal mellan spannmålsbolaget och intressenterna. Vidare har det företagits förändringar i regleringarna och en begränsning i fråga om antalet prisorter. Vad beträffar brödsådesregleringen har man sålunda sökt åstadkomma en anpassning till det beslut, som 1947 års riksdag fattade.

Från folkpartihåll föreligger en reservation med yrkande, att bemyndigan-

Ang. prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

det för regeringen skall begränsas till att gälla prisförhållandena de olika brödsädeslagen emellan. Jag tror för min del att en dylik begränsning av regeringens fullmakt inte vore lycklig, ty det skulle medföra, att den smidighet i prishänseende, som under nuvarande förhållanden är önskvärd, på ett betänkligt sätt skulle bli beskuren. Jag tror att det är av värde, framför allt när det gäller att åstadkomma smidighet i tillämpningen, att vi ha kvar de regleringsbestämmelser, som utskottet föreslår. När det gäller denna fullmakt för regeringen har det från folkpartihåll rests motstånd vid flera tillfällen, och jag förmodar att det nu, liksom tidigare, varit tanken på att begränsa regeringens handlingsfrihet som tagit sig detta uttryck. Utskottet har emellertid ansett, att eftersom denna fullmakt hittills utnyttjats i mycket begränsad utsträckning och det inte heller visat sig vara några olägenheter förknippade med den borde bemyndigandet få gälla under ytterligare ett år.

Beträffande fodermedelsregleringen har också avgivits en reservation, i vilken yrkas, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om skyndsamt utredning om frigörandet av handeln med kraftfodermedel och därvid erforderliga anordningar för att säkerställa avsättningen av det inhemska oljeväxtmjölet.

Vi veta att det under den sista tiden skett väsentliga förändringar när det gäller regleringen av fodermedlen. Några ransoneringar finnas icke längre på detta område, och i årets proposition föreslås att utfodringsförbudet beträffande brödsäd skall upphöra att gälla. När det gäller ordnandet av fodermedelsregleringen är det, som jag ser saken, nödvändigt att bibehålla densamma för att vinna just det systemål, som reservanterna avse att vinna, nämligen ett säkerställande av avsättningen av de inhemska oljeväxterna. Det har nämligen visat sig vara vissa svårigheter att få tillräcklig avsättning för de lågprocentiga fodervarorna, och det är för att kunna säkerställa avsättningen av des-

sa lågprocentiga varor som regleringarna äro nödvändiga. Jag finner det därför vara en fördel, om man under nästa regleringsår kan bibehålla de regleringar, som föreslås i propositionen.

Jag vill beträffande dessa kraftfoderregleringar ytterligare framhålla, att vi nu stå inför nya förhållanden. Det kan vara en av anledningarna till att man börjar tänka på att sätta i kraft den fodermedelslag, som 1938 års riksdag beslutade om. Man har tänkt sig denna först såsom ett provisorium och att under tiden en överarbetning av lagen skulle ske, därför att förhållandena nu äro avsevärt annorlunda än vid lagens tillkomst år 1938. Jag anser för min del, att när man skall företa denna översyn och så att säga inordna sig efter de förhållanden, som nu äro rådande på fodermarknaden, är det nog riktigast att man har vissa regleringar kvar till dess man vet vilka konsekvenser lagen leder till i det ena eller andra hänseendet.

Vad beträffar priserna på oljekraftfoder ville herr Näslund, att de skulle fastställas till 30 öre per kilogram i stället för 40 öre — det föreligger också en reservation med yrkande i samma riktning — och jag håller med om att det ligger någonting i detta resonemang. Som jag ser saken är det emellertid riktigast att även denna fråga tages under övervägande dels vid de kommande underhandlingarna och dels vid översynen inom finansdepartementet av gällande clearingbestämmelser för reglerande av kraftfoderimporten. Man har då större möjligheter att bedöma vilka konsekvenser denna prissättning leder till än vi haft i jordbruksutskottet och ha här i riksdagen.

Äggregleringen är också föremål för dels motioner och dels reservationer. Vi veta alla, att det har uppstått en överproduktion på ägg och att det har vållat vissa avsättningssvårigheter. Nu har man lyckats få igång en äggexport och även fått till stånd en förening för handhavandet av denna export. Jag tror således att det rent tekniska och praktiska ordnandet av äggförsäljningen har gått relativt bra. Vad prisförhållandena

Ang. prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

beträffar tror jag nog, att vi dels med hänsyn till världsmarknadspriserna och dels med hänsyn till produktionsförhållandena under den del av året, då det är överproduktion på ägg, kunna komma under den nedre prisgräns, som här är angiven, nämligen 1 krona 80 öre per kilogram. Man anser emellertid, att man inte skall gå lägre. Däremot kan det ju tänkas, att man på hösten, när det blir ont om ägg inte bara här i landet utan även på andra håll i världen, kan få ut äggpriser, som ligga något över 3 kronor. På det sättet sker emellertid en utjämning, och det har också sagts i propositionen, att man under vissa förhållanden kanske kan tvingas att gå något under 1 krona 80 öre, men också i vissa fall något över de 3 kronorna. Vid den uppgörelse, som har träffats, har detta varit riktningen när det gäller handhavandet av äggregleringen, och utskottet har även ansett att detta är en riktig ståndpunkt.

Jag vill också understryka vad herr Isaksson redan sagt, nämligen att utskottet har gått med på en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om en utredning rörande vilken inverkan de förhöjda priserna på oljekraftfoder kan ha för det mindre jordbruket, och då givetvis också för äggproducenterna, och vidare också sagt, att Kungl. Maj:t bör taga under övervägande, huruvida kompensation skall kunna lämnas dessa under innevarande regleringsår för den fördyring, som drabbar dem på grund av det höjda kraftfoderpriset. Om man ser denna fråga ur dessa synpunkter tror jag nog man kan säga, att det inte är någon risk att följa det förslag, som utskottet här lagt fram. Om man skulle gå den väg, som herr Isaksson rekommenderade, nämligen ett införande av fria äggpriser, tror jag inte detta skulle bli så synnerligen fördelaktigt, i varje fall inte för de mindre äggproducenterna. Däremot skulle en dylik fri prissättning säkerligen gynna de stora äggfabrikerna, eftersom de ha andra möjligheter att köpa kraftfoder och kunna driva hela produktionen på ett annat sätt än de mindre äggproducenterna.

Vad beträffar mjölkregleringen har det uppstått ett prekärt läge på grund av den rådande överproduktionen. I den årsredogörelse, som Mejeriernas riksförning lämnade häromdagen, meddelas att mjölkinkvängningen under år 1949 var 9,4 procent större än under år 1948. Det säger oss klart och tydligt, att mjölkproduktionen ökar och att den kanske också kommer att öka i fortsättningen. Därmed skapas också vissa problem, som man får lov att söka komma till rätta med.

I dels motioner och dels en reservation har givits en anvisning, hur detta överskottsproblem i viss mån skulle kunna klaras. Enligt motionärernas och reservanternas mening skulle det vara möjligt genom att man tillåte särskild försäljning av mjölk med högre fetthalt än 3 procent. Jag har i princip ingenting emot en sådan anordning, om det rent tekniskt och praktiskt är möjligt att genomföra den, men jag skulle tro, att de flesta av landets mejerier i nuvarande läge ha både tillverknings- tekniska och distributionstekniska svårigheter att klara den saken. När det nyligen förekommit långvariga underhandlingar mellan livsmedelskommissionen och jordbrukets organisationer och vid dessa underhandlingar ingenting sagts om detta förslag och när det dessutom, såsom jag nyss framhöll, föreligger stora tekniska och praktiska svårigheter att genomföra en dylik anordning, förefaller det mig som om det vore riktigast, att de som ha intresse av denna sak föra fram den vid underhandlingarna härnäst och att den nya statens jordbruksnämnd får ta frågan under övervägande. Man får då möjligheter att göra praktiska och ekonomiska beräkningar hur man skall klara det hela.

Jordbruksutskottet har i denna fråga således intagit den ståndpunkten, att när man inte kan beräkna konsekvenserna av en dylik höjning av fetthalten på mjölk har utskottet inte för närvarande kunnat tillstyrka en sådan höjning. Jag vill emellertid fästa herr Näs-lunds och andras uppmärksamhet på att jordbruksutskottet alls inte förbjuder,

Ang. prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

att denna fråga tages upp vid underhandlingarna. Jag skulle för övrigt tro, att frågan om en höjning av fetthalten på produktionsmjölk med hänsyn till den kraftiga ökningen av mjölkproduktionen får tagas under övervägande inom den närmaste tiden. Under sådana förhållanden menar jag, att det väl är riktigast att pröva den frågan i sin helhet, om det är möjligt och lämpligt och ekonomiskt genomförbart att höja fettprocenten över huvud taget på konsumtionsmjölk eller om man skall inskränka sig till att gå den väg, som reservanternas föreslagit, nämligen att under särskilda förhållanden tillhandahålla mjölk med högre fetthalt och till andra priser.

Jag vill ännu en gång understryka, att jordbruksutskottets uttalande inte innebär något förbud att ta upp frågan till omprövning. Det är bara det att vi ansett oss inte för närvarande kunna överblicka situationen, och vi ha därför inte ansett oss kunna säga, att det skall vara på det sättet, utan att det bör råda full frihet på den punkten vid underhandlingarna.

Vidare föreligger det en reservation och även motioner, närmast från högerhåll, där det föreslås en översyn av subventioneringarna på jordbrukets område. På denna punkt vill jag instämma i vad herr Isaksson sade — och jag tror att det är en allmän uppfattning här i riksdagen — att det är önskvärt att dessa subventioner undan för undan avvecklas. Jag vill emellertid bestämt hävda, att så trängt som det ekonomiska läget för närvarande är tycker jag att det skulle vara oklokt att verkställa en avveckling endast på ett visst avsnitt av näringslivet utan att ta hänsyn till hur en sådan avveckling skulle verka på andra områden. Det är enligt mitt förmenande nödvändigt att man vid de förhandlingar, som säkerligen komma att äga rum i höst mellan regeringen och olika intresseorganisationer, och då väl alla ekonomiska problem, prissförhållanden och lönefrågor komma att grundligt genomdiskuteras, också tar upp frågan i vad mån det finns möjligheter att företa en avveckling av livs-

medelssubventionerna och vilka subventioner som därvidlag i första hand böra avvecklas. Jag tror att detta är den riktiga vägen och att det är bättre att följa den än att, såsom här föreslagits, åstadkomma en avveckling av subventionerna endast för jordbrukets vidkommande och att upprätta en plan för en dylik avveckling. Jag tror knappast att det går att upprätta en plan för detta, om man vill se saken realistiskt, utan att man tar hänsyn till övriga subventionerade områden. Det förefaller riktigast, att problemet löses i sitt stora sammanhang.

Till sist, herr talman, vill jag endast säga ett par ord om den motion, som i riksdagens början väcktes av herr Osvald i denna kammare och herr Ståhl i medkammaren. Strax efter det att motionerna väckts var det rätt mycket resonemang om dem. Motionärerna försökte lämna förklaringar i olika tidningar, men enligt min uppfattning medförde dessa förklaringar endast, att det som var dunkelt i motionerna blev nästan obegripligt efter dessa förklaringar. Även om det skulle vara åtskilligt att säga om dessa motioner, vill jag här tillmötesgå folkpartiets önskemål och låta motionerna begravas stilla och fridfullt!

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr NÄSLUND (kort genmäle): Herr talman! Jag kan börja med den fråga, som herr Jon N. Jonsson slutade med, och jag skulle vilja ställa den motfrågan: Anser inte herr Jon Jonsson att utskottets skrivning i den punkt som gäller den Osvaldska motionen är tillfredsställande? I utskottet sades det inte ett ord till försvar för motionen, och det lär väl då vara nog sagt om den saken.

Jag begärde emellertid ordet närmast för att ta upp en annan fråga, som herr Jonsson berörde. Han säger sig i princip gilla yrkandet i motionen nr 517 i denna kammare, vilket går ut på att det skulle beredas mejerierna möjlighet att

Ang. prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

sälja två sorters mjölk, men han påpekar att det är distributionstekniska svårigheter att effektuera en sådan anordning.

Ja, det äro vi ju överens om. Men så säger han, att det avgörande på denna punkt är, att organisationerna inte ha fört några underhandlingar med regeringen om den saken, och därför kan man inte våga sig på att bestämma någonting i det avseendet. Jag skulle vilja ställa den frågan: Anser herr Jon N. Jonsson att riksdagen under alla omständigheter och på varje punkt skall vara beroende av organisationerna? Har riksdagen inte någon handlingsfrihet kvar?

Herr JONSSON, JON (kort genmäle): Herr talman! Jag vill på herr Näslunds fråga svara, att vi här ha att räkna med både distributionstekniska och produktionstekniska svårigheter — det var ju herr Näslund också på det klara med — och att man inte kan överblicka de praktiska och ekonomiska konsekvenserna. Man kan inte heller säga, hur prisutvecklingen kommer att gestalta sig. Under sådana förhållanden ha vi ansett det nödvändigt och riktigt att de organisationer, som ha möjligheter att överblicka dessa förhållanden, få ta saken under överbäggande och framkomma med förslag.

Vidare vill jag bara tillägga, att det inte är så alldeles säkert, att den föreslagna anordningen leder till en ökad mjölkförsäljning. Det kan ju tänkas, att de, som nu dricka 3-procentig mjölk, men få köpa $3\frac{1}{2}$ -procentig mjölk, köpa denna i stället för den 3-procentiga, och då är det ju inte så mycket vunnet med det hela.

Det är en hel del omständigheter av detta slag, som behöva tagas under överbäggande, och därför är det viktigt, att det sker en ordentlig undersökning, innan man bestämt rekommenderar den av reservanterna föreslagna vägen.

Herr ELOFSSON, GUSTAF: Herr talman! Jag skall endast med några ord försöka ge en orientering om innebörden i

de motioner, som vi ha framlagt beträffande priset på råg och potatis. Jag skall inte alls ingå på några detaljer i jordbruksutskottets utlåtande, då jag finner det i stort sett tillfredsställande, men jag kan inte underlåta att peka på vissa omständigheter när det gäller råg- och potatispriserna, eftersom man här har gått in för en faktisk sänkning.

Rågodlingen i vårt land sker verkligen på de allra sämsta jordarna, och till mycket stor del bedrivs denna odling av småbrukare. Under en lång följd av år ha priserna på råg och vete varit jämställda, men i år har man i stället börjat gå in för en sådan prisskillnad som vi hade på 1920-talet. Man säger, att man vill ha fram en större veteodling och att man vill minska rågodlingen genom att höja vetepriset och låta rågpriset stanna vid vad det förut har varit.

Jag finner att en sådan utveckling på detta område är mindre tillfredsställande, då den särskilt kommer att drabba de mindre jordbrukarna mycket hårt. Jag tror inte att man behöver riskera, att rågodlingen i vårt land kommer att bli av sådana dimensioner, att vi skulle behöva räkna med avsättningssvårigheter. Och jag skulle vilja uttala det önskemålet, herr talman, att man försöker komma fram till en sådan prisnivå när det gäller råg och vete att inte de differenser, som nu äro föreslagna, skola bli gällande i fortsättningen.

När det gäller potatisodlingen i vårt land veta vi ju att svårigheterna äro mycket stora. Man har under en lång följd av år försökt åstadkomma den mekanisering, som behövs för att förbilliga odlingen av denna vara. Det arbetas inte bara här i vårt land på att framställa sådana maskiner utan, kunna vi gott säga, långt utöver vårt lands gränser. Ännu har ingen lyckats få fram någonting i den vägen som är tillfredsställande, och av den anledningen måste mänsklig arbetskraft användas i mycket hög grad, vilket bidrar till att prisnivån kanske inte går ned på önskvärt sätt. Men som situationen är för dagen föreligger enligt mitt förmenande inte alls något skäl att gå in för en prissänkning med ett öre per

Ang. prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

hektoliter och stärkelseprocent för fabrikspotatisen. Detta kommer ju att innebära att de odlare, som ha sin största inkomst av fabrikspotatisen, komma att få sin förtjänst i viss mån reducerad.

Liksom rågodlingen sker potatisodlingen på vårt lands sämre jordar, och samtidigt som man talar om att man vill söka förbättra förhållandena för det mindre jordbruket verkar denna prissänkning i rakt motsatt riktning, eftersom man sänker priserna just på de produkter, som i huvudsak odlas på dessa mindre jordbruk. Det är inte många av våra småbruk som ligga på de bättre jordarna, utan de äro i huvudsak förlagda på den lättare jorden.

Av den anledningen kan jag inte, herr talman, godtaga det förslag som man från jordbruksutskottets sida här har framlagt, då man accepterar en prissänkning på detta område.

När det sedan gäller 4-procentregeln får jag säga, att det verkar litet mystiskt med det uttalande, som har gjorts dels av livsmedelskommissionen och dels av jordbruksministern i propositionen. Denna 4-procentregel har ju tillämpats alltifrån det man fastställde grunderna för jordbruksregleringen, och om man skall ändra på den nu, förryckes ju hela den prishöjningspolitik, som man har fört på jordbrukets område. Enligt min mening får man ta upp prissättningsfrågan för jordbrukets produkter i dess helhet, om man vill ändra på 4-procentregeln. Man har här talat om att jordbruket i sin kalkyl fått tillgodoräkna sig de stegrade räntekostnaderna, och det är till en del sanning, men man har dock inte vid den träffade prisuppgörelsen fått in hela den stegrade räntesumma, som man rätteligen borde ha fått.

Jag skall sedan, herr talman, inte ingå på frågan om subventioneringen av de olika varuslagen. Jag skulle bara vilja säga, att det naturligtvis är önskvärt att denna subventionering av jordbrukets produktpriser upphör i den utsträckning det är möjligt. Man får dock tillse, att inte jordbruket råkar ut för samma ruinerande villkor, som rådde efter första världskrigets slut. Jag skulle vilja be-

stämt uttala en varning i det avscendet. Vi få vara försiktiga, så att vi inte ännu en gång råka in i samma dilemma, ty då kan det uppstå mycket stora svårigheter på detta område.

Herr Jonsson framhöll att han fann det egendomligt, att så många motioner hade väckts och så många reservationer avgivits i denna fråga, trots att en överenskommelse träffats mellan jordbrukarnas organisationer och statens livsmedelskommission. Men det är ju flera omständigheter som kunna spela in i det fallet. Man kan ha olika åsikter om saker och ting i skilda delar av landet, och så har det varit just när det gäller de punkter jag här har framhållit.

Jag vill med detta inte på något sätt ha sagt, att man inte kan acceptera det mesta av vad den föreliggande överenskommelsen innebär, men beträffande de punkter som jag här berört — priserna på råg och potatis — måste jag, herr talman, vidhålla att en prissänkning i närvarande stund inte är tillbörlig.

Herr AABY-ERICSSON: Herr talman! Jag avstår från att upprepa de allmänna uttalanden angående jordbrukets prissättning, som de föregående ärade talarerna framfört. Jag vill i detta sammanhang endast uttala, även jag, min tillfredsställelse över att det i år har lyckats för livsmedelskommissionen att nå överenskommelse med jordbrukarnas delegater och att en uppgörelse således har kunnat träffas på den rent fackliga grunden och inte behövt dragas inför Sveriges riksdag.

Jag vill i stället, herr talman, i denna principdebatt uppehålla mig vid en detaljfråga, men en fråga som enligt mitt förmenande är av den allra största betydelse.

I denna kammare liksom i andra kammaren hava avgivits motioner angående en plan för successiv avveckling av de subventioner, som nu anvisas till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. Jordbruksutskottet har i sitt utlåtande nr 52 å s. 43 avgivit yttrande angående dessa motioner. Jag måste, herr talman,

Ang. prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

uttala min förvåning över detta jordbruksutskottets utlåtande, dels på grund av dess kortfattade formulering — frågan avfärdas på 10 rader — och dels på grund av dess negativa inställning till denna enligt min uppfattning synnerligen viktiga fråga.

Utskottet säger visserligen, »att det självfallet skulle vara önskvärt om avvecklingen kunde bedrivas planmässigt efter riktlinjer, som godkänts av statsmakterna», men tillägger att det med hänsyn bland annat till inkomna remissyttranden för sin del icke kan förorda bifall till motionerna.

Man brukar ibland tala om att ett utskott, som i princip gillar en motion men som av vissa skäl ej anser sig kunna eller vilja oreserverat tillstyrka densamma, gör en s. k. välvillig skrivning, men i detta fall har jag svårt för att kunna se, att så har skett.

Motionärerna ha så utförligt motiveerat den gjorda framställningen, att därutöver ej torde vara mycket att tillägga. Jag ber dock, herr talman, att under några minuter få taga kammarens uppmärksamhet i anspråk för att understryka ett par synpunkter, som jag anser vara av betydelse.

Vad då först beträffar skälen för dessa subventioners avveckling, vill jag anföra tre huvudpunkter.

Först och främst ha vi de rent principiella skälen. Varje inom landet producerad vara eller nyttighet bör principiellt sett betalas av köparen med det pris varan kostar i framställning. Undantag kunna givetvis förekomma, men det bör då vara fråga om verkliga undantag och för en begränsad tid. Att låta ett subventionsförhållande bli permanent måste enligt mitt förmenande leda till att ett lands hela ekonomiska utveckling snedvrides.

Jag vill understryka, att jag härvidlag har talat om »en inom landet producerad vara». När det är fråga om en från annat land importerad nyttighet, ställa sig enligt mitt förmenande förhållandena olika. I detta senare fall tillkommer det gränsskydd, som vid varje särskild tidpunkt och för viss vara kan

vara bestämt och som kan vara en nödvändighet för att skydda och säkra det egna landets produktion och arbetskraft.

Det andra skälet är följande. Trots att de subventioner det här är fråga om ända från början varit ett klart och tydligt konsumentstöd, ha de av stora grupper av vårt folk uppfattats som jordbruks hjälp. När anslag till dylika subventioner ifrågasatts, har detta i regel föranlett uttalanden i en del av pressen om det svenska jordbrukets oförmåga att existera utan statsunderstöd. Hur orimlig denna inställning än är, torde det inte vara möjligt att utrota den så länge subventionssystemet finns kvar. Redan härigenom ha subventionerna varit till skada för det svenska jordbruket.

Det tredje skälet är följande. Så länge prisregleringarna på jordbrukets område balanseras med subventioner, kunna jordbrukets förhandlare ställas inför stora svårigheter, när de få erbjudande om en med hänsyn till de statsfinansiella resurserna orubbligt fixerad subventionssumma, som de blott ha att acceptera eller avböja. Det skulle för jordbruket enligt mitt förmenande vara en både otrygg och förnedrande framtid, om jordbrukarna varje år skulle behöva stå som supplikanter för att få själva slutavräkningen på sin årligt förtjänta arbetslön beroende av vilket subventionsbelopp som beviljas.

Sedan jag angivit dessa tre huvudskäl för subventionernas avveckling, ber jag att få understryka, herr talman, att motionärerna givetvis utgått ifrån att borttagandet av subventionerna ej finge sänka det pris jordbrukarna enligt uppgjorda kalkyler äro berättigade till att erhålla.

Vidare önskar jag framhålla, att motionärerna äro fullt på det klara med att, så långt som detta subventionssystem nu drivits, en avveckling ej kan ske omedelbart och ej heller med allt på en gång. Vad motionärerna önska är en plan för successiv avveckling, och därom borde man — enligt mitt förmenande — kunna vara ense inom alla läger.

Jordbruksutskottet har som sagt av-

Ang. prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

färdat motionärernas förslag med en mycket kort motivering. Som skäl här för åberopar utskottet, såsom redan framhållits, bl. a. de inkomna remissyttrandena. Yttranden ha avgivits av fyra instanser, nämligen lantbruksstyrelsen och livsmedelskommissionen samt Lantbruksförbundet och Riksförbundet Landsbygdens folk.

Lantbruksstyrelsens yttrande är, såsom herr Isaksson redan framhållit, det mest positiva av dessa fyra, vilket framgår av de två sista styckena i yttrandet, varav jag endast ber att få citera några rader: »För jordbrukets utöware måste det anses önskvärt, att denna avveckling sker så snart som möjligt och i varje fall medan världshandelspriserna i allmänhet ligga högre än den svenska prisnivån. En avveckling synes även vara önskvärd ur andra synpunkter, så t. ex. av statsfinansiella skäl.»

Livsmedelskommissionens yttrande är däremot, vilket ej bör förvåna, fullkomligt negativt till tanken på en utredning i frågan.

De båda jordbrukarorganisationerna åter instämma i princip i motionärernas tanke. Lantbruksförbundet tillägger dock, att det undandraget sig förbundets bedömning, om det är möjligt att på förhand uppgöra en bestämd plan för subventionernas avveckling.

Jag måste tillstå, att jag har svårt att förstå att jordbruksutskottet på grund av dessa remissyttranden ansett sig nödsakat att avstyrka motionerna i frågan.

Herr talman! Att vi motionärer velat fästa riksdagens uppmärksamhet på dessa subventioner beror sålunda dels på de av mig anförda olägenheter, som subventionssystemet förorsakar jordbruket och som göra dess avveckling önskvärd, och dels på att uppmärksamhet måste ägnas åt de speciella svårigheter, som måste inträda vid en sådan avveckling på grund av att subventionssystemet så länge ägt bestånd. De många små, över en tid av tio år spridda inkomstförbättringarna för jordbruket, som åstadkommits genom subventioner, ha ackumulerats till betydande andelar av vissa jordbruksprodukters pris. Om dessa sub-

ventioner inom en kort tidsperiod skulle ersättas med höjda konsumentpriser, skulle det kunna vålla stora svårigheter för konsumenterna och även avsättnings- svårigheter för jordbruket. En plan för en successiv avveckling är därför enligt motionärernas mening av behovet påkallad, och då statsmakterna ha ansvaret för att subventionssystemet införts, anse vi att de även böra framlägga plan till deras avveckling.

Jag kommer därför, herr talman, att vid föredragningen av denna punkt i utskottets hemställan yrka bifall till den av herr Carl Sundberg m. fl. till utlåntandet fogade reservationen nr 10 i fråga om livsmedelssubventionernas avveckling.

Häri instämde herr *Mannerskantz*.

Herr HERLITZ: Herr talman! Jag har begärt ordet i denna debatt, ehuru naturligtvis outsider, för att med så stort eftertryck som möjligt upprepa en vädjan, som jag vid många föregående tillfällen har riktat gemensamt till jordbruksdepartementet och jordbruksutskottet, nämligen att detta stora spörsmål, som varje år kommer på riksdagens bord, måtte presenteras i en sådan form att det finns någon möjlighet för oss utomstående, som inte leva med i dessa problem, att få ett grepp om vad det gäller.

Jordbruksregleringen har ju blivit ett hemlighetsfullt område, där alla utomstående känna sig fullkomligt främmande. Jag skall tillåta mig att nämna bara några små exempel.

Här har resonrats åtskilligt om den s. k. 4-procentregeln. Jag skall inte för kammaren röja, hur mycket eller hur litet jag vet om vad denna regel innebär, men jag tror mig kunna försäkra att den av kammarens ledamöter, som skulle vilja i propositionen eller utskottsutlåtandet ta reda på vad 4-procentregeln innebär, finge leta förgäves. Mina damer och herrar, ni veta hur det går till då vi skola besluta i en lagstiftningsfråga: lagutskottet furnerar oss med en korrekt och vederhäftig redovisning för

Ang. prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

gällande rätt. Men vad denna 4-procent-regel är finns det kanske — om jag skall uttrycka mig litet försiktigt — en och annan av oss som inte vet.

Men för att ta litet allvarligare saker: Vad innebär det över huvud taget att staten, som det här heter hela vägen, fastställer vissa jordbrukspriser? Under årens lopp har jag gång efter annan frågat inflytelserika och framstående ledamöter av riksdagen vad denna reglering av priserna egentligen innebär, och jag har funnit den trösten, att på de flesta håll har röjt sig samma osäkerhet som hos mig.

Att fastställa priser kan ju betyda en mängd olika ting. Det kan t. ex. betyda bara det, att man kommer överens med Lantbruksförbundet och därtill anslutna organisationer om att de skola hålla ett visst pris. Det kan betyda, att man använder prisregleringslagen för att fastställa normalpris eller att man i fråga om importerade varor inte ger licens med mindre än att priset är av ett visst slag. En på området sakkunnig ledamot av denna kammare har förklarat för mig, att det kan betyda helt enkelt att regeringen bestämmer, att så länge priserna hålla sig vid eller under en viss nivå, göra vi ingenting, men stiga de högre ingripa vi och frige en import, som bringar priserna att sjunka. Slutligen kan en prisreglering naturligtvis också innebära fastställande av någon sorts garantipriser eller inlösningspriser eller vad det nu må heta, alltså med andra ord att staten sörjer för att priserna inte sjunka under en viss nivå.

Inte heller på denna punkt, herr talman, vet jag om jag behöver röja hur mycket eller hur litet jag har förstått av saken. Jag framför det bara för att understryka, hur viktigt det är för oss att veta, vilken av dessa olika saker det är fråga om.

Vad som är angeläget ur denna synpunkt, och kanske även ur andra, är att man i jordbruksdepartementet ville sluta upp med att framlägga propositionerna om jordbruksregleringen i denna besynnerliga form, som gör att riksdagens beslut i själva huvudfrågan består i en

kläm på några få rader med vidhängande motiveringar på tiotals sidor. Borde man inte i stället kunna tillämpa samma metod som socialdepartementet under senare år har lärt sig använda när det gäller bostadspolitik, nämligen att dela upp det hela i punkter? Frågan om jordbruksregleringen består verkligen av olika punkter och kan uttryckas i sådana.

Då kunde man slippa ifrån oformligheter av olika slag. En viss import skall exempelvis här monopoliseras för Svenska spannmålsaktiebolagets räkning, och den saken finns nu blott omnämnd någonstans i en motivering, fastän regeringsformen fordrar, att monopol fastställas genom en lag, stiftad av konung och riksdag gemensamt.

Men låt mig ta ett alldeles särskilt typiskt exempel, som man finner nederst på s. 18 och överst på s. 19 i utskottsutlåtandet. Det säges där, att Kungl. Maj:t förutsattes skola äga rättighet att under vissa förutsättningar uttaga s. k. export- och importavgifter på jordbruksprodukter. Detta innebär, att Kungl. Maj:t skall få en viss generell fullmakt att pålägga vad vi eljest skulle kalla för export- och importtullar. Är det rimligt, att detta omnämnes endast i propositionen och i utskottets referat av departementschefens yttrande? Den riktiga formen skulle naturligtvis, här liksom eljest då fråga är om skatter och avgifter, vara att en formlig författning beslötes av riksdagen. Här har det inte ens blivit ett bemyndigande i en kläm — ja, utskottet har i själva verket inte mödat sig om att i sitt yttrande på något vis omnämna, hur det ställer sig till Kungl. Maj:ts uttalande, utan vi skola ge denna blankofullmakt att beskatta svenska folket helt enkelt genom att vi lämna ett yttrande på några rader i propositionen utan anmärkning.

Vad jag skulle önska är som sagt att man finge olika punkter, skilda åt efter vad det i de olika fallen gäller. Det är här fråga om medelsanvisningar: utbetalande av bidrag, tillägg, understöd, subventioner och allt vad det heter. Detta är en grupp. Vidare förekommer

Ang. prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

det en hel rad av, om jag så får säga, förbud och befallningar till svenska medborgare. Jag minns nu inte om utfodningsförbudet skall stå kvar; det är eljest ett exempel. Och framför allt borde alla de påbud stå för sig, som gälla skatter, pålagor, avgifter och sådant. Som en särskild sort av punkter skulle vi finna dem, som gå ut därpå att staten skall ikläda sig förbindelser av t. ex. den innebörden, att Spannmålsbolaget skall inlösa spannmål eller att andra organ skola inlösa andra varor till vissa fastställda priser.

Detta är alltså en liten skiss över hur förslaget till jordbruksreglering skulle kunna uppställas, om man ville låta sig angeläget vara att behandla denna sak så som vi eljest äro vana att behandla riksdagsfrågor.

Vad det här gäller är ju att vi skulle vilja veta litet om vad vi besluta. Ett alldeles särskilt brännande behov att veta det ha vi ju, då det föreligger meningsskiljaktighet i utskottet. Det blir speciellt groteskt då vi måste votera om några meningar någonstans i utskottets betänkande. Men även i sådana fall, där utskott och regering äro överens, kan det för den enskilde riksdagsledamoten vara av intresse att veta vad han är med om att besluta och ta ansvaret för.

Dess värre är statsrådsbanken nu tom, liksom den varit under hela denna debatt. Jag tillåter mig emellertid uttala den förhoppningen, att vad jag nu har framhållit skall på någon väg kunna framföras till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet för iakttagande om möjligt till nästa år.

I detta anförande instämde herr *Wistrand*.

Herr **TJALLGREN** (kort genmäle): Herr talman! Det har ju, höll jag nästan på att säga, blivit till en tradition, att professor Herlitz för varje gång detta ärende är före i kammaren uppträder och framställer sina anmärkningar mot jordbruksutskottets utlåtande.

Denna gång gällde ju de gravaste an-

märkningarna propositionen, och jag har ingen anledning att uppträda till departementets försvar. Men när herr Herlitz påstår, att han inte i handlingarna kan få reda på vad 4-procentregeln innebär, då måste det betyda att han inte har läst den kungl. propositionen, och det kunda man fordra, när han uppträder så skolmästaraktigt som han gör varje gång vi ha jordbruksutskottets utlåtande i denna fråga före. Och jag måste i all min ringhet säga, att jag knappast tror att någon av kammarens ledamöter fick en klarare bild av den fråga, som behandlas i jordbruksutskottets utlåtande och i propositionen, genom det jag höll nästan på att säga vetenskapliga anförande, som herr Herlitz nyss höll.

Herr **HERLITZ** (kort genmäle): Herr talman: Jag vill bara säga att några sådana aspirationer som att kunna ge kammaren den klarhet, som den saknar i jordbruksutskottets utlåtande, har jag verkligen inte alls haft. Jag har framställt frågor och önskemål.

Herr **TJALLGREN** (kort genmäle): Herr talman! Varför uppträder då professor Herlitz ständigt på samma sätt varje gång vi ha detta ärende före i riksdagen?

Herr **HERLITZ** (kort genmäle): Herr talman! Jag får kanske lov att svara på denna fråga.

Först och främst uppträder jag inte varje gång jordbruksregleringen är före. Jag har gjort det ett par gånger tidigare. Men om man framställer en vädjan till vederbörande — jag ber för övrigt herr Tjällgren att erinra sig, att vederbörande i detta fall i främsta rummet är Kungl. Maj:t — och den inte leder till det minsta resultat, utan saken blir precis likadan efteråt som den varit förut, tycker herr Tjällgren då att det stämmer med våra riksdagsvanor, att man skall låta sig nöja och tiga stilla? Så kan inte jag för min del se saken.

Ang. prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

Herr FÖRSTE VICE TALMANNEN: Herr talman! Det förslag, som nu ligger på riksdagens bord, innefattar ju i stort sett att den jordbruksreglering skall fortfa, som tillämpats under de senaste åren. Det kunde ha varit önskvärt, att man i vissa avseenden nu hade kunnat lätta något på regleringen och återgått till mera fria förhållanden, men det är klart att detta icke låter sig göra, så länge det nuvarande pris- och lönestoppet upprätthålles. Hur jordbrukets förhållanden än gestaltas, är det likväl ett önskemål att vi ordna det så, att livsmedelsproduktionen inom landet kan uppehållas. Vilken betydelse har det inte haft för oss under kriget, att vi uppehållit vår livsmedelsproduktion? Detta kan bli mycket viktigt också under tider som stunda, och vi vilja inte ha åter sådana förhållanden, som inträdde efter första världskriget och som drogo med sig depression inte blott på jordbrukets område utan långt därutöver.

Nu är det riktigt att livsmedelsproduktionen har uppnått en sådan höjd, att den för nästa konsumtionsår beräknas uppgå till ungefär hundra procent av folkets behov, och det kan ju då vara ganska besvärligt att reglera vissa förhållanden. Det kan bli överskott på vissa varor, under det att det blir knapphet på något annat. En import av vissa livsmedel måste ju även upprätthållas, och då blir det nödvändigt att även exportera. Därmed äro vi inne på avsättningsfrågorna, vilket jag tror blir ett av de viktigaste problemen under de år som stunda.

Herr Herlitz antydde att vi kunde reglera dessa förhållanden genom tullar eller dylikt i stället för genom avgifter, som vi nu bemyndiga Kungl. Maj:t att fastställa. Men det är ju någon skillnad, om man vill reglera priset inom landet på grund av att en import från utlandet trycker på, eller om man vill reglera produktionen i t. ex. vissa delar av jordbruksnäringen inom landet. För att i någon mån få avsättning för smöret och även andra mejeriprodukter har det blivit nödvändigt att minska margarinproduktionen, och det kan i viss mån

ske genom att man reglerar dessa avgifter inbördes.

Jag tror att herr Herlitz har förbisett detta, då han ansåg att man genom tullar skulle kunna reglera dessa förhållanden. Men det går ju inte, ty då skulle det kanske leda till att antingen smörproduktionen eller margarinproduktionen bleve för stor, och då skulle återstå att reglera relationen mellan dem inbördes, och det skulle bli en rätt besvärlig uppgift. Enligt det föreliggande förslaget skall ju Kungl. Maj:t bemyndigas att uttaga acciser. Förslaget innebär visserligen inte något *direkt* bemyndigande i detta avseende, utan utskottet stöder sig på de beslut som tidigare fattats, och säger, att Kungl. Maj:t vid behov skall utnyttja detta bemyndigande. Det heter därom i utskottets utlåtande: »Även om sådan accis icke för närvarande uttages å margarin torde dock med hänsyn till innehållet i de år 1947 uppdragna riktlinjerna för jordbrukspolitiken i denna del ett bifall till vad i propositionen sålunda hemställts tillgodose motionärernas syfte.»

Jag har jämte åtskilliga andra ledamöter av kammaren väckt en motion i denna fråga, och en liknande motion är även avlämnad i andra kammaren, vari hemställles att Kungl. Maj:t om så skulle bli nödvändigt utnyttjar denna rätt. Utskottet förutsätter, att Kungl. Maj:t kommer att följa den fortsatta utvecklingen på området och, därest så visar sig påkallat, vidtaga nödiga åtgärder inom ramen för de år 1947 uppdragna riktlinjerna.

Här är man ju inne på de förhållanden, som jag tror att herr Herlitz mera allmänt berörde, ehuru han anlade synpunkter, som jag tror att de, som sysslat med dessa ting, i stor utsträckning nu ha övergivit. Man får ta till åtgärder, som passa för förhållandena och som komma att få de verkningar som man åsyftar att nå, vilket säkerligen inte tullar skulle kunna få i här berörda avseende. Den frågan har ju för övrigt flera gånger varit diskuterad i riksdagen.

Jag nämnde i början av mitt anföran-

Ang. prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

de, att även om man fortsatte med samma regleringssystem som tidigare, så skulle man i viss mån anpassa sig efter de ändrade förhållandena. I detta hänseende vill jag beröra en annan fråga. Kungl. Maj:t har nu föreslagit, vilket även utskottet godkänt, att man skulle återinföra en viss skillnad mellan rågspris och vetepreis, vilket tidigare tillämpats, ehuru icke under det senaste året. Skälet skulle nu vara, att man möjligen skulle kunna öka veteproduktionen på rågens bekostnad. Men som herr Elofsson nämnde, odlas ju vete i allmänhet på mera fruktbar jord, där man erhåller större skördar, medan rågen i allmänhet odlas på sämre jord — ofta av mindre jordbrukare i landets skogstrakter — där man inte kan erhålla lika goda skördar som på slättbygden. Därför hade det varit önskvärt, om man kunnat sätta samma pris för råg som för vete, så att det blivit likställdhet. Det anföres nu såsom motiv för att man frångått denna princip, att man skulle öka veteproduktionen. Jag anser dock att det kan anföras starka skäl även för att det blir likställdhet i fråga om priset för råg och vete.

Även på en annan punkt vid vilken det avgivits en reservation av herr Tjällgren m. fl. vill jag yttra några ord. Reservanterna anse, att man borde försöka få till stånd något friare förhållanden i fråga om kraftfoderregleringen, och anse att närmast till hands borde ha legat, att handeln med kraftfoder hade givits fri. Man hemställer i reservationen, att riksdagen hos Kungl. Maj:t skall begära en skyndsamt utredning om frigivandet av handeln med kraftfoder och därvid erforderliga anordningar för att säkerställa avsättningen av det inhemska oljeväxtmjölet. Det är således bara en utredning som begäres, och det tycker jag man inte borde ha haft något emot att bifalla. Nu har emellertid utskottets majoritet inte ens velat sträcka sig så långt, att den velat föreslå en utredning, vilket jag anser är att vara alltför försiktig.

Jag skall nu inte gå närmare in på jordbruksregleringen, då det i stort sett

råder enighet — ifall jag bortser från vissa reservationer — om det stora, väsentliga målet, nämligen en samlad reglering för jordbrukets produktion, som skulle ge ett sådant resultat att det fyller livsmedelsbehovet och täcker jordbrukets omkostnader. Här ha ju såväl jordbrukets företrädare under överläggningarna som företrädare för Kungl. Maj:t kommit överens om principerna för uppgörelsen. Nu gäller det endast tillämpningen, och då vill jag uttala den önskan, att man ser till, att jordbruket inte blir lidande, om ändrade förhållanden inträda 1951, sedan pris- och lönestoppet upphört. Man har visserligen uttalat, att man förutsätter, att om jordbruket skulle få ökade kostnader till följd av höjda arbetslöner, jordbruket också skulle äga rätt att tillgodogöra sig täckning härför. Jag vill därför uttala den förhoppningen att det skall vara Kungl. Maj:t angeläget att se till att jordbruket får ersättning för ökade kostnader. Riksdagen har ju vid flerfaldiga tillfällen uttalat, att jordbrukets utövare skola få en ekonomisk ställning, likvärdig andra yrkesgruppers inom landet, och att det vid en kommande avtalsuppgörelse beaktas så att inte jordbruket då blir lidande vid eventuellt ändrade förhållanden inom vårt ekonomiska liv.

Med vad jag här framhållit ber jag, herr talman, att nu få yrka bifall till den föredragna punkten i det föreliggande utlåtandet.

Herr **HERLITZ** (kort genmäle): Herr talman! Jag känner ett behov att säga ifrån, att herr Tjällgrens uttalande om att jag uttryckt mig synnerligen svårförståeligt har fått en utomordentlig bekräftelse genom herr förste vice talmanens anförande. Han hade nämligen ur mitt anförande utläst någonting om att jag skulle ha önskat tullar för jordbruket.

Jag vet inte, hur jag har uttryckt mig, men oändligt främmande har jag varit för tanken på att uttala något sådant önskemål eller att över huvud taget i minsta mån uttrycka någon mening i de

Ang. prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

sakliga frågor, som här föreligga. Det jag uttalade mig om, herr förste vice talman, var endast och allenast de former, i vilka riksdagen inbjudes att här fatta beslut.

Herr **FÖRSTE VICE TALMANNEN** (kort genmäle): Herr talman! Herr Herlitz yttrade sig först och främst om 4-procentregeln, som jag nu inte vill gå in på — den är ju så känd för de flesta av kammarens ledamöter, som ha sysslat med denna sak, och herr Herlitz vet väl också vad den innebär. Men så yttrade herr Herlitz: »Här för man ju nu in avgifter på vissa produkter, och syftet därmed kunde väl lämpligare tillgodoses genom tullar.» Så uppfattade jag i varje fall vad herr Herlitz sade, som jag tror inte var något hörfel. Ordalagen kanske voro något annorlunda, men innehållet kunde inte förstås på annat sätt.

Herr **HERLITZ** (kort genmäle): Herr talman! Protokollet får ju klargöra vad jag har sagt, men min mening var att här föra ett statsrättsligt resonemang, och då använde jag ungefärligen det uttrycket, att »vad vi här inbjudits till att besluta är någonting som i realiteten är ett slags tullar». Det var min tankegång. Hur jag uttryckte den, vet jag inte. Det kan ha skett i ungefär de ordalag, som herr förste vice talmannen återgav, men det kan ju inte uppfattas som ett önskemål om tullar från min sida.

Herr **PERSSON, KARL**: Herr talman! Det har tidigare av flera talare yttrats, att vi äro överens om de stora huvudragen i uppgörelsen om jordbrukets prissättning för det kommande året. Det har också sagts — kanske inte här, men i pressen — att uppgörelsen går ut på i stort sett oförändrade priser, och det må i viss mån vara sant. I fråga om flera detaljfrågor har dock inte, åtminstone inte här i riksdagen, vunnits full enighet, och nästan alla dessa detaljfrågor gälla sådana saker, där uppgörelsen vi-

sa sig vara oförmånligare för jordbruket än tidigare varit fallet. Så är förhållandet t. ex. beträffande tydningen av 4-procentregeln, om vilken det ju nyss varit resonemang.

Uppgörelsen betyder ju, att vi i stort sett skola acceptera lägre priser för t. ex. äggen, för rågen, som det även har talats om här, för potatisen och i viss mån även för mjölken. Men uppgörelsen betyder även, att jordbruket får betala högre priser åtminstone för de importerade fodermedlen och i viss mån även för de svenskodlade fodermedlen.

Detta har föranlett olika motioner, bland annat en som jag har varit med om att avlämna. Det är nog sant att fördyringen av köpkraftfodret har en viss, som det heter, marknadsreglerande betydelse i det fall, då risk föreligger för överproduktion. Men samtidigt har det en oerhörd stor betydelse för småbrukets produktionsförhållanden och existensmöjligheter åtminstone i södra Sverige. Det är f. ö. säkerligen så, att detta gäller inte bara det egentliga småbruket, utan det gäller även ganska långt upp i vad man kallar familjejordbruk, då även dessas existens är beroende av en större produktion än det egentliga jordbruket där kan ge. Småbruket och familjejordbruket åtminstone i södra Sverige, där inte skogen har någon vidare betydelse, äro alltså beroende av att kunna bedriva en sådan animalieproduktion som kan ge ersättning för arbetet, och det betyder ju att relationen mellan priset på kraftfoder och på de animaliska produkterna måste vara sådan, att en animalisk produktion kan bli lönande. Jag tvekar inte att säga, att en lönande animalieproduktion är A och O för det sydsvenska småbruket.

Enligt denna jordbruksuppgörelse skall ju priset på det utländska kraftfodret få gå upp med 4 kronor vilket redan har skett, och det svenskodlade kraftfodret har också i viss mån stigit. Även priset på sådant kraftfoder, som har den största betydelsen för bland annat ägg- och gödsvinsproduktionen, har redan gått upp. Jordbruksministern har i propositionen uttalat, att om det vi-

Ang. prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

sade sig att denna fördyring skulle vara av någon vidare betydelse i negativ riktning för småbruket så skulle han senare återkomma till denna fråga och skulle då förorda en utredning. Vi ha i vår motion föreslagit, att denna utredning skulle ske omedelbart, och även föreslagit, att Kungl. Maj:t skulle få bemyndigande att vidtaga sådana åtgärder, som behövas för att småbruket skulle kunna få kompensation för denna kraftfoderfördyring.

Utskottet har gått med på ena hälften av motionen, kan man säga, och det äro vi ju tacksamma för. Det har skrivit, att denna utredning bör ske omedelbart, men det har tigit still när det gäller den andra delen av motionen, nämligen om bemyndigandet för Kungl. Maj:t att vidtaga sådana åtgärder som denna utredning kunde komma att föreslå. Jag vill knappast tro, att vi skola tyda detta så, att utskottet bara menar, att denna utredning skall företagas nu och att riksdagen längre fram skall få ta ställning till frågan, om småbruket skall få någon kompensation. Men jag vill uttyda det så, att när utskottet har skrivit detta, så menar det även, att Kungl. Maj:t inom ramen för jordbruksregleringen i övrigt skall kunna få denna fullmakt — jag vill åtminstone gärna tyda det så.

Här har tidigare såväl av herr Isaksson som av herr Aaby-Ericsson talats om att alla dessa subventioner borde så fort som möjligt avskaffas. Även i fråga om kraftfoder har förekommit en subvention, som redan är avskaffad, och jag menar att vi nog måste vara ganska försiktiga med att uttala, att de subventioner, som utgå i samband med jordbruksregleringen, skola avskaffas utan att samtidigt få annan ersättning. Skall det få samma verkan som avskaffandet av subventioner i fråga om kraftfodret, tror jag att vi böra betacka oss därför. Dessa kraftfodersubventioner ha fått ökad betydelse genom krondevalveringen. Hade inte kronan fått ett lägre värde på utlandsmarknaden genom devalveringen, hade jordbruket givetvis lättare kunnat bära dessa fördyringar, som ha skett, som det heter, inte bara för

att staten skall spara pengar utan också i produktionsreglerande syfte. Det är givetvis svårt att kompensera småbruket för dessa fördyringar, om inte det marknadsreglerande syftet skall äventyras. Annars hade det enklaste varit att bara återbära dessa belopp till småbrukarna i förhållande till deras inköpskvantiteter, vilket vi också i motionen ha påpekat. Men om, såsom är ganska troligt, detta skulle komma att äventyra meningen med fördyringen, måste naturligtvis andra utvägar sökas, och vi ha i motionen påpekat några sådana utvägar.

Här har i debatten tidigare talats om rågpriset. Genom att detta skall bli lägre än tidigare i förhållande till vetepriset har en annan olägenhet beretts åtminstone jordbruk i de kargare trakterna, och de äro, som också tidigare här har sagts, många gånger liktydiga med småbruk — vi veta att småbruk i större utsträckning förekomma i kargare trakter.

I vår motion ha vi fäst uppmärksamheten på en annan möjlighet, nämligen att lämna arealbidrag för råg och fodersäd. Vi mena nämligen, att om åtgärder skola vidtagas i marknadsreglerande syfte, måste produktionen stimuleras i sådana produktionsgrenar, där fara för en överproduktion inte föreligger, och den faran finns säkerligen inte i fråga om vare sig fodersäd eller råg. Om vi nu bara tänka på rågen som kvarnvara, kunna vi säga, att i det avseendet givetvis kan föreligga fara för överproduktion, men med prisregleringarna och prisrelationerna innevarande år blir det väl så, att fodermedels- och rågpriset komma ungefär på samma höjd, och då kommer säkerligen rågen att i ganska stor utsträckning användas till foder, och därom är ingenting att säga. Det är bara bra, om vi kunna odla en del sådant kraftfoder hemma, som vi tidigare ha importerat. Rågpriset blir väl nästan lägre än importpriset för majs, och då bör det kunna vara lämpligt att stimulera rågodling liksom fodersädsodling. Därmed skulle vi kunna spara valuta.

Ang. prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

Jag tycker att det skulle kunna vara en framkomlig väg att utge arealbidrag för t. ex. de första två eller tre hektaren fodersäd och råg. Det skulle kanske i någon mån öka den inhemska odlingen, minska importbehovet och samtidigt kunna ge småbruket en viss stimulans att självt i större utsträckning odla dessa sädeslag.

Vi ha även pekat på sockerbetsodlingen, där det ju föreligger ett produktionsunderskott. Men det är ju också på det sättet, att denna odling i de egentliga sockerbetsdistrikten nog är uppdriven så långt den kan komma med hänsyn till arbetsförhållandena. Ett faktum är dock, att denna odling ute i periferierna av de egentliga betodlingsdistrikten skulle kunna utövas just på småbruk, och här finns som sagt plats för större odling. Som ett sätt att stimulera en sådan ha vi pekat på bidrag till transporter med lastbil, gällande även för sådana sträckor, där nu intet bidrag för sådana transporter kan utgå. Även detta skulle kunna avlasta en del annan odling och bidra till att vi skulle kunna odla tillräckligt med sockerbeter här i landet.

Herr talman! Jag har inte något yrkande. Jag har egentligen bara velat framhålla dessa synpunkter på spörsmålet. Jag hoppas också, att utskottets uttalanden om denna utredning och denna kompensation bli realiserade, innan prisrelationerna mellan köpkraftfodret och de animaliska produkterna bli ännu mer försämrade än de för närvarande äro.

Herr ISAKSSON (kort genmäle): Herr talman! Herr Persson antydde nyss, att man måste vara ganska försiktig då man uttalar sig om subventionernas avskaffande. Jag vill säga att vi ha varit försiktiga i det hänseendet; vi ha just i motionen nr 613 pekat på hur subventionerna *icke* skola avskaffas.

Här har man avskaffat subventioneringen i fråga om kraftfodret. När devalveringen i höstas kom, blev det höjda subventioner för kraftfoder, och jordbru-

karna fingo löfte om att dessa skulle bestå till regleringsårets utgång den 1 september i år. Vi ha uttalat, att vad man har lovat skall man hålla, och vi mena, att det är att handla synnerligen planlöst, när man avskaffat denna subvention, tvärt emot vad man tidigare lovat.

Herr von HELAND: Herr talman! Den nu sedan ungefär tio år tillbaka tillämpade metoden för prissättningen på jordbrukets produkter i vårt land har säkerligen i stort sett varit acceptabel för de olika grupperna inom näringslivet och har sålunda med all sannolikhet utgjort ett instrument för prisregleringen på jordbrukets område, varemot hittills icke kunnat riktas några mera allvarliga anmärkningar. När jag gör detta uttalande, bör det göras en reservation för huruvida den *nivå*, på vilken jordbrukspriserna legat, kan anses acceptabel. Om vi emellertid bortse från detta och betrakta jordbrukskalkylen såsom varande ett tekniskt instrument för effektuerandet av en viss godkänd prispolitik, torde det inledningsvis anförda påståendet kunna lämnas utan erinran. Man kan emellertid inte komma ifrån de principiella olägenheter, som äro förknippade med en totalkalkyl av det slag, som nu tillämpas för jordbrukets prisregleringar i Sverige. Vissa svagheter hos jordbrukskalkylen påtalades redan av 1942 års jordbrukskommitté, som med hänsyn till dessa svagheter lät verkställa utredningar, vilka resulterade i jordbrukskommitténs förslag beträffande typjordbrukskalkyler för framtiden. Detta framtida prisregleringsunderlag godkändes av 1947 års riksdag. De mest allmänt påtalade svagheter hos den nuvarande kalkylberäkningen torde få anses vara dels att kalkylen inte ger besked om jordbrukets lönsamhet och dels det förhållandet, att jordbrukskalkylen inte lämnar underlag för den mest ändamålsenliga fördelningen av den samlade intäktssumman på olika slags produkter. Vid ett tillämpande av den föreslagna typjordbrukskalkylen skulle emellertid dessa vanskligheter i prisregleringssystemet i viss mån bortfalla.

Ang. prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

Det är vidare klart, att jordbrukskalkylen på grund av sin konstruktion erbjuder allt större svårigheter, ju längre vi fjärma oss från basåret. Detta torde emellertid kunna avhjälpas genom att ett nytt basår väljes.

Från jordbrukarhåll samt även från företrädare för jordbrukets ekonomiska och fackliga organisationer har ibland dessutom framhållits, att jordbrukskalkylens konstruktion innebär en fara så till vida, att kalkylen skulle hämma lusten att rationalisera produktionen på dess olika stadier. Jag instämmer för min del i dessa påståenden. Uttalandena i denna riktning ha stötts på det förhållandet, att jordbrukskalkylen på intäktssidan registrerar samtliga intäkter — alltså även en intäktsökning, som står i samband med tillämpandet av rationellare produktionsmetoder än förut. Likaså inregistrerar kalkylens kostnadssida kostnadsförändringen — och sålunda även de kostnadsförändringar i sänkande riktning, som kunna bli en följd av rationalisering. Man har därför hävdad, att en rationalisering icke lönar sig, ty om en rationalisering resulterar i en ökad produktion, inregistreras detta bland jordbrukets intäkter, och den förbättrade intäkten från den produktmängd, som framkommit genom rationaliseringen, balanserar en del av jordbrukets kostnader, som eljest skulle ha fått balanseras genom förbättrade priser. På liknande sätt har man hävdad, att en rationalisering, som innebär kostnadsänkning, skulle utgöra ett motiv för sänkning av produktpriserna eller utebliven eljest erforderlig förbättring av dessa priser.

Nu tillkommer ju att jordbrukarna även ha inre uppgörelser, varvid man självfallet försöker hävda att det skall bli en utjämning av priserna jordbrukarna emellan. Även därvidlag har jag en viss rädsla för att detta krav på utjämningsclearing går för långt, ty de clearingavgifter, som beslutas, drabba främst dem, som ha intresse för rationalisering och försöka att få fram högre priser genom att rationalisera sin verksamhet.

Herr talman! Jag tycker att i stället för att syssla med en hel del mindre vik-

tiga detaljer borde jordbruksutskottet i år ha tagit upp dessa allvarliga problem, som äventyra rationaliseringar och produktionsökningar. Jag tycker att det är en brist hos jordbruksutskottet, att det år efter år tar upp detaljer i stället för dessa stora problem.

Vidare är att märka, att det inte är nog med att man kanske stävjar rationaliseringar genom ett felaktigt utnyttjande av kalkylen, utan om en ekonomisk organisation, t. ex. ett mejeriföretag, investerar pengar i närgränsande företag, t. ex. i ett bageri eller t. o. m. sätter i gång lönande export, komma vinsterna på detta att slås ut på mjölken och därigenom medräknas i kalkylen som en inkomst för jordbruket, vilket de egentligen inte äro. Jag får uttala den förhoppningen till regeringen och riksdagen, att man vid underhandlingarna skall få tillfälle att pröva även dessa frågor, så att inte jordbrukskalkylens användning dels snedvrider produktionen och dels stoppar intresset för rationaliseringar.

Vid början av denna riksdag väcktes det en folktopmotion av herr Osvald i denna kammare och herr Ståhl i andra kammaren, där det begärdes, att man skulle ge jordbruket större frihet. Det kan ju tyckas, efter den kritik som jag nu ägnat det nuvarande systemet, att jag med glädje skulle ha sett, att denna motion framlämnades, men så är ingalunda förhållandet. Nu finns det ju heller ingen från folkpartiet, som jag hört i dag, som försvarat den motionen, och jag förstår anledningen, ty efter den kraftiga kritik som har riktats mot motionen från Lantbruksförbundet, RLF och över huvud taget från jordbrukarhåll, har det anturligtvis varit ett otacksamt göra att försvara den. Ty som jag påpekade i början av mitt anförande, har denna jordbrukskalkyl varit till fördel för oss alla. Man har kunnat rikta anmärkningar mot den under hela kriget, då den kanske hållit nere jordbrukets priser under vad man kunnat ta ut, då världsmarknadspriserna voro mycket höga. Hade herr Osvalds motion kommit i början av kriget, då hade jag alltså förstått den, men att man

Ang. prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

kan komma med den nu, när vi faktiskt behöva få statens stöd för jordbruket i framtiden, det är för mig ofattbart, och det var väl en missägning av herr förste vice talmannen, när han här sade, att han hoppades på avveckling av regleringssystemet för jordbruket. Han menade nog inte, att vi nu skulle uttala oss för att minska statens möjligheter att hjälpa jordbruket genom regleringar, utan det var väl över huvud taget reglerings- och clearingverksamhet som han riktade kritik emot. Jag vill säga detta, för att uttalandet inte skall föranleda något missförstånd.

Nu har det ju, som jag redan nämnt, 1947 bestämts, att man skulle övergå till en typjordbrukskalkyl i stället, och jag vill uttala det önskemålet, att man försöker komma därhän fortast möjligt. När utskottet nu skriver, att först sedan den planerade bokföringsverksamheten fått avsedd omfattning, torde typjordbrukskalkyler kunna upprättas och att man i avvaktan därpå icke bör företa någon ny utredning om något nytt system, ber jag, herr förste vice talman, att få instämma i utskottets uttalande i detta hänseende och alltså vidhålla kritiken emot den motion, som väckts i detta hänseende från folkpartihåll.

Jag har nu här tittat efter herr Herlitz, som visserligen inte uttalat att han själv var okunnig i dessa frågor, men i alla fall påstått att det är en hel del riksdagsmän som äro okunniga i och som behöva förklaring av dessa problem. Herr Tjällgren konstaterade, att herr Herlitz icke hade studerat jordbruksutskottets utlåtande. Om herr Herlitz hade haft större intresse för att sätta sig in i dessa frågor, hade det ju varit trevligt att få se honom här närvarande i kammarerna. Jag kan emellertid hålla med herr Herlitz därom, att dessa frågor äro ytterst svårbegripliga, och jag tror inte — ursäkta mig, ärade riksdagskamrater — att det är många här i riksdagen, som kunna alla detaljer beträffande alla varugrupper inom jordbruket och prissättningen när det gäller dem. Det är nämligen en invecklad fråga, och jag tror

att det blir ytterst svårt för jordbruksministern att skriva en proposition, som skulle kunna tillfredsställa herr Herlitz genom att för varje år vara en lärobok i hur dessa invecklade problem verkligen gestalta sig.

Nu kom herr Herlitz, och jag kan då visa upp bara dessa tre stenciler. De avse endast detta år. Den ena är jordbrukets inkomstberäkningar för i år, den andra är en uppställning av jordbrukets utgifter, och den tredje är livsmedelskommissionens förslag till prissättning, men jag misstänker att även om man läste dessa luntor, kanske man ändå inte blev mycket klokare på de frågor, herr Herlitz ville framställa, ty när t. ex. herr Herlitz frågar: »Vad menas med fastställande av priser?», vill jag svara att det är faktiskt i praktiken så, att man menar litet olika för varje varugrupp, och det är ju förfärligt svårt att varje år åstadkomma en proposition, som skulle kunna undervisa alla riksdagens ledamöter om hur allt detta skall tydas. Det skulle, såvitt jag kan förstå, bli ett helt bokverk, som jag inte tror att riksdagsledamöterna skulle vilja ta sig tid att läsa igenom. Det får väl i stället i detta fall liksom när det gäller andra frågor här i riksdagen bli så, att man får lita på sina utskottskamrater och att de plöja igenom dessa svåra saker och bedöma frågorna på ett sätt som bör tillfredsställa var och en.

Herr talman! Jag ville påpeka detta, därför att herr Herlitz riktade en så stark kritik emot att inte riksdagsledamöterna genom vad som presenteras för riksdagen kunna få en större klarhet i dessa frågor.

Jag vill också påpeka, att jordbrukets underhandlare i år ställts inför vissa fakta. De ställdes inför det faktum, att vi ha haft en ständigt ökad produktion och en produktion som har gjort att vi för dagen äro till ungefär 99 procent självförsörjande. Denna produktion kommer enligt kalkylen att nästa år stiga med ytterligare en eller ett par procent, samtidigt som ju befolkningssiffran icke ökas med en procent om året. En annan svårighet, som vi ställdes in-

Ang. prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

för, är att det blivit allt svårare att leta upp exportmarknader för livsmedel. Det lyckades under föregående år, emedan det varit missväxt i Västeuropa, vilket gjorde att vi lyckades exportera framför allt smör dit, men över huvud taget är nu exportmarknaden praktiskt taget fylld när det gäller sådana produkter som vi önska exportera.

Vidare möttes vi av ännu en svårighet, och det var fallande priser på världsmarknaden. Samtidigt är det givetvis glädjande, att man i år lyckats inför dessa svårigheter nå ett samförstånd beträffande prissättningen på jordbruksprodukterna fram till den 1 januari. Det har ju påpekats, att den överenskommelse och den prissättning, som riksdagen nu godkänner, skola gälla endast till den 1 januari, såvida inte mot all förmodan en utupphävande av pris- och lönestoppet uteblir i höst.

Vidare är det naturligtvis glädjande, att det riktas så relativt litet kritik här i dag emot överenskommelsen. Det är ju alldeles givet, att här framkommer en viss detaljkritik, när man vet att riksdagsmännen representera olika orter i landet och man givetvis har olika önskemål beträffande produktionen i dessa olika trakter av Sverige, men denna överenskommelse är naturligtvis som vanligt en kompromiss och en kompromiss, som vi enigt ha skrivit under att vi vilja hålla fram till den 1 januari. Naturligtvis möta oss i höst, om det blir höjning av lönerna och jordbrukets arbetskraft därvid skall kompenseras, svårigheter att finna möjligheter för prishöjningar, då vi, som ett par talare förut påpekat, äro hänvisade till hemmamarknaden, eftersom exportmarknaden, som jag nyss sade, är fylld. Här har också påpekats, jag tror det var av herr Isaksson, att här nu påbörjats en internationell kongress av IFAP — International Federation of Agricultural Producers — som skall studera dessa internationella problem, och denna kongress viktigaste fråga bli givetvis avsättningsförhållandena.

En del talare ha tidigare talat om överproduktionsproblemet. Ja, för att det

inte därvidlag heller skall bli något missförstånd vill jag påpeka, att det visserligen finns ett överproduktionsproblem för vissa länder men att det föreligger ett mycket allvarligt underskottsproblem för världen som helhet. Det är alltså inte fråga om att vi skola försöka minska livsmedelsproduktionen. I en del länder, t. ex. Amerika, talas det visserligen därom, emedan man icke får avsättning för sina produkter, men svårigheten är, att världens hungrande folk inte ha råd att köpa det lilla överskott av livsmedel som finns på somliga håll. Man räknar med att jordens befolkning för närvarande uppgår till 2,3 miljarder och stiger med 1 procent om året, och genom FN:s humanitära åtgärder för att minska barndödligheten kommer befolkningssiffran att stiga ännu hastigare samtidigt som, om hela världens livsmedelsproduktion skulle delas ut jämnt till folken, man inte skulle kunna erhålla en tillfredsställande kaloriförsörjning, utan att faktiskt för dagen miljontals människor hungra och miljontals människor årligen dö av svält.

Det är detta jag vill påpeka med anledning av att det talas om överproduktion. Det är alldeles givet, att de svenska jordbrukarna önska deltaga i det internationella samarbetet för att försöka få en förnuftigare fördelning av världsmarknadsöverskottet, så att det kommer de hungrande folken till godo, och detta framgår ju också därav, att den nämnda kongressen förlagts till Sverige. Förra året förelåg ett förslag från denna internationella organisation om att ordna saken genom vissa handelsbestämmelser och genom ett clearinghouse. Det var också uppe på den statliga jordbruksorganisationen FAO:s konferens i höstas. Det blev icke godkänt, främst, som jag tror, på grund av amerikanarnas motstånd, men det är att hoppas, att man dels på kongressen här, dels genom FAO skall kunna komma fram till ett modifierat förslag, så att dessa mycket allvarliga frågor kunna lösas. Jag för min del tycker, att vi här i riksdagen, när vi behandla jordbruksfrågor i Sverige, även böra beakta, att det för världen

Ang. prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

som helhet icke är fråga om ett över-skottsproblem, utan om ett underskottsproblem.

Med detta kommer jag in på en mycket viktig fråga, där det givetvis finns något olika uppfattningar. Jag nämner saken därför att det i folkpartiets tidskrift har förekommit missvisande artiklar om vad som ägde rum vid underhandlingarna för ett år sedan. Vi hade då uppe problemet om prissättningen för oljeväxterna och sockerbetorna. Från jordbrukarhåll har man ständigt anmärkt på att regeringen och livsmedelskommissionen ha underhandlat med sockerbets- och oljeväxtodlarnas organisationer för sig och att de samlade jordbrukarorganisationernas underhandlare icke ha fått ta ställning till prisbestämmelserna, förr än dessa redan praktiskt taget voro fastställda. Så var det förra året. Livsmedelskommissionen hade då utlovat åt oljeväxtodlarna ett visst pris, innan jordbrukets underhandlare fingo taga ställning till detta. Detta förhållande påtalades i kanslihuset inför regeringen, och statsrådet Sträng utlovade ändring och sade, att det var även regeringens önskemål, att man fick underhandlingar på en gång med en jordbrukets centrala underhandlingsdelegation.

Det är därför vi icke voro riktigt belåtna med att vi försattes i samma läge i år, nämligen att livsmedelskommissionens ordförande hade utlovat oljeväxtodlarna ett pris, innan jordbrukets underhandlare kommit i kontakt beträffande dessa frågor. Nu förklarar man ifrån regeringshåll och från livsmedelskommissionens sida: »Ja, men vi ha inte fastställt priserna; ni kunna ju ändra dem.» Men, ärade riksdagskamrater, var och en måtte väl begripa, att om regeringen eller dess underhandlare gå och lova en viss grupp jordbrukare ett visst pris, tycka jordbrukets underhandlare inte det är trevligt att sedan sänka det priset.

Jag har velat lämna denna redogörelse till kammarens protokoll med anledning av de felaktiga tidningsartiklarna, och jag hemställer nu inför kammaren, att det ett kommande år icke må gå till på det sättet vid underhandlingarna.

Att denna fråga är viktig, beror på att det är risk för att matfetsproduktionen inom landet blir snedvriden, så att vi om ett år kunna komma i ett ganska besvärligt läge. Samtidigt säger jag, att det nog hade varit önskvärt att i stället öka priset åt sockerbetsodlarna på grund av de svårigheter de ha att få arbetskraft. Det vore önskvärt, att de finge ett sådant pris, att de skulle kunna skaffa tillräckligt arbetskraft för ökad sockerbetsodling. Där ha vi ju ett utrymme för ytterligare svensk produktion.

Om inte någon kommer upp och bemöter mig på denna punkt, skall jag underlåta att här redogöra för allmänna produktionssiffror, som visa svårigheterna beträffande matfetsproduktionen och som visa att det är stor risk för att vi komma i ett prekärt läge nästa år, om vi icke få möjlighet att exportera matolja eller smör. Jag säger detta, trots att jag bor inom ett län, där oljeväxtodligen säkerligen kommer att öka i mycket hastig takt och där man givetvis, när man har möjlighet att producera en vara, skulle vara nöjd med att man får upp priset på den varan så högt som möjligt.

Detta är naturligtvis också en fråga om prisförhållandet mellan smör och margarin. Det har ju väckts motioner även om den saken, och då utskottet har uttalat sig mycket positivt beträffande margarinaccisen, finner jag att man med tillfredsställelse kan följa utskottets förslag på den punkten.

Sedan, herr talman, kommer jag in på subventionsfrågan, där det blivit mera strid, om jag skall kalla det så. Särskilt herr Aaby-Ericsson höll ju ett långt anförande om den saken, och herr Isaksson var också inne på den. Dessa frågor ha vi ju diskuterat så mycket, inte när det gällt livsmedelsfrågorna, men subventionerna över huvud taget, att det egentligen skulle vara onödigt att diskutera dem vidare. Vi äro ju överens om här i riksdagen, att subventioner äro något som egentligen inte är normalt utan något som borde bort. Så långt är man ju överens, men när underhandlare, som skola underhandla om jordbrukspriser,

Ang. prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

komma till underhandlingsbordet, är det givet, att de inte kunna inskränka sig till att säga, att de hålla på allt som de tycka är riktigt för jordbrukets del, utan måste ta hänsyn till det hela. Man måste alltså ta hänsyn även till bland annat lönefrågan och inkomstfrågan för dem, som skola köpa varorna, och det är det som gör att jag anser att man måste ta på subventionsfrågan med en viss försiktighet. Det är viktigare att nå ett samförstånd i fråga om en och annan subvention än att åstadkomma strid och kanske stora svårigheter genom att kräva avskaffande av en subvention på den ena eller andra varan. Dessutom kan jag påpeka för dem som icke ha läst handlingarna, att subventionerna på livsmedel utgöra endast 4,5 procent av värdet på det hela, men samtidigt innebär ju ett borttagande av livsmedelssubventionerna 3,5 enheters höjning av levnads-kostnadsindex. Jag vet att man inom högern vill ha bort detta indextänkande, men jag tror att det är omöjligt att få bort det. Det är så, jag ser på detta.

Jag skulle dessutom vilja göra den frågan: När man säger, som herr Isaksson gjorde nyss, att man vill avveckla subventionerna med en viss försiktighet, då äro vi överens, om detta är högerns inställning. Då är ju en subventionsreservation onödig, och då hade vi inte behövt tala så mycket om detta. Men vill man hålla på en mycket hastig avveckling, då skulle jag vilja fråga: Vill man t. ex. omedelbart avveckla producentbidraget, vill man hastigt avveckla norrlandsbidraget, vill man hastigt avveckla subventionen till lin- och hampodlingen?

Jag sade, att det är tillfredsställande att överenskommelsen mött så litet kritik, och det hade ju därför varit angenämt, om man inte under debatten hade tryckt så mycket på denna reservation om subventionerna, ty vi äro ju överens om att en avveckling är önskvärd, och detta är även utskottets ståndpunkt. Då borde det väl inte vara nödvändigt att yrka bifall till den reservationen, utan jag för min del kan även därvidlag följa utskottets förslag.

Därefter kommer jag till en reservation, som jag naturligtvis skulle kunna biträda, och jag vet att man har jordbrukarna bakom sig i det önskemål, som framställs i den reservationen. Jag vet exempelvis, att jag har min organisation — Mjölkcentralen — med dess 32 000 jordbrukare bakom mig på den punkten. Vad det gäller är, att med det överskott på jordbruksprodukter och de svåra avsättningsförhållanden, som nu föreligga, borde det knappast kunna anses ligga utanför det allmännas intresse att medge sådan frihet, att produktion av lyxbetonade livsmedelsprodukter kunde åstadkommas. Jag förstår inte, att man skulle kunna ha någonting emot att de mejerier som kunna ge konsumenterna en mjölk med högre fetthalt, skulle få göra det, om det finns konsumenter som vilja betala kostnaderna. Jag har läst i livsmedelskommissionens och priskontrollnämndens yttranden, men jag begriper dem inte. I reservationen säger man att det skall stå konsumenterna fritt att köpa sådana varor och mejerierna att framställa dem. Varför skall man då blanda in att det blir så och så dyrt, att det kostar så och så mycket att leverera det, när man samtidigt har den billiga mjölken, vilken man anser har det riktiga prisläget? Varför skall man hindra jordbruket att framställa lyxbetonade varor i ett friare prisläge?

Men när jag säger detta, får jag också säga, att motionen var onödig och olämplig. Jag tror att det hade varit mycket lyckligare, om denna fråga hade fått diskuteras under hand med vederbörande myndigheter, än att den kommit fram helt abrupt i slutet av riksdagen genom en sådan motion, när man genom herr Herlitz vet, hur svårt det är att sätta sig in i sådana här frågor så hastigt. Jag kommer ihåg, hur det var när det gällde standardiseringsfrågan. Då steg den ene efter den andre upp här i kammaren och begrep inte frågan och talade emot den, och den föll första året. Sedan, när äntligen alla begrepo den, fördes den igenom, och då tyckte man att förslaget var förnuftigt.

Jag tycker som sagt att det var onö-

Ang. prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

dig, att denna motion kom fram, även om jag fullt instämmer i dess syfte, och det var därför jag med tillfredsställelse hörde utskottets talesman här, herr Jon Jonsson, förklara att jordbruksutskottet icke vill förbjuda underhandlingar i frågan. Jag slår därför fast, att även om utskottet ställt sig avvisande till motionen, är det inte avvisande mot att frågan tas upp vid underhandlingar av organisationer som så önska. Det är en punkt, herr talman, där jag kommer att rösta för bifall till en reservation, därför att jag tycker saken är så självklar. Jag anser bara, att det är beklagligt, att det behövt bli en reservation i denna fråga. Man skulle där ha kunnat ena sig om ett sådant skrivsätt, att man inte hade behövt tvista om den, såsom jag tycker, självklara saken.

Slutligen, herr talman, kommer jag in på det problem, som tydligen har väljat herr Herlitz de största bekymren, nämligen 4-procentregeln. Jag har ändå talat så länge, att jag inte skall gå in på denna regels verkan, men även här undrar jag, om det inte var onödigt både med motion och med reservation. Jag kan delvis förstå motionärerna. De ha läst propositionen och ha tydligen fattat den som mer restriktiv än vad jag har gjort. På alla håll äro vi dock överens om att detta blir en höstens underhandlingsfråga, och därför tycker jag det hade varit lämpligast, om man utan vidare hade kunnat enigt skriva in detta i utskottets utlåtande. Vid dessa underhandlingar kommer ju inte bara 4-procentregeln upp till diskussion utan också frågan i vilken grad jordbrukets arbetskraft skall kompenseras med hänsyn till andra gruppers lönestegringar. Dessa två problem, 4-procentregeln och inkomststegringen, bli naturligtvis just de två viktigaste sakerna, som komma att övervägas och där gäller det att få en överenskommelse. Jag förstår, att både motionärer och reservanter ha velat hjälpa underhandlarna här att hävda, att 4-procentregeln gäller, och som underhandlare är jag naturligtvis mycket tacksam för detta, men jag tror inte, att vi skola förstora motsatserna här. Nu

har utskottets ärade ordförande, som avgivit en blank reservation, tydligen kunnat se, att han och herr Näslund, som har författat en reservation, äro på samma linje. Jag skulle tro, att när man läser utskottets förslag, märker man, att det inte är någon stor skillnad mellan reservanterna och utskottet. Ty det finns ju en hel sida i utskottets betänkande, sidan 36, som just visar upp allt det, som skall bli föremål för höstens underhandlingar, och som slutar så: »Beträffande den s. k. 4-procentregeln vill utskottet med anledning av vad därom yrkats i motionerna I: 516 och II: 615 understryka, att även de spörsmål, som kunna komma att uppstå beträffande denna regel, böra behandlas vid nämnda överläggningar.» Här är man tydligen på det klara med att 4-procentregeln består och skall diskuteras vid höstens överläggningar i samband med alla de övriga frågorna.

Herr talman! Jag har efter att jag hört anförandena här tyckt mig kunna konstatera, att enigheten är stor och att vi äro överens inte bara om de stora linjerna utan även om detaljerna, fastän man beträffande de senare har fått göra kompromisser i enighetens tecken, därför att det är så många intressen som mötas och som det gäller att förena. Det är alltså för mig, som varit med om underhandlingarna, en mycket stor tillfredsställelse, att denna enighet har skapats, och jag hoppas endast, att vi skola kunna komma fram till en lika god enighet i höst, när de verkligt svåra problemen skola lösas.

Herr **HERLITZ**: Herr talman! Herr von Heland sade till mig, att jag, i stället för att möda mig så mycket att tänka själv, skulle försöka hysa förtroende till de herrar, som känna till och förstå denna sak bättre. Jag är beredd att reflektera på detta och t. ex. lita på herr von Heland, men då får herr von Heland göra en liten insats själv; han får då tillägna sig ett betraktelsesätt på de samhälleliga frågorna i allmänhet, som är ägnat att inge mig förtroende för hans bedömanden.

Ang. prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

Allvarligt talat hyser jag en viss tvekan, om vi komma till något resultat på den väg herr von Heland anvisade. Det ligger ju ändå i demokratiens väsen, att riksdagsmän känna skyldighet att själva ta reda på vad de besluta om, och de ha därför ett behov av att bli — som herr von Heland litet gycklande sade — undervisade om saker och ting. Det där undervisandet tycker jag i själva verket hör till demokratiens mekanism, och jag skulle vilja säga till dem, som nu vilja avkoppla den mekanismen och tycka, att vi kunna lita på de insiktsfulla, att i det långa loppet är det inte något lyckligt sätt att resonera.

Men kom ihåg vad jag har önskat: jag har inte önskat någon vidlyftig lärobok. Här har talats överdrivet mycket om 4-procentregeln. Herr Tjällgren och jag ha tillsammans konstaterat, att jag har rätt: det står ingenting i propositionen därom annat än en kort hänvisning till den utan upplysning om dess innehåll. Detta anges naturligtvis i äldre handlingar, men i årets proposition ha vi inte kunnat hitta något.

Men, herr talman, min huvudsakliga önskan var inte utförligare motiveringar, utan att vi skola få klämmar, som göra klart, vad vi besluta. Vi skola ha en kläm om de där export- och importavgifterna, och vi skola i klämmar få klarlagt detta, som herr von Heland själv erkände vara dunkelt. Han erkände, att uttrycket »fastställa priser» betyder mycket olika saker. Låt oss i de särskilda fallen få veta, om fastställandet av ett pris betyder, att man förbjuder människor att ta högre pris, eller att staten åtar sig att betala för att priset skall bli sådant. Det är två högst olika saker, och vad jag begär är, att vi skola få klämmar, som göra klart för oss, vilketdera det är. Sedan må det naturligtvis vara nödvändigt på åtskilliga punkter, såsom i fråga om 4-procentregeln, att vi ge oss tid att forska litet för att förstå klämmarna bättre.

Herr von HELAND (kort genmäle):
Herr talman! Jag sitter inte i jordbruks-

utskottet, varför jag inte vet, om detta har några möjligheter att i klämmarna utförligare redovisa innebörden. Det överlåter jag till utskottets talesmän att meddela. Men när jag sade, att man här liksom på andra områden får lita på utskottsledamöterna, menade jag inte, att t. ex. en högerman skulle blint lita på en bondeförbundare i utskottet, utan en högerman skulle i så fall lita på de högermän, som sitta i utskottet.

Slutligen vill jag säga herr Herlitz, att eftersom det finns böcker om dessa invecklade saker, skall jag be att inom en mycket nära framtid få överlämna en bok i denna fråga till herr Herlitz.

Herr TJÄLLGREN (kort genmäle):
Herr talman! Eftersom herr Herlitz nu för kammaren nämnde, att han och jag hade konstaterat, att han hade rätt i sitt första påstående här, nödgas jag begära ordet igen i denna sak. Jag vill då erinra om att första gången den s. k. 4-procentregeln omnämnes i någon riksdagshandling är — skulle jag tro — år 1943 i Kungl. Maj:ts proposition nr 246. Jag behöver inte citera vad där står — herr Herlitz läser det nog själv sedan. Där finns en redogörelse för vad 4-procentregeln innebär, Jag skall inte trötta kammaren med att läsa upp den; det behövs kanske inte. På sidan 79 i samma proposition har departementschefen vidare utvecklat denna sak och där anslutit sig till vad livsmedelskommissionen hade anfört.

Nu yttrade herr Herlitz, att det icke fanns ett enda ord i årets proposition, nr 245, om denna 4-procentregel. Jag vill då be herr Herlitz att studera sidan 21 i propositionen, något nedanför mitten på sidan. Där står det talat om 4-procentregeln.

Vidare tillät jag mig att i det anförande jag höll vid debattens början säga följande, som jag, herr talman, måste be att få upprepa: »I flera år har nu tillämpats den s. k. 4-procentregeln. Denna innebär i korthet, att om ett över- eller underskott skulle uppkomma, som motsvarar mer än fyra procent av jordbruks-

Ang. prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

kets samlade inkomstsumma enligt den på våren uppgjorda kalkylen, skola priserna på jordbrukets produkter justeras så, att marginalen reduceras till fyra procent» o. s. v.

Jag tror, att jag inte har någon anledning att taga tillbaka vad jag då yttrade om att herr Herlitz kanske inte så fullständigt läst handlingarna i detta ärende.

Herr **HERLITZ** (kort genmäle): Herr talman! Jag är ledsen att jag nödgas på nytt besvära kammaren, men jag vill säga, att jag nyss har visat fram för herr Tjällgren mitt eget exemplar av propositionen, där det enkla, som står där och som han åsyftar, redan är förstruket. Det står nämligen i propositionen, att kommissionen beträffande den s. k. 4-procentregeln har uttalat det och det. Men vad jag har begärt att få veta är, vad denna 4-procentregel innehöll. Herr Tjällgren har nu med sitt anförande bekräftat, att ingenting står i propositionen därom. En annan sak är att han själv i debatten upplyst om regelns innebörd.

Herr Tjällgren hade sålunda ingen som helst grund för sitt påstående i sitt första anförande, att det stod upplyst i propositionen, vad denna 4-procentregel innebär.

Herr **TJÄLLGREN** (kort genmäle): Jag har nyss upplyst om att i Kungl. Maj:ts proposition nr 246 till 1943 års riksdag talas om vad 4-procentregeln innebär. Sedan ha varken Kungl. Maj:t eller jordbruksutskottet ansett det nödigt att varje år upprepa detta och tala om vad den innebär, utan man har endast omnämnt regeln. Det tycker jag, att — höll jag på att säga — också herr Herlitz borde förstå.

Herr **DOMÖ**: Herr talman! Jag skall börja med att rikta en anhållan till talmannen att genom en inte alltför hård knackning göra mig uppmärksam på om jag håller på lika länge som herr

von Heland och talar lika självsäkert som han.

Jag vill bara göra några reflexioner i anledning av detta utskottsutlåtande, och jag vill liksom herr förste vice talmannen framför allt betona, att det är en stor vinst, att man så i huvudsak har kunnat ena sig om det väsentliga i denna fråga, att det inte finns mer än några få reservationer och att åsikterna inte heller äro alltför avvikande och stridiga, när det gäller huvudlinjerna.

Jag skall också be att i mångt och mycket få instämma med herr von Heland. Mer än någon annan drog han här fram de problem, som jag tror det skulle vara synnerligen viktigt att inte minst jordbrukets folk beaktade. Vi ha kommit in i ett läge, där det är föga lämpligt att stå i gamla barrikader och strida om den och den ordalydelsen i en författning eller om en regel för jordbruksstödet. Det är så mycket nytt, som nu kommer i synfältet, om man riktar sina blickar litet utöver våra gränser, och jag vill hålla före, att även jordbrukarna göra det. De, som inte göra det, borde i alla fall göra det, ty förhållandena ute i världen påverka så mycket i vårt land, även när det gäller det svenska jordbruket.

Jag skall anföra en sak, som illustrerar, hur nödvändigt det är, när man resonerar om självhushåll och jordbrukets andel i de gemensamma ansträngningarna, att komma fram till internationellt friare handel. Vi exportera ganska mycket jordbruksprodukter till Schweiz. Det går till ganska många miljoner kronor. Då komma schweizarna och säga: »Ja, men ni måste också ta emot litet av vår schweizerost. Den ha ni ju tagit emot sedan gammalt.» Där är det nödvändigt för våra förhandlare, oavsett om de äro statens förhandlare för nytt handelsavtal eller våra organisationers förhandlare för vår jordbruksexport, att väga för och emot och anpassa den ena åtgärden efter den andra.

När vi nu ha stora problem framför oss, vill jag hoppas på att så stor objektivitet som möjligt visas, när de olika partigrupperna skola behandla de här

Ang. prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

sakerna, som höra ihop med jordbruket. Ty nu äro vi i ett läge, där det inte finns någon möjlighet för ett enskilt parti att diktera eller ensamt åstadkomma en lösning. Nu gäller det att söka anpassa åtgärderna så, att de bli uttryck för det samlade intresse, som finns inom Sveriges demokratiska partier, att ge innehåll åt det jordbruksprogram, som vi gemensamt bestämde 1947. De frågor, som höra ihop därmed, böra dryftas utan att vi söka hugga in på varandra. Vi böra inte misstänkliggöra varandra här. Det är därför att jag tyckte, att herr von Heland var litet inne på den bogen, som jag i viss mån reagerade.

Här har talats åtskilligt om att man får vara ytterst försiktig, när man skall rubba på subventionerna. Ja, visst skall man vara försiktig. Så uttrycka sig ju motionärerna och reservanterna, och alla ha i dag gett uttryck för att man skall veta vad man gör, innan man tar bort några fundamentala stöttor för jordbruksstödet. Men en sak är att iaktta försiktighet och överväga, hur man skall göra, och en annan är att säga, att vi inte våga röra vid någon av de artificiella stödåtgärder, som vi ha infört under tiden. Vi skulle möta framtiden mycket illa skickade, om vi vore så rädda, att vi inte vågade undersöka och överväga dessa ting.

De myndigheter, som ha yttrat sig över motionen om utredning angående stödets avskaffande, säga, att detta stöd inte är lämpligt i längden, utan bör tas bort. Detta har man gett uttryck åt även här. Men så stannar man och hesiterar och talar om osäkerheten och svårigheten att göra någonting i nuvarande stund, såsom man uttrycker det. LK uttalar på s. 11 i utlåtandet, att det är orcalistiskt att »i nuvarande stund» uppställa en konkret avvecklingsplan, och det är ju samma lydelse som sedan går igen i utskottets uttryck. Där står också »i nuvarande stund». I samband därmed säger utskottet, att utskottet vill erinra om den tveksamhet, som har kommit fram i myndigheternas uttalanden om dessa motioner, och därför vill

utskottet inte bifalla dem. Det är ju, herr von Heland, hela saken. Här ha vi de olika meningarna. Man får inte därav, att det råder olika meningar här om, dra den slutsatsen, att de, som vilja ha bort subventionerna, vilja äventyra jordbruksstödet. Det fordras litet större grundlighet och litet större vidsynthet, och inte att bara söka med all Gewalt hålla allt resonemang om åtgärder borta. Jag delar herr von Helands uppfattning, att den motion, som avgavs här från folkpartihåll i våras, vållade missförstånd, och det var därför inte särskilt lyckligt, att den kom fram, men vi få inte driva det därhän, att vi inte våga tala om de olika tingen.

Herr Persson uttryckte saken så, att vi få vara rädda om subventionerna. Ja, skola vi resonera på det viset, blir det väl inte mycket av den där instinktiva viljan, som finns hos alla jordbrukare, att komma till rätta med de här artificiella åtgärderna. Men vi skola inte strida för mycket på den punkten.

Jag vill, herr talman, sluta med att säga, att lika litet som Sveriges jordbrukare bruka ge sig i första taget, lika litet komma de att göra det nu. Man bör inte heller göra de svårigheter, som vi kanske nu läsa så mycket om i pressen, alltför stora, ty inom jordbruket växla ju årsväxterna, och nya förhållanden komma fram. Det har utförts en så stor prestation av svenskt jordbruk och svenska jordbrukare under den gångna krigstiden, att de med all rätt kunna förvänta ordentligt stöd och aktgivande på sina förhållanden, men de komma liksom förr heller inte att underlåta att själva göra sitt bästa. Det visas av det allvar, med vilket de ha gått in för rationalisering och dylika ting. Jag vill här stryka under vikten av att man i denna stora fråga har blivit så pass enig som man har, men att man även framdeles måste lita till en allmän samling kring lösandet av de besvärliga jordbruksfrågorna. Jag behöver inte tala om att det parti, som jag har äran att tillhöra, med all säkerhet kommer att vara med i den samlingen.

Ang. prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

Herr von **HELAND** (kort genmäle): Herr talman! Jag är övertygad om att den, som första gången hör herr Domö, i synnerhet om han hör honom från läktaren, tänker, att herr Domö är den snällaste mannen i riksdagen. Han talar så snällt och hemtrevligt, han talar om samförstånd och säger, att vi inte skola misstänkliggöra varandra, men i nästan varannan mening ger han de andra partierna ett stick. Och när han talar om att denna fråga måste lösas i samförstånd, visar han samtidigt upp, att här föreligga olika meningar. Det är vår uppfattning, som vi försvara, herr Domö.

När herr Domö talar om stor vidsynthet, så är naturligtvis detta ett bra ord, men vidsyntheten skall väl vara dubbel-sidig, så att inte herr Domö skall anmärka på andra rent personligt, utan även tänka litet på hur han själv anmärker och är självsäker. Ty när han påstod, att mitt anförande var självsäkert, får jag säga, att det inte heller i herr Domös anförande fanns någon brist på själv-säkerhet.

Herr Domö sade också, att vi inte skola misstänkliggöra varandra. I går fick jag högertidningen Medborgaren. På flera ställen i den förekomma misstänkliggöranden mot bondeförbundet. Hela den sida, som jag nu visar och som är författad av riksdagsman Hæggbloom i andra kammaren, är ett rent misstänkliggörande av bondeförbundet från början till slut. Rubriken lyder: »Skall subventioner och krisorgan inom jordbruket bli permanenta?» Det handlar om hur bondeförbundet stöder socialdemokraterna, o. s. v. Herr Domö, det går väldigt bra att tala om samförstånd och hygglighet här i riksdagen, men ni, som ha mycket större tidningspress och möjlighet att publicera saker och ting, få väl åtminstone sträva efter att vara något så när hyggliga också när ni tala till allmänheten.

Herr talman! Var mitt anförande för långt i dag — det varade visst omkring en halv timme — berodde det naturligtvis på att jag har hållit på med dessa frågor som jordbrukets underhandlare

och därför ville jag försvara underhandlingsresultatet.

Min självsäkerhet beror väl på att jag kan dessa frågor, eftersom jag har fått syssla med dem så mycket. Irriterar verkligen detta herr Domö? Jag skall emellertid försöka vara mera kortfattad nästa gång det blir möjlighet därtill.

Herr Domö, skola vi tala om samförstånd i jordbruksfrågan, böra vi också visa det i praktiken och inte hålla ett så finurligt politiskt anförande som herr Domö nyss höll.

Herr **PERSSON, KARL**, (kort genmäle): Herr talman! När jag sade, att vi skola vara tveksamma inför att avskaffa subventionerna, anförde jag just, att vi inte böra avskaffa dem utan att få något annat i stället. Visserligen har högern förutsatt, att priserna skulle få slå igenom i marknaden, men det är ju inte alltid säkert, att detta kan gå, av olika skäl som tidigare ha framhållits här. Det skrivs ju också uttryckligen i högerns reservation, att subventionerna inom landet på producerade livsmedel så fort sig göra låter böra ersättas av priser, där produktionskostnaderna få slå igenom. Där förutsättes ingen tveksamhet, som herr Isaksson sade i sitt förra anförande.

Herr **DOMÖ** (kort genmäle): Herr talman! Jag ber om överseende, att jag gjorde herr von Heland orätt i två avseenden. Det första var, att jag tyckte, att han talade för långt. Det är klart, att han, som kan så mycket, måste ge oss del av det, och det beaktade inte jag. Jag tar tillbaka min anmärkning där. Jag kan inte alls så mycket som han i dessa ting.

Det andra sätt, på vilket jag gjorde honom orätt, var, att jag först fattade det så, att han i dag var inne på stora, till och med vidsynta linjer, men sedan kom han tillbaka och visade sig vara den gamle herr von Heland, som drog upp tvistefrågor om vad som sades i pressen o. s. v. Det var inte så underligt, om man tyckte, att herr von Heland verkade

Ang. prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

litet mentor i sitt första anförande. Han läxade upp utskottet, för att det inte hade tagit in det och det, som stod i reservationerna. Han tyckte, att reservanterna kunde ha låtit bli att reservera sig. Han morrade ett slag åt herr förste vice talmannen, som hade sagt någonting, som herr von Heland inte gillade, i fråga om regleringarna.

Det hela beror således absolut på att herr von Heland har uppträtt på det sätt, som han har gjort.

Herr von HELAND (kort genmäle): Herr talman! Herr Domö vill väl inte påstå, att när han håller sina långa anföranden, han inte riktar sig mot någon? Eller kanske herr Domö tror, att han bara står och berömmar allt och alla? Detta är fullständigt misstag, herr Domö. Så gör allra minst herr Domö. Mitt sista anförande, som var spetsigt och naturligtvis polemiskt, berodde på herr Domös anförande.

Herr ANDERSSON, ALFRED: Herr talman! Såsom alla säkert förstå, äro ju den proposition och det utskottsutlåtande, som diskuteras, resultat av de underhandlingar, som ha förts mellan representanter för jordbrukets olika organisationer och livsmedelskommissionen. Hela detta problem har diskuterats i livsmedelskommissionens råd, där jordbruket har en mycket stark representation, för att inte säga majoritet. Man kan alltså inte påstå, att denna fråga inte skulle vara tillräckligt genomdiskuterad. I stort sett har enighet nåtts inom utskottet också. Motsättningarna röra sig bara om några detaljer, som visserligen i och för sig kunna vara ganska viktiga.

Jag skall inte ta tiden i anspråk alltför länge. Herr Jonsson har ju tidigare utförligt redogjort för utskottets förslag. Jag begärde närmast ordet med anledning av ett yttrande, som herr Elofsson fällde, när han diskuterade prissättningen på brödsäd. Han sade, att det inte var motiverat med prisskillnad på råg och vete. För min del anser jag, såsom

jag tidigare sagt, att det är starkt motiverat, och detta av skilda skäl. Först och främst kan man inte med gott resultat odla vete på dåliga jordar. Råg kan man däremot med fördel odla på lätta jordar. Man kan också odla råg billigt och med utmärkt resultat på goda jordar, om man är försiktig i fråga om gödningen. Jag har exempel på att goda jordar kunna ge upp till 22 deciton råg per tunnland. Vidare är det väl på det sättet, herr Elofsson, att de dåliga jordarna ha ett lägre taxeringsvärde, ett lägre inköpsvärde och lägre arronderingskostnader. Därför tycker jag, att den lilla prisskillnaden på råg och vete säkerligen också kan försvaras.

När herr Elofsson sedan uppehåller sig vid potatisodlingen, säger han, att det är orättvist, att man här har sänkt priset på fabrikspotatis. Ja, det beror på med vilka ögon man ser på denna fråga. När vi i utskottet diskuterade detta avsnitt av propositionen, framhölls också av representanter från de trakter där herr Elofsson bor, att man inte talade eller ömmade för dem, som äro delägare i en stärkelsefabrik eller i ett bränneri, ty de äro praktiskt taget tillfredsställda med det pris som nu åsättes. Men så kom det: Småbrukarna, som bo litet längre bort, äro i regel inte delägare i dessa industrier, och det är de som få kännas vid sänkningen. Jag tillät mig att mera skämtsamt fråga vederbörande: Vill man i praktiken visa, att man ömmar så starkt för dessa mindre jordbrukare, varför då inte låta dem köpa en och annan andel av de jordbrukare, som ha gott om sådana, och på det sättet åstadkomma jämställdhet? Det vore ju ett sätt, herr Elofsson, att i handling visa, att man verkligen ömmar för de mindre jordbrukarna.

Så låter det praktiskt taget undan för undan. Är det fråga om äggproduktionen, då är det småbrukarna man skall stödja! Visserligen säger man inte rent ut vad man åsyftar, men man kan väl inte få någon att tro, att man huvudsakligen avser det mindre jordbrukets produktion. Det är nämligen inte den stora massan av småbrukare som har de sto-

Ang. prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

ra hönsflockarna, utan det är de större jordbrukarna, som ha övergått till kreaturslösa jordbruk. De ha mycket lätt att lägga om till äggproduktion. De ha utrymme i överflöd i och med att de ha gjort sig av med nötkreaturen. De ha kostallar, som rymma både ett och två tusen höns. Dem får man också här tänka på när det gäller prissättningen på ägg o. s. v.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr NÄSGÅRD: Herr talman! Jag skall endast beröra en detalj i den här frågan, en detalj som inte har blivit närmare belyst förut. Den anknyter till en motion i bägge kamrarna — I: 517 och II: 617 — av herrar Näslund och Svensson i Ljungskile m. fl. I denna motion beröres bland annat det pris, som Svenska spannmålsaktiebolaget skall betala för inhemskt oljekraftfoder. Spannmålsbolaget har ju begärt, att priset skulle sättas ned från 40 kronor till 30 kronor per deciton, och i motionen tillstyrkes detta. Det är klart, att jag såsom medlem av spannmålsbolagets styrelse därvidlag är på samma linje som motionärerna, ty det är inte så angenämt för detta statliga bolag att behöva ta förluster på grund av det nu gällande inköpspriset.

Men jag är inte med motionärerna i fortsättningen. De skriva: »Kungl. Maj:t föreslår emellertid, att det inhemska kraftfodret även i fortsättningen skall betalas med ett överpris av 10 öre per kg. Detta innebär, att man fördyrar råvaran för mjölkproduktionen för att kunna sätta ned priset på margarintråvaran. *I realiteten har man alltså infört en smöraccis till förmån för margarinet.*» I den till utskottets utlåtande fogade reservationen upprepas detta på följande sätt: »I realiteten verkar detta som en accis på animalieprodukterna till förmån för margarinet, motsvarande 12 öre per kilogram rapsolja.» Herr Näslund har i sitt anförande ganska utförligt uppehållit sig vid reservationen och även yrkat bifall till denna.

Jag misstänker, att det kanske är meningen att låta denna fråga få en viss partipolitisk betydelse vid årets val. Därför vill jag göra det förtydligandet, att priset på oljeväxterna inte alls har något direkt samband med det pris, som Svenska spannmålsaktiebolaget betalar för det inhemska oljekraftfodret, utan det torde vara så, att oljeväxtpriset fastställes helt oberoende härav. Jag vill erinra om att så sent som förra året sänktes det pris, som Svenska spannmålsaktiebolaget betalar, från 50 kronor till 40 kronor per deciton. Resten tas, om jag inte har alldeles fel, ifrån livsmedelskommissionens clearingkassa för fettråvaror. Det direkta samband mellan oljeväxtpriserna och priset på det inhemska kraftfodret, som skulle finnas enligt framställningen i motionen och i reservationen, existerar således inte.

Jag kan nöja mig med detta, herr talman, såsom ett förtydligande, för att inte missförståndet skall sprida sig ute i landet i fortsättningen.

Till sist vill jag bara i fråga om den folkpartimotion, som det har talats om här tidigare, nämligen motionen av herrar Osvald och Ståhl, instämma i de milda och överseende ord som herr Jon N. Jonsson och herr von Heland ha yttrat om den.

Herr statsrådet STRÅNG: Herr talman! Jag har väl så här i debattens slutskede knappast anledning att närmare utveckla regeringens synpunkter. Jag föreställer mig, att både utskottets talesmän och representanter för den med livsmedelskommissionen förhandlande parten — jordbrukarna — ha anfört just den argumentering, som ligger till grund för propositionen, vilken i sin tur bygger på uppgörelsen med jordbrukarna.

Jag skulle kanske kunna inskränka mig till att uttala min personliga tillfredsställelse över att man i år kunde komma fram till en förhandlingsmässig uppgörelse redan i det första förhandlingskedet och detta utan alltför stora kontroverser. Men det har måhända också sin naturliga förklaring däri, att årets

Ang. prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

uppgörelse ju är grundad på i någon mån andra premisser än vad som brukar ske. Det vanliga är, att man på våren träffar en uppgörelse för hela det produktionsår, som börjar den 1 september samma år och slutar den 31 augusti året därpå. I år har av kända skäl denna uppgörelse en partiell eller preliminär karaktär, och den gäller bara till årsskiftet. Jordbrukarna ha förbehållit sig rätten att då få en ny diskussion med regeringen med hänsyn till den allmänt förväntade utvecklingen på arbetsmarknaden och löneområdet i övrigt. För min egen del betraktar jag inte alls detta jordbrukarnas önskemål såsom något orimligt. Alla vänta vi, att det blir en rörelse på löneområdet vid årsskiftet 1950/51. Vi äro också alla på det klara med att denna lönerörelse kommer att inbegripa jordbruksarbetarna, och man har väl anledning att tro, att den blir så omfattande, att det är riktigt och rimligt, att jordbrukarna även mitt under produktionsåret få möjligheter att förhandla sig fram till en kompensation. Men just detta, att årets uppgörelse skiljer sig från normaluppgörelserna, har också föranlett Kungl. Maj:t att på en punkt skriva ut litet tydligare, hur man betraktar 4-procentregelns tillämpning innevarande år. Jag föreställer mig, att även denna fråga har debatterats i kammaren här i dag.

Normalt är det ju så, att när man träffar uppgörelsen på våren, blir det en prognos, en gissning om inkomster och skörderesultat för ett år, som ännu inte har inträffat, utan inträffar först om tre à fyra månader. Det är ganska naturligt, att en sådan prognos är behäftad med en hel del felkällor, och man har också ansett det vara riktigt, att man kombinerar prognosen med en möjlighet till justering i efterhand, en justering som göres genom att man stämmer av kalkylen någon gång i augusti månad på basis av det skörderesultat man då kan överblicka. I år skjuter man hela den avgörande uppgörelsen framför sig och flyttar fram den till slutet av året för att få den att sammanfalla med uppgörelserna på löne marknaden. Det måste

ju då anses och framstå såsom ganska underligt, om man nu accepterar eller binder sig för en möjlighet att redan i augusti månad justera en uppgörelse, vars huvudsakliga innebörd kommer till synes låt mig säga någon gång fram i oktober, november eller december. Den gamla normaltypen med en uppgörelse och en efterjustering gäller således inte i år, av det skälet, att man skjuter fram den slutliga uppgörelsen till årsskiftet, ty vi kunna väl ändå vara överens om, att den nu träffade förhandlingsuppgörelsen innebär, att man i stort sett har låtit det vara som det är och sedan gör vissa av marknadspolitiska skäl betingade justeringar. Men den stora, allvarliga frågan, hur mycket jordbruket skall ha i kompensation för lönehöjningar, för arbetskostnadsökningar, kostnadsfördyringar, förbättrade arbetsinkomster åt jordbrukarna själva, denna kinkiga fråga skjuter man fram till årsskiftet 1950/51. Det är den avgörande frågan, och när denna stora fråga är olöst, är det ju ganska orimligt att säga, att man skall göra några justeringar av den preliminära uppgörelsen.

Jag har följaktligen tillåtit mig att säga, att om skördeutfallet under den kommande sommaren skulle bli dåligt och det skulle bli missväxt — nu kan man invända, att det är ett ganska realistiskt resonemang, ty det ser hyggligt ut i markerna för närvarande och allt talar väl för att vi få en god skörd även i år, men man kan ändå diskussionsvis föra fram det fallet, att det blir missväxt i år — så är det väl omöjligt för jordbrukarna att sätta sig vid förhandlingsbordet i slutet av året och säga: »De 120 miljonerna i förlust ta vi utan att diskutera, och sedan skola vi resonera om att få en kompensation, som parallellt följer utvecklingen för övriga löntagare.» Får man ett sådant nedslående resultat av jordbruksproduktionen innevarande år, har jag en bestämd känsla av att trycket på jordbrukets förhandlare blir så hårt, att de inte klara situationen med att säga, att de utan vidare ta på sig de 120 miljonerna i förlust.

Ang. prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

Får man däremot en mycket god skörd, som visar ett överskott på 120 miljoner kronor — jag använder denna siffra i stället för 4 procent, eftersom det är det absoluta uttrycket för denna procentmarginal — råder det väl ingen tvekan om att även detta kommer att komplicera förhandlingssituationen, om man skall vara bunden av att först lägga dessa 120 miljoner till jordbruket och sedan ovanpå detta diskutera en inkomstförbättring, som svarar mot den som övriga arbetstagargrupper i samhället erhålla. Jag är rädd för att en förhandling på dessa premisser blir så besvärlig, att vi inte kunna klara den uppgörelse, som vi ju ändå måste komma fram till i det helas intresse. Det är väl ett ganska realistiskt antagande att säga sig, att vi här framemot årsskiftet ha att förvänta en lönestegring på något tiotal öre per timme, kanske 15 öre. Då blir det samma höjning för jordbruksarbetarna. Få jordbruksarbetarna detta, skola jordbrukarna ha 100 eller 150 miljoner kronor för att erhålla täckning för denna lönestegring. Det är ett bekymmer även för jordbrukarna. Skall jordbruket få dessa pengar i form av höjda priser i en tid, när det redan håller på att bli överproduktion och man har svårt att till nuvarande priser avsätta hela produktionen inom och utom landet? Skola pengarna tas ut genom höjda subventioner via statskassan, just när man nu i andra sammanhang diskuterar, att man skall avveckla subventionerna och högern till och med begär en plan över hur detta skall ske? Hela förhandlingssituationen är laddad med ömtålig ammunition. Man skall därför inte lägga på såsom en extra belastning, att man diskonterar utslaget av 4-procentregeln — en 4-procentregel, som är avpassad för det normalfallet, att man redan på våren får göra upp för hela året och sedan bara låter det bli en möjlighet till efterjustering. Jag tror således, att det för de jordbrukare, som skola sitta vid förhandlingsbordet, och för regeringen, som skall sitta på andra sidan vid förhandlingsbordet och se till, att det går ihop på alla håll och

kanter, är en fördel, att båda parterna vid förhandlingarna ha en viss frihet. Det har varit anledningen till att jag i propositionen har lämnat en förklaring till 4-procentregeln, en förklaring som inte förekommer i själva uppgörelsen, utan mera får betraktas såsom ett uttryck för regeringens synpunkt på denna fråga, när vi längre fram komma att träffas för diskussion.

När man här i en reservation har talat om att tiden nu skulle vara inne att låta spannmålsbolagets reglering av handeln med kraftfoder och fodervaror upphöra och låta denna handel övergå till den privata marknaden, tror jag, att det är att satsa litet för tidigt på en sådan utveckling. Man får ju inte bara stirra sig blind på att vi ha fått sälja en hel del kvantiteter svenskt rapsmjöl ute på världsmarknaden för ca 30 öre per kilogram, ty för de kvantiteter kraftfoder vi köpa in ligger priset ännu så högt, att det tarvas en statssubvention för att komma ned till det pris som jordbrukarna betala, nämligen 40 öre, i vilket pris också ligger blandningskostnader, handelsmarginaler och annat.

Om vi se oss omkring i världen finna vi, att utsikterna för en riklig världsförsörjning av fodervaror inte äro alltför goda. I Argentina redovisar man på fodermedelsområdet närmast missväxt. I Amerika — där det emellertid även kommer in ett valutaspörsmål, eftersom betalningen är en dollarangelägenhet — har man i år att räkna med ett skörde-resultat, som visserligen inte är dåligt, men i varje fall är väsentligt sämre än under de två sista åren. Det kan ju tänkas, att vi få en knapphet på marknaden med på nytt stigande fodermedelspriser. Ett uttryck härför är väl också den försiktighetsåtgärd, som ligger i regeringens begäran till riksdagen, att spannmålsbolaget skall få 25 miljoner kronor för att klara subventioneringen av sin import på kraftfodersidan och eventuellt även på brödspannmålsidan. Mot denna bakgrund tror jag, att det är för tidigt att tala om att avveckla regleringen av foderimporten, såvida man inte vill ta risken att utsätta de svenska

Ang. prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

småbrukarna för världsmarknadspriser-
nas kastningar med kanske ganska stora
och svårbemästrade prisstegringar.

Det har också i denna debatt uttalats
önskvärdheten av att snart avveckla sub-
ventionerna, och man har, som nämnts i
en reservation begärt en plan över hur
subventionerna rätteligen skola avveck-
las. Allt det där är ju beaktansvärda öns-
kemål i och för sig. Men de subventioner,
som kunna avvecklas, komma väl att av-
vecklas, därest riksdagen bifaller Kungl.
Maj:ts och utskottets förslag. Huruvida
man har någon nytta av en exakt plan
för avvecklingen i fortsättningen, tillå-
ter jag mig att hysa vissa tvivel om, och
jag tvivlar under alla förhållanden på att
jordbruksnämnden — såsom antytts i de-
batten — skulle vara det lämpliga orga-
net för att utreda frågan och lägga fram
en plan för avvecklingen.

När man kommer in på subventioner-
ingen av mjölkproduktionen — det rör
sig om 150 miljoner kronor om året i
form av mjölkpristillägg — då är man
inne på frågor, som kräva sådana av-
talsmässiga, prispolitiska, lönepolitiska
och allmänt ekonomisk-politiska avvä-
ganden och bemödanden, att regeringen
för att lösa dessa frågor måste betrakta
detta som ett led i de stora allmänna
ekonomiska och politiska avgörandena.
Att både regeringen och andra äro in-
tresserade av att avveckla subventioner-
na behöver man väl inte diskutera. Men
när avvecklingen skall praktiskt reali-
seras anmäla sig ofrånkomligt alla de här
synpunkterna, och då får man koordi-
nera subventionsavvecklingen med alla
dessa andra frågor. Jag tror det vore
helt enkelt omöjligt att tänka sig att
uppgöra en plan för avvecklingen, så-
vida man inte gör planen för planens
egen skull, och det tror jag inte vi ha
något större intresse av.

Herr talman! Jag har ju inte hunnit
sitta här i första kammaren och följa
debatten så noga som kanske skulle ha
varit erforderligt. Men med ledning av
vad som har sagts i andra kammaren
och med ledning av reservationerna före-
ställer jag mig, att debatten här har rört
sig om dessa problem, och därför har

jag i detta korta anförande litet när-
mare utvecklat regeringens synpunkter
på dem.

Herr NÄSLUND: Herr talman! Jag skall
fatta mig kort. Jag ville säga några ord
till herr von Heland, innan plenum av-
slutas, och fästa hans uppmärksamhet
på att han tydligen gjorde sig skyldig till
en felsägning i sitt första anförande. Han
kom flyktigt in på motionen 120 i den-
na kammare, väckt av herr Osvald, och
betecknade den som folkpartimotion. Jag
är så mycket mera övertygad om att det
var en felsägning som herr von Heland
yrkade bifall till vad utskottet uttalat vid
besvarandet av motionen. Med hänsyn
till det sätt, på vilket jordbruksutskot-
tet har redovisat motionen, och då i
jordbruksutskottet finnas inte mindre än
fyra folkpartirepresentanter, kan jag ald-
rig misstänka herr von Heland för att
avsiktligt ha velat tillspetsa saken. Jag
kommer i en annan situation till herr
von Heland än herr Domö gjorde, men
vi kanske behöva så pass omväxlande in-
slag i denna debatt.

Sedan skall jag bara uttrycka min till-
fredsställelse över att herr von Heland
förklarade sig ännu rösta för reserva-
tionen rörande möjligheten att få sälja
mjölk med en högre fetthalt. Också här
är det fråga om en motion, väckt av folk-
partister. Jag har, herr talman, velat
göra detta konstaterande, för att det
under valrörelsen inte skall skällas på
herr von Heland mer än vad han har
gjort sig förtjänt av.

Herr von HELAND: Herr talman! Jag
ber att få tacka herr Näslund för tillrätta-
visningen. Jag beklagar, att jag har kal-
lat en motion av två folkpartister —
motionen har ju väckts även i andra kam-
maren av herr Ståhl — för folkpartimo-
tion. Det är tydligen fel. Att benämning-
en är oriktig synes bero på att de fyra
folkpartisterna i utskottet ha motsatt
uppfattning mot de två folkpartister, som
stå bakom motionen, och att folkpartiets
uppfattning alltså denna gång represen-

Ang. prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

teras av de fyra utskottsledamöterna och icke av de två motionärerna.

Herr ELOFSSON, GUSTAF: Herr talman! Herr Andersson i Bussjö sade, att man kunde odla råg på dåliga och billiga jordar och att man därför kunde sälja rågen billigare än vetet. Hans upplysningar äro litet vilseledande. När herr Andersson sade, att man kan få ut 22 deciton råg per tunnland, måste det vara en sådan jord som han brukar. Herr Andersson kallar sig för småbrukare, men vi veta alla att han inte hör till de mindre jordbrukarna och inte heller till dem som ha en dålig jord.

Sedan säger herr Andersson Bussjö, att vi som odla potatis och äro delägare i någon potatisindustri kunna känna oss belättna även med det sänkta potatispriset, medan däremot de mindre jordbrukarna inte kunna bli delägare i dessa fabriker. Men jag vill påpeka för herr Andersson, att de flesta delägarna i våra potatisindustrier ha småbruk av just den storleksordning som herr Andersson har. Det är väl inte dem han syftar på, utan på dem som ha mindre areal än han, men då skall han inte tala så mycket å det mindre jordbrukets vägnar, ty det är inte det som han representerar.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på den nu föredragna delen av utskottets utlåtande yrkats dels att utskottets uttalande skulle godkännas, dels ock att kammaren skulle godkänna den av herr Carl Sundberg m. fl. därom anförda reservationen.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på godkännande av utskottets uttalande vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Sundberg, Carl*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner jordbruksutskottets i utlåtande nr 52 gjorda uttalande i fråga om den s. k. 4-procentregeln, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den av herr Carl Sundberg m. fl. därom anförda reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom appresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Sundberg, Carl*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 78;

Nej — 39.

Därjämte hade 10 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Utskottets uttalande i fråga om bemyndigandet för Kungl. Maj:t att fastställa priser på brödsäd.

Herr NÄSLUND: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den vid denna punkt av mig m. fl. avgivna reservationen.

Herr TJÄLLGREN: Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på godkännande av utskottets uttalande samt vidare på godkännande av den av herr Näslund m. fl. därom anförda reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Ang. prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

Utskottets uttalande i fråga om oljekraftfodret.

Herr NÄSLUND: Jag ber att få yrka bifall till den av mig m. fl. avgivna reservationen.

Herr TJÄLLGREN: Jag yrkar bifall till reservationen nr 4.

Herr JONSSON, JON: Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att därunder yrkats 1:o) att utskottets uttalande skulle godkännas; 2:o) att kammaren skulle godkänna den av herr Tjällgren m. fl. därom anförda reservationen; samt 3:o) att kammaren skulle godkänna herr Näslunds m. fl. därom avgivna reservation.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på godkännande av utskottets uttalande vara med övervägande ja besvarad.

Herr Tjällgren begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits godkännande av den av honom m. fl. anförda reservationen, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som godkänner jordbruksutskottets i utlåtande nr 52 gjorda uttalande i fråga om oljekraftfodret, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den av herr Tjällgren m. fl. därom anförda reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Utskottets uttalande i fråga om potatisregleringen.

Godkändes.

Utskottets uttalande i fråga om äggregleringen.

Herr ISAKSSON: Jag skall be att få yrka bifall till reservation nr 8 av herr Sundberg m. fl.

Herr TJÄLLGREN: Jag skall be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning gjorde herr talmannen enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på godkännande av utskottets uttalande samt vidare på godkännande av den av herr Carl Sundberg m. fl. därom anförda reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepade propositionen på godkännande av utskottets uttalande, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Isaksson begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner jordbruksutskottets i utlåtande nr 52 gjorda uttalande i fråga om äggregleringen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den av herr Carl Sundberg m. fl. därom anförda reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Utskottets uttalande i fråga om regleringen av handeln med mjölk m. m.

Herr NÄSLUND: Jag skall be att få yrka bifall till den reservation, som här är avgiven av herr Sundberg och under-tecknad m. fl.

Ang. prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

Herr TJÄLLGREN: Jag skall be att, med den motivering som anförts i utskottsutlåtandet, få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på godkännande av utskottets uttalande samt vidare på godkännande av den av herr Carl Sundberg m. fl. därom anförda reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på godkännande av utskottets uttalande, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Näslund begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som godkänner jordbruksutskottets i utlåtande nr 52 gjorda uttalande i fråga om reglering av handeln med mjölk m. m., röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den av herr Carl Sundberg m. fl. därom anförda reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Utskottets uttalande i fråga om livsmedelssubventionernas avveckling.

Herr ISAKSSON: Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till reservation nr 10 av herr Carl Sundberg m. fl.

Herr TJÄLLGREN: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt föreliggande yrkanden proposi-

tioner, först på godkännande av utskottets uttalande samt vidare på godkännande av den av herr Carl Sundberg m. fl. därom anförda reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på godkännande av utskottets uttalande, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Isaksson begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner jordbruksutskottets i utlåtande nr 52 gjorda uttalande i fråga om livsmedelssubventionernas avveckling, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den av herr Carl Sundberg m. fl. därom anförda reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Mannerskantz* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 90;

Nej — 18.

Därjämte hade 20 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Utskottets hemställan i punkten A.

Bifölls, i vad den ej besvarats genom kammarens föregående beslut.

Punkterna B—F.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. ordnande av bangårdsförhållandena i Hälsingborg.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 192, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ordnande av bangårdsförhållandena i Hälsingborg jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen avlåten proposition, nr 243, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 31 mars 1950, föreslagit riksdagen bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna ett den 28 och 29 december 1945 dagtecknat avtal mellan järnvägsstyrelsen och Hälsingborgs stad angående ordnande av bangårdsförhållandena i staden.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Göransson* m. fl. (I: 480) och den andra inom andra kammaren av herr *Hagberg* i Malmö m. fl. (II: 576), vari hemställts, att riksdagen med avslag på förevarande proposition måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att en förnyad utredning måtte verkställas med beaktande dels av den kritik, som riktats mot förslaget från olika remissinstanser, dels av de synpunkter som i motionerna framförts.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 480 och II: 576, bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna föreliggande, den 28 och 29 december 1945 dagtecknade avtal mellan järnvägsstyrelsen och Hälsingborgs stad angående ordnande av bangårdsförhållandena i staden.

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Gränebo*, *Mannerskantz*, *Ohlon*, *Heiding*, *Sundelin*, *Skoglund* i *Doverstorp*, *Malmborg* i *Skövde*, *Boman* i *Kieryd*, *Staxäng*, *Kollberg*, *Widén* och *Johansson* i *Mysinge*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

i anledning av motionerna I: 480 och II: 576 samt med avslag på Kungl. Maj:ts förslag i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Hälsingborgs bangårdsfråga måtte göras till föremål för ytterligare utredning under beaktande av de allmänna synpunkter, som i reservationen angivits;

2) av herr *Lundqvist*, som ansett, att utskottets yttrande bort hava viss i denna reservation angiven lydelse och avslutas med en hemställan, att riksdagen måtte besluta att till höstsessionen med innevarande års riksdag uppskjuta behandlingen av propositionen nr 243 jämte de i ärendet väckta motionerna I: 480 och II: 576.

Herr **HEIDING**: Herr talman! Att bangårdsfrågan i Hälsingborg bör lösas med det snaraste kunna väl alla vara överens om. En del av bebyggelsen i Hälsingborg, där järnvägen nu går fram, är sådan att det verkligen behövs en sanering. En omläggning är också ur trafiksynpunkt behövlig, och ingen sätter sig därför emot att denna fråga blir löst, ju förr dess hellre.

Flera problem synas emellertid vara olösta när det gäller denna bangårdsfråga. Ett mycket betydelsefullt spörsmål gäller hur man skall ordna trafiken till och från färjorna och i sammanhang därmed färjelägenas placering. I riksdagshuset var en modell uppställd, som vi studerade innan frågan skulle handläggas i utskottet. Modellen var kanske i någon mån otydlig, men den hade i alla fall gjorts upp med tanke på att riksdagens ledamöter skulle kunna få en inblick i förhållandena. Vid statsutskottets senare besök i Hälsingborg framhölls det, att färjelägena för bilar lämpligen kunde placeras så som modellen utvisade, men att tåg färjelägena skulle kunna läggas längre norrut. Således kan man säga, att dessa frågor inte voro tillräckligt utredda. Bara på den korta tiden från det denna modell skickats upp till riksdagen och tills utskottet besökte Hälsingborg hade man hunnit ändra uppfattning. Det förefaller något egendomligt, att man inte hade denna fråga bätt-

Ang. ordnande av bangårdsförhållandena i Hälsingborg.

re utredd. Det behövs tydligen en ingående undersökning för att man skall kunna få en verklig ordning på det hela.

Talet om att denna fråga endast vore ett kommunalt intresse måste vara felaktigt. Skall någonting vara ett riksintresse, så bör det väl vara en fråga av den storleksordning, som det här gäller. Nere i Hälsingborg har det ju blivit ett kommunintresse mot ett riksintresse, men riksintresset bör väl vara det avgörande här. Dels skall ju riksdagen bevilja ganska stora belopp till detta järnvägsbygge, och dels har Hälsingborgs stad på grund av sin belägenhet blivit landets främsta genomfartsort för trafiken till och från Danmark och kontinenten. Det är enligt min mening ett mycket stort riksintresse, att man kan få denna fråga löst på ett sätt som blir för framtiden bestående.

Jag har här i min hand ett uttalande, som belyser Hälsingborgs betydelse för biltrafiken och persontrafiken till och från utlandet med uppgifter, hämtade ur Hälsingborgs och Nordvästra Skånes Turisttrafikförenings årsberättelse år 1949. Mellan Hälsingborg och Helsingör och vice versa befordrades år 1948 72 709 stycken motorfordon och år 1949 108 503 stycken. Högsta antalet fordon per månad har juli 1949 med 24 318, eller i medeltal cirka 800 stycken per dag. Även persontrafiken är ytterst betydande och utgjorde år 1948 1 351 652 stycken, därav 408 466 utlänningar. För år 1949 äro siffrorna 1 767 376 respektive 574 604. Från år 1948 till år 1949 är det således en ökning av trafiken på samtliga områden.

Denna stora trafik, som skall gå fram över Hälsingborg, bör självfallet framföras såvitt möjligt friktionsfritt. Och var skall man kunna ordna med parkeringsplatser för alla dessa bilar? Vissa månader kan det ju, som jag nyss nämnde, komma ända upp till 800 stycken per dag. I Helsingör är det i varje fall bättre ordnat för bilarna än det är i Hälsingborg. När statsutskottet var nere i Hälsingborg, framhölls det av motororganisationernas representanter, att man borde visa förståelse för resandefrafiken

och inte ordna det så att bilarna måste stå långa tider vid fällda järnvägsbommar, och jag erkänner att dessa yttranden voro synnerligen befogade. Man har talat om att ordna genomfartsrafiken via någon tunnel under järnvägsspåren, men det blir nog rätt svårt att på denna korta sträcka åstadkomma någonting sådant.

Vid besöket i Hälsingborg talades det även mycket om de stora fördelar, som skulle erhållas om man anlägger en större väg eller autostrada på västra sidan om järnvägsspåren. Det är tydligt att en sådan väg skulle kunna avlasta en del av biltrafiken, men jag har mycket svårt att förstå resonemanget i det fallet, ty i andra städer brukar det ligga så till att man vill att trafikanterna skola göra uppehåll och inte bara fara förbi samhället. Man bör i stället ordna trafikförhållandena så att det blir till fördel för samtliga, både för dem som bo i staden och för de resande.

Det har talats mycket om säckstation i Hälsingborg och att man skulle kunna ordna järnvägstrafiken utan genomgångslinje. Säckstationer finnas ju på andra håll i landet, och Hälsingborg skulle alltså inte bli ensamt om en sådan anordning bland rikets städer. Nu vill jag inte säga att detta projekt skall genomföras, utan det får bero på en blivande utredning hur man skall ordna den saken.

Nu kommer någon ledamot av utskotts-majoriteten att säga, att frågan är tillräckligt utredd, och det kan delvis vara riktigt såvitt angår järnvägslinjens sträckning söder om staden, men när det inte har tagits i betraktande hur man skall ordna färjetrafiken och annan trafik, är det klart att frågan i det avseendet måste anses vara otillräckligt utredd.

Skall man föra fram en järnvägslinje genom staden, såsom här är tänkt, blir det ungefär lika besvärligt som det har varit vid Tegelbacken här i Stockholm, och det är väl ingen som skulle anse det lämpligt att gå in för någonting sådant, när man nu skall söka ordna trafikförhållandena i Hälsingborg.

Med den stora trafik, som kommer över Sundet, tror jag att det kan bli till

Ang. ordnande av bangårdsförhållandena i Hälsingborg.

och med ännu svårare förhållanden i Hälsingborg än det har varit vid Tegelbacken.

Byggnadsstyrelsen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och länsstyrelsen i Malmöhus län ha ju framfört stora betänkligheter mot det föreliggande förslaget, och man bör väl tillmäta dessa myndigheter en viss sakkunskap på området. De böra känna till förhållandena i de olika städerna och ha möjligheter att avge yttranden i en fråga som denna och på det sätt de ha gjort. Även Kungl. automobilklubben, Motormännens riksförbund och ett flertal andra sammanslutningar och enskilda ha haft erinringar att göra mot förslaget. Man har inte satt sig emot att frågan löses, men man har gjort erinringar och önskat, att frågan skall utredas bättre än som nu är fallet.

Inte heller kostnadsfrågan torde vara i sin helhet utredd. Den 70 år gamla järnvägsviadukten norr om staden torde snart vara i behov av en förstärkning eller möjligen en ombyggnad. Skall dubbelspår senare anläggas genom staden, måste väl även denna viadukt ombyggas med dubbelspår, och det blir ganska kostsamt. Enda möjligheten torde då vara att anlägga dubbelspår utmed hela linjen upp till Kattarp, och inköp av mark samt byggnader på sträckan Hälsingborg—Kattarp torde kräva stora belopp.

Jag anser för min del, att det borde ha varit möjligt att få till stånd en dellösning av frågan, så att man kunde ha börjat utföra vissa arbeten. Godsbangårdens utflyttning till gamla exercisfältet har man ansett det möjligt att genomföra omedelbart. Det råder ingen strid om den saken, utan där är man fullt överens. Varför skulle man inte kunna börja med denna utflyttning och under tiden utreda övriga frågor och söka få fram en bättre lösning än det förslag som nu föreligger?

Inom utskottet äro vi ett stort antal reservanter, som ha ansett att man borde utreda frågan ytterligare. Vi ha i vår reservation bl. a. sagt: »Utskottet vill emellertid samtidigt framhålla, att ve-

derbörande kommunala instanser i Hälsingborg ännu icke tagit någon som helst ställning till de av stadsplanekontoret uppnådda resultaten.» Det föreliggande förslaget har visserligen blivit godkänt av stadsfullmäktige, men det har inte gått igenom samtliga de instanser som det egentligen borde göra. Reservanterna ha också yttrat: »Utredningsarbetet synes böra bedrivas med största skyndsamhet, så att nytt förslag i ämnet kan föreläggas nästa års riksdag.» Jag erkänner, att det är så pass många frågor som behöva diskuteras, att det måhända kan vara svårt att få fram ett förslag till nästa års riksdag. Men som jag förut framhöll kan möjligen en dellösning åstadkommas, så att man skulle kunna påbörja arbetena för att utflytta godsbangården, och sedan kan ju det andra komma undan för undan.

Jag är förvissad om att det föreligger en allmän mening att denna fråga bör lösas, men lösas på ett annat sätt än som här är föreslaget. Det är ju, kan man säga, endast järnvägsstyrelsen som har gått in för det nu föreliggande förslaget, under det att övriga myndigheter ha uttalat sig mot det. Det förefaller egendomligt, att man skall gå emot dessa myndigheter och endast fästa avseende vid vad järnvägsstyrelsen har kommit till i detta fall.

Denna fråga har ju stor betydelse för trafiken över Sundet. Man skall inte så att säga täppa till denna genomfart, utan man bör försöka ordna trafiken så att det inte blir alltför stora svårigheter. I framtiden komma säkerligen många att bli förargade över att behöva vänta vid fällda järnvägsbommar. Det kan möjligen bli någon underfart, men det kommer inte att hjälpa upp saken nämnvärt, utan det blir säkerligen besvärligheter än på det ena och än på det andra viset.

Varför skall man nu ha så bråttom att besluta? Jag är förvissad om att det inte går att omedelbart sätta i gång med detta arbete, och då kan man väl utreda frågan och söka nå en definitiv lösning ju förr dess hellre.

Ang. ordnande av bangårdsförhållandena i Hälsingborg.

Jag anser således, att vad reservanterna här ha föreslagit är det enda rätta. I all synnerhet sedan statsutskottets ledamöter varit nere i Hälsingborg och sett hur det hela skulle ordnas ha vi blivit ännu mera övertygade om att frågan inte är tillräckligt utredd.

Herr talman! Jag ber således att få yrka bifall till den reservation, som är avgiven av herr Gränebo m. fl.

Herr LUNDQVIST: Herr talman! En sak är, tror jag, redan till en början mycket lätt att konstatera, nämligen att åtminstone första kammaren inte har någonting alltför stort intresse för denna fråga. Så många tomma bänkar som nu är det ju ganska sällan man ser, när en fråga behandlas.

Vad beträffar den föregående ärade talarens anförande vill jag endast på en punkt göra en liten korrigerering. Herr Heiding uttryckte sig i varje fall så, att bakom detta bangårdsavtal endast stod järnvägsstyrelsen. För att man skall kunna sluta ett avtal, måste det givetvis finnas minst två parter, och det är självfallet av en viss betydelse att i detta fall järnvägsstyrelsen och Hälsingborgs stad ha varit ense om att bangårdsfrågan borde lösas på det sätt som här är föreslaget.

Jag skall, på grund av det yrkande jag kommer att ställa, inte gå närmare in på och bemöta de olika åsikter, som ha kommit till uttryck. Motsättningarna inom utskottet, mellan majoriteten och huvudreservanterna, spänna ju praktiskt taget över hela fältet. Egentligen tror jag att man bara på en enda punkt kan säga, att enighet har uppnåtts inom statsutskottet i denna fråga, och det är när både majoriteten och reservanterna nämna, att utskottet har avlagt besök i Hälsingborg och därvid ingående studerat de med bangårdsfrågan sammanhängande spörsmål. Denna studieresa kan emellertid knappast tillmätas någon mera avgörande betydelse för utskottets ställningstagande, eftersom resan tyvärr kom att ske först sedan fjärde avdelningen behandlat frågan och fattat beslut

i ärendet och även avlämnat sitt förslag till utlåtande. Intrycken och resultaten av denna studieresa förefalla ju dessutom att ha blivit rakt motsatta hos de olika grupperna inom studiedelegationen. Herr Heiding sade här nyss, att alla som voro där nere hade blivit fullt på det klara med att frågan inte var tillräckligt utredd. Jag är säker på att utskottets talesman, herr Hesselbom, när han kommer upp strax efter mig, kommer att säga att det på grund av de intryck, som han och majoriteten fingo vid besöket där nere, inte är någon tvekan om att man är färdig att godkänna det hela. Det framgår ju också av utskottets utlåtande, att intrycken ha blivit de rakt motsatta. Majoriteten känner inte tvekan på någon punkt, såvitt jag har kunnat läsa rätt innantill. Majoriteten är alltså helt nöjd, inte bara med det träffade bangårdsavtalet, utan också med ärendets beredning, både innan ärendet kom till riksdagen och därefter. Majoriteten är också nöjd med vad departementschefen anført rörande uppordnandet av de ännu svävande frågorna.

Remissmyndigheternas avstyrkande hållning behandlas av utskottsmajoriteten med mycket lätt hand, för att nu använda milda uttryck. Man har inte ens funnit anledning att erinra om det faktum, att ingen av dessa myndigheter har ansett sig kunna tillstyrka det föreliggande bangårdsavtalet. Detta alltså om majoritetens hållning.

Huvudreservanterna åter anmäla tvekan och erinringar i många avseenden rörande avtalsfrågans behandling alltsedan förslaget avlämnades av bangårdskommittén. Även i vad gäller departementschefens kommentarer och eget ställningstagande till den från olika håll framförda kritiken äro dessa reservanter genomgående otillfredställda, och de önska, innan något definitivt avgörande träffas, ytterligare utredning och klarhet på punkt efter punkt. Dessa reservanter finna alltså utredningen och behandlingen i hög grad bristfällig.

Jag beklagar för min ringa del att meningarna inom statsutskottet ha kommit att bryta sig mot varandra så starkt som

Ang. ordnande av bangårdsförhållandena i Hälsingborg.

har skett. Å andra sidan är det väl i och för sig ingenting märkvärdigt att olika meningar göra sig gällande i en så ömtålig trafikfråga som denna. De problem, som det här gäller att komma till rätta med, äro förvisso inte lättlösta, och jag kan därför förstå, att man kan se dessa frågor på olika sätt och att man även i ärlig övertygelse av att bäst gagna saken vill göra allt för att få problemet löst just på det sätt som man själv anser vara det fördelaktigaste.

Vad som i mina ögon, herr talman, är det beklagligaste är att så litet under utskottsbehandlingen har gjorts för att få ytterligare utredning, hur det i verkligheten ligger till med de olika omstridda frågorna, och för att över huvud taget få fram den önskade klarhet i olika avseenden, som från såväl remissmyndigheternas som Hälsingborgsoppositionens och motionärernas sida har efterlysts.

Jag tycker att det även och inte minst för utskottets majoritet redan på grund av den starka oppositionen mot Kungl. Maj:ts förslag borde ha varit angeläget att, innan något avgörande träffas, söka åstadkomma ytterligare belysning av ärendet. Nu har ju emellertid varken någon extra föredragning förekommit inom utskottet eller något särskilt yttrande inhämtats, vare sig från järnvägsstyrelsen eller från remissmyndigheterna. Att utskottet i en så viktig och svårbedömbär fråga som denna helt underlåtit detta eljest ganska vanliga tillvägagångssätt förefaller åtminstone mig mycket överraskande och svårförståeligt.

Jag har därför, herr talman, inom statsutskottet hemställt om uppskov till hösten med riksdagens ställningstagande i frågan. Jag har gjort detta därför, att enligt vad jag tror — om god vilja finnes på olika håll, vilket jag har ansett mig kunna förutsätta — det skulle vara möjligt att redan till dess få önskvärd klarhet i åtminstone de flesta av de mera viktiga spörsmål, som ännu äro svävande.

Jag beklagar att man inom utskottet från majoritetens sida har ställt sig oförstående till detta uppskovsförslag, som dock — jag understryker det — har

framlagts i bästa avsikt, för att åstadkomma en lösning snarast möjligt och för största möjliga samling kring denna lösning.

Man må, herr talman, enligt min mening ha vilken uppfattning som helst i själva sakfrågan, men man måste nog i alla fall erkänna att det brustit åtskilligt i vad det gäller detta ärendes behandling både i departementet och i utskottet.

När förhållandet alltså är detta, bör man enligt mitt förmenande, om man över huvud taget är positivt inställd till en lösning av frågan, göra vad man kan för att klara upp de påtalade frågorna medan det ännu finns någon möjlighet därtill, och det är av dessa skäl som jag låtit foga min särskilda reservation till utskottets utlåtande i syfte att få frågan om ett uppskov till hösten med riksdagens ställningstagande underställd kamrarnas prövning och beslut.

Såsom jag i min reservation framhållit, förutsätter det i propositionen framlagda förslaget till bangårdsfrågornas ordnande i avgörande hänseenden åtgärder som inför departementschefen redovisats i en av stadsplanechefen i Hälsingborg utarbetad promemoria, vilken promemoria emellertid, såvitt av handlingarna i ärendet framgår, över huvud taget icke har blivit behandlad av vederbörande kommunala instanser. Såvitt jag förstår har riksdagen alltså icke i dag, när vi gå att fatta beslut, något bestämt besked, var Hälsingborgs stad och dess myndigheter stå i så viktiga frågor som tåg färje- och bilfärjelägenas förläggning och ordnandet av trafiklederna till och från dessa. Jag tror att man inte heller har någon närmare uppgift rörande kostnadernas slutsumma. Jag vågar för min personliga del utgå ifrån att ett klarläggande åtminstone i stora drag av dessa frågor bör kunna åstadkommas till riksdagens höstsession. Till denna bör väl också, såvitt jag förstår, kunna föreligga åtminstone ett preliminärt avtal mellan järnvägsstyrelsen och Hälsingborgs stad beträffande färjelägena och tillfartsvägarna m. m., liksom också ett uttalande från järnvägsstyrelsen och de hörda remissmyndigheterna om de i

Ang. ordnande av bangårdsförhållandena i Hälsingborg.

propositionen omnämnda trafikordningar som staden uppges planera. Jag hoppas också att ett uttalande från järnvägsstyrelsen rörande det s. k. säckstationsalternativet till dess skall kunna erhållas. Ännu finns det ju inte något officiellt uttalande från järnvägsstyrelsen om detta alternativ, som har spelat en så framträdande roll.

Herr talman! Som jag ser på frågan skulle alltså, därest denna skötes på till hösten, riksdagen kunna vid sin höstsession taga ställning till den föreliggande propositionen med betydligt större möjligheter än nu att i betydelsefulla avseenden överblicka konsekvenserna av sitt ställningstagande. Jag tycker det är så pass stora värden som här stå att vinna på grund av den kritik som riktats emot det föreliggande förslaget, att i varje fall jag personligen tycker det skulle vara en nära till hands liggande lösning att nu skjuta på frågan för att på det sättet söka få till stånd en ytterligare belysning åtminstone beträffande de viktiga gaste av de ännu olösta frågorna. Jag tillåter mig vädja till kammarens ärade ledamöter att åtminstone fundera ett litet slag på ett sådant uppskov.

Jag ber för min del, herr talman, att få yrka bifall till den av mig under nr 2 avgivna reservationen, innebärande uppskov med ställningstagandet till riksdagens höstsession.

Herr HESSELBOM: Herr talman! Först några ord med anledning av herr Lundqvists yrkande om ärendets uppskjutande till höstsessionen. Enligt min bestämda uppfattning kan det under den tid som återstår till höstsessionen inte åstadkommas några ändringar i det föreliggande avtalet, då detta skulle förutsätta att nya förhandlingar komma till stånd och att dessa nya förhandlingar resultera i ändringar i avtalet, som sedan givetvis skulle prövas av Kungl. Maj:t. I sådant fall skulle Kungl. Maj:t i en ny proposition föra frågan inför riksdagen, och någonting sådant måste, åtminstone enligt min uppfattning, betraktas såsom fullständigt uteslutet.

Om jag fattade herr Lundqvist rätt, ansåg han att det skulle vara möjligt att arbeta vidare på vissa detaljfrågor och att man skulle kunna lösa dessa frågor på ett tillfredsställande sätt inom det föreliggande avtalets ram. Ja, även jag är övertygad om att detta skall vara möjligt, men då bortfaller ju allt hinder för att man nu godkänner avtalet och sedan inom avtalets ram gör de jämkningar, som ju departementschefen har förutsatt skola bli möjliga och beträffande vilka även utskottet starkt har understrekat att de böra kunna komma till stånd. Enligt mitt sätt att se föreligger det alltså inget hinder för kammaren att nu taga ställning till den föreliggande frågan, och när det från såväl järnvägsstyrelsen som Hälsingborgs stad har uttalats mycket starka önskemål om att spørsmålet kommer till avgörande så fort som möjligt, finns det ju ingen anledning att längre vila med lösningen av denna gamla fråga.

Herr Lundqvist kritiserade den behandling som denna fråga rönt i departementet och i utskottet. Jag skall inte ingå på frågans behandling i departementet, men jag måste bestrida att statsutskottets fjärde avdelning på något sätt behandlat denna fråga värdslost. Man har enligt min uppfattning ägnat frågan all den ingående behandling som dess art och betydelse ha motiverat. Vad gäller de bristande föredragningarna vill jag nämna, att vi inom avdelningen diskuterade huruvida det skulle vara nödvändigt med föredragningar i frågan från olika håll. Främst med hänsyn till att de olika synpunkterna äro så utförligt redovisade i propositionen ansåg man emellertid att sådana föredragningar ej voro behövliga; det rådde fullständig enighet inom avdelningen på denna punkt. Ärendet har behandlats på det sätt på vilket sådana här frågor brukas behandlas inom vederbörande utskottsavdelning och inom utskottet.

Herr Lundqvist talade här om vissa oklarheter som skulle vidlåda hela förslaget. Han nämnde att man inte har prövat säckstationsalternativet och att man inte har gjort klart för sig hur vissa and-

Ang. ordnande av bangårdsförhållandena i Hälsingborg.

ra detaljfrågor skola ordnas. Jag kan inte uraktilåta att ställa den frågan till herr Lundqvist, om han anser att järnvägsstyrelsen, när den år 1945 träffade detta avtal, inte var på det klara med vilka konsekvenser detta avtal skulle få, och om man inte åtminstone inom järnvägsstyrelsen var övertygad om att avtalet skulle vara förmånligt både för statens järnvägar och för det allmänna.

Jag tror alltså, herr talman, att man inte kan vinna något med att skjuta frågan till hösten, utan att det är lika bra att kammaren tar ställning till den nu, då den har kommit upp till behandling, och jag ber därför att få yrka avslag på herr Lundqvists förslag om frågans uppskjutande till höstsessionen.

Vad gäller själva sakfrågan vill jag erinra om den karaktär som det ifrågavarande avtalet har. Det rör dels frågan, hur den nya centralstationen och de olika bangårdarna skola utformas, dels frågan om markbyte mellan staden å ena sidan och järnvägsstyrelsen å andra sidan, och dels vidare frågan om hur kostnaden för de arbeten, som skola utföras i anslutning till bangårdarnas ordnande, skola fördelas mellan staden och järnvägsstyrelsen. Det är de tre huvudfrågor som riksdagen nu har att taga ställning till.

Vad beträffar frågan om markbytet och frågan om kostnadernas fördelning har det inte från något håll ifrågasatts att avtalet skulle vara oantagbart för statens del, utan det tycks råda fullständig enighet om att avtalet på dessa punkter är acceptabelt ur statens järnvägars synpunkt. Däremot har det ju uppstått strid om det första av de delspörsmål jag nämnde, nämligen frågan om centralstationens och bangårdarnas utformning och placering samt spårdragningen till dessa bangårdar. Kritiken mot den föreslagna lösningen har ju gått fram huvudsakligen efter två linjer.

Från den s. k. opinionens sida har det sagts, att man föröder betydande skönhetsvärden om detta förslag genomföres. Detta förödande skulle bland annat bestå i att man skulle fylla igen den s. k. inre hamnen. Igenfyllandet av en hamn-

bassäng, som är knappt 100 meter i fyrkant, skulle alltså innebära ett förödande av stora skönhetsvärden i en stad som är belägen vid Öresund! Jag har verkligen svårt att fatta att denna hamnbassäng med mer eller mindre förörenat vatten kan vara något större skönhetsvärde att slå vakt om, men det är klart att det kan råda delade meningar i sådana här smakfrågor.

Vidare har det inväntats att det nuvarande Hamntorget skulle komma att belamras med inhägnader, ledningar, bommar o. s. v., och det är klart att det kan ligga något i dessa synpunkter; det är ju svårt att få ledningar och andra tekniska anordningar att bli verkligt estetiskt tilltalande. Men jag tror nog att man med en smula god vilja kan klara även detta problem. Man får nog tåla värre ingrepp än det här är fråga om. Vi böra nog också hålla i minnet att det här gäller en hamn, en arbetsplats, där man inte kan undgå att göra sådana tekniska anordningar som äro en förutsättning för att hamntrafiken och annan trafik skola kunna skötas på ett rationellt sätt. Det är med tillfredsställelse man kan konstatera att den kraftiga tidningsopinion, som har gjort sig gällande, inte har upptagits av reservanterna; de ha i reservationen inte framfört de estetiska synpunkterna, och därmed kan ju också jag för min del lämna dem.

Som kammarens ledamöter torde ha sig bekant, har det varit delade meningar inom Hälsingborg när det gällt bangårdsfrågans lösning. Det har ju bildats en s. k. opinionskommitté, som har framlagt alternativa förslag till lösning. Man har då tänkt sig att man skulle draga in Västkustbanan öster och söder om staden och därmed slippa ifrån järnvägsspåret över det s. k. Hamntorget. Järnvägsstyrelsen har i en promemoria till Kungl. Maj:t invänt, att en sådan anordning inte bara skulle komma att betyda en avsevärt ökad anläggningskostnad, utan dessutom skulle medföra att restiden skulle förlängas med sju minuter, d. v. s. sammanlagt med i runt tal 200 000 timmar per år för samtliga resande, och att de resande skulle få vidkännas en

Ang. ordnande av bangårdsförhållandena i Hälsingborg.

kostnadsökning på inte mindre än ungefär 500 000 kronor per år, vilket helt säkert skulle komma att innebära att trafiken skulle avledas från järnvägen till landsvägstrafik; det är klart att de hälsingborgare, som skola färdas norrut till förorterna, inte äro betjänta med en lång, tidsödande och dyrbar resa, utan de skulle naturligtvis komma att välja ett snabbare och mera direkt kommunikationsmedel. Järnvägsstyrelsen har ju också i sin promemoria framhållit, att en sådan lösning skulle stå i uppenbar strid mot statens järnvägars allmänna strävan att förbättra transportererna genom att åstadkomma bekväma och snabba förbindelser.

Härtill komma de olägenheter som följa med en säckstation. En sådan station omöjliggör ju den genomgångstrafik mellan Göteborg och Malmö, som otvivelaktigt även skulle komma hälsingborgarna till godo genom att de skulle få flera snabba tågförbindelser att välja på än nu då tågen mellan Göteborg och Malmö inte kunna passera Hälsingborg.

Man kan alltså konstatera att det föreliggande förslaget ur järnvägsteknisk synpunkt är klart överlägset alla andra framlagda förslag. Därtill är det det billigaste förslaget, och det utgör dessutom en mycket lycklig samordning av järnvägs-, sjö- och busstrafiken till en central punkt, en samordning som många andra städer kunna avundas Hälsingborg därest en lösning kommer till stånd i enlighet med det föreliggande förslaget.

Den starkaste invändningen som gjorts är att järnvägsspårets framdragande över Hamntorget skulle bli ett hinder för den alltmer växande biltrafiken till och från Danmark. Redan nu finns det emellertid en spårförbindelse över torget, vilken måste bibehållas så länge man tänker använda norra hamnen till nyttohamn. Det är alltså här fråga om en ökning med ett spår och givetvis en avsevärt mera intensiv trafik. Nu förhåller det sig emellertid på det sättet att de bilar som komma med färjan få större möjligheter att söka sig såväl söderut som norrut utan att behöva korsa järnvägen någonstans. Dessutom avser ju

förslaget, att planskilda korsningar skola anordnas strax norr och söder om färjeläget. Man har alltså möjlighet att även komma österut på två skilda vägar, och man har upptagit en plankorsning i förslaget endast för den trafik, som söker sig från hamnen direkt till stadens centrum. Man räknar med att denna trafik inte skall bli av någon större omfattning. Man har dock från stadens sida sagt ifrån — det finns ett uttalande av drätselkammarens ordförande på den punkten — att därest erfarenheten skulle visa, att de två planskilda korsningarna norr och söder om hamnen inte bli tillräckliga, och det kommer att föreligga behov av en planskild korsning även vid själva hamnen, är man beredd att också ordna en sådan. Utskottet har understrekat att även den frågan bör prövas.

Bilorganisationerna, Motormännens riksförbund och Kungl. automobilklubben, anföra i sin inlaga bl. a., att trafiken kommer att »spärras av de inhägnade järnvägsspåren över Hamntorget och endast släppas fram över en plankorsning, varest bommarna under den tätaste järnvägstrafiken beräknas bli fällda en gång var tolfte minut». Det uttalandet står uppenbarligen inte i överensstämmelse med de verkliga förhållandena och tyder på att dessa organisationer inte ha varit tillräckligt informerade om det föreliggande förslaget. Avsikten är ju nämligen, såsom jag tidigare påpekat, att bilarna inte skola behöva använda sig av plankorsningen vid Hamntorget.

Dessa frågor om korsningarnas anordnande, om trafikens ledande o. s. v. äro ju stadsplanefrågor, som det inte tillkommer riksdagen att i varje särskilt fall ta ställning till. Riksdagen har ju antagit vissa lagar och författningar, som reglera dessa frågor, och det är däri bestämt hur stadsplanefrågor skola behandlas. De skola behandlas av byggnadsnämnd, stadsfullmäktige, länsstyrelse, kungl. byggnadsstyrelsen och Kungl. Maj:t. Dessa myndigheter få väl söka att lösa även denna fråga. Såsom jag tidigare sagt har ju utskottet förutsatt att jämkningar skola kunna ske, därest det

Ang. ordnande av bangårdsförhållandena i Hälsingborg.

skulle visa sig föreligga behov av sådana. Jag vill också påpeka att det här gäller att lösa trafikfrågorna inte bara för dem som åka bil utan också för dem som färdas med kollektiva transportmedel, och det är trots bilismens kraftiga utveckling det stora flertalet av de resande som kommer med tåg och bussar till Hälsingborg för att fortsätta över med färjan. Man bör också tänka på dessa resande, när det gäller att lösa frågan om centralstationens förläggning, frågan om busstationen och frågan om färjelägena.

När det gäller den sista frågan, alltså frågan om färjelägenas placering och spårförbindelserna till dessa, har man i avtalet klart och tydligt sagt ifrån i § 9, att en särskild överenskommelse skall träffas mellan Hälsingborgs stad och järnvägsstyrelsen i denna fråga, som sålunda blir föremål för särskilda överläggningar och ett särskilt avtal. Enligt min bestämda uppfattning föreligga en rad olika möjligheter att här åstadkomma en mycket god lösning, och det finns också mycket stora möjligheter att åstadkomma de parkeringsutrymmen, som man speciellt från bilorganisationernas sida sagt inte skulle bli tillräckliga. Enligt samtliga de alternativ, som finnas rörande färjelägenas anordnande, kan man ordna synnerligen rikligt tilltagna parkeringsplatser, som bli avskilda från den övriga trafiken och inte komma att som nu ligga i omedelbar anslutning till annan trafik. Det är för närvarande ingalunda idealiskt ordnat när det gäller parkeringsmöjligheterna. Alla dessa frågor kunna, såsom jag tidigare sagt, lösas på ett tillfredsställande sätt inom avtalets ram.

Utöver vad jag nu sagt i dessa rent sakliga frågor kan det vara på sin plats att erinra om att vi här inte bara ha att göra med *en* part, utan att det är två parter som skola träffa ett avtal. Vi böra också tillerkänna den andra parten rätt att ha ett avgörande ord, när den ändå skall vara med och bestrida kostnaderna. Hälsingborgs stadsfullmäktige ha ju klart och tydligt sagt ifrån, att de vilja ha frågan löst på det sätt som avtalet

förutsätter, och det kan alltså inte råda några delade meningar om var Hälsingborgs stad i detta fall står. Då kan det inte heller finnas någon anledning för riksdagen att förvägra staden en lösning, som den är tillfredsställd med.

Här har nu sagts att man skulle kunna skjuta på huvudfrågan och t. v. åstadkomma en dellösning, som ej skulle påverka frågans slutliga lösning efter olika alternativ. Såväl järnvägsstyrelsen som stadsfullmäktige i Hälsingborg ha dock bestämt gått emot förslaget om en dellösning. I en promemoria från vederbörande byråchef i järnvägsstyrelsen konstateras, att även om ur teknisk synpunkt icke hinder föreligga för ett utbyggande av rangerbangården, förefinnas icke förutsättningar rent avtalsmässigt att bryta loss den frågan ur dess större sammanhang. Stadsfullmäktige i Hälsingborg ha ju också för kort tid sedan uttalat, att de inte kunna reflektera på en dellösning.

Slutsatserna av detta resonemang bli, herr talman, för mitt vidkommande och för utskottets vidkommande, att avtalet är godtagbart ur statens synpunkt och att några allmänna intressen av betydelse ej bli åsidosatta genom bangårdsfrågans lösning enligt det avtal som träffats. Det måste därtill anses angeläget ur såväl statens som stadens synpunkt att frågan bringas till en snar lösning.

Med denna motivering ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Herr LUNDQVIST (kort genmäle): Herr talman! Jag ber först att få konstatera hur rätt jag bedömde situationen, då vi nu också lyssnat till utskottets talesman, vilken ju lade i dagen en mycket optimistisk syn på frågan — det fanns inte några som helst svårigheter eller betänksamheter. Det var alltså en uppfattning rakt motsatt den, som herr Heiding nyss gav uttryck åt. Jag hoppas för min del att framtiden skall ge herr Hesselbom rätt.

Herr Hesselbom ville göra gällande, att ett genomförande av mitt förslag förut-

Ang. ordnande av bangårdsförhållandena i Hälsingborg.

satte, att en ny proposition skulle avges av Kungl. Maj:t. Jag kan inte förstå att det skall vara nödvändigt. Jag utgår från att utskottet självt är mäktigt att införskaffa den ytterligare utredning som jag talade om. Jag utgår alltså inte på något sätt från att det är nödvändigt att inblanda Kungl. Maj:t här, vilket såvitt jag förstår inte heller är möjligt, så länge frågan inte är avgjord, utan man nu bara skjuter på den.

Sedan vill jag understryka att anledningen till att jag vill ha frågan ytterligare belyst är att alla skola kunna bättre än i dag överblicka situationen, ty även om utskottets majoritet anser att allting är kristallklart, är det praktiskt taget hälften av utskottets ledamöter, som ha en diametralt motsatt mening. Jag tycker också att det skulle vara värdefullt, inte minst för majoriteten, att få klarlagt huruvida verkligen, såsom kommunikationsministern antar, staden står bakom de planer, som finnas i denna promemoria och som föredragits för kommunikationsministern. Det skulle vara av värde för oss alla att få det bekräftat. Det borde man åtminstone kunna få till höstsessionen.

Järnvägsstyrelsens önskemål om ett snart beslut i frågan delar jag givetvis helt och hållet. Herr Hesselbom frågade, om jag inte trodde att järnvägsstyrelsen, då den lade fram detta förslag 1945, menade att det var ett gott förslag. Det vill jag gärna tro att man menade, och jag tror att järnvägsstyrelsen fortfarande anser att det är ett gott förslag. Man kan emellertid inte blunda för att det sedan 1945 hänt åtskilligt, som man då inte kunde förutse. Jag kan bara nämna som ett exempel, att omfattningen av den biltrafik, som vi numera ha, var det säkerligen ingen som kunde förutse år 1945. Det har väl uppenbarligen komplicerat frågan något. Det finns inte heller någonting i avtalet sagt om bilfärjelägena, utan blott om tågfarjelägena. Så visst har det väl hänt någonting, som enligt mitt förmenande sakligt sett starkt motiverar att vissa frågor bli uppklarade, innan riksdagen och statsmakterna över huvud taget engagera sig i saken.

Herr statsrådet NILSSON: Herr talman! Efter herr Hesselboms ingående redogörelse för utskottets ståndpunkt finns det icke någon anledning för mig att nu upprepa hans argument. Jag skall i stället inskränka mig till att göra en deklaration angående hur jag sett på denna fråga när jag hade att ta ställning till huruvida propositionen skulle framläggas vid innevarande års riksdag eller icke.

Vi skola komma ihåg att Hälsingborgs bangårdsfråga måste under alla förhållanden få en lösning, mot vilken kritik säkerligen kan riktas på åtskilliga punkter. Varken säckstationen eller genomgångsstationen innebär någon ideallösning. Det gäller därför att välja det förslag, som har de största fördelarna och de minsta nackdelarna. Naturligt är att personer, som fästa olika vikt vid skilda avsnitt i förslagen, komma till olika helhetsvärderingar. Jag finner det därför i och för sig högst förklarligt, att skilda meningar ha gjort sig gällande, men jag beklagar att meningsmotsättningarna ha drivits upp till sådana proportioner, som nu tycks vara fallet. För min del skulle jag vara beredd att medverka till åtgärder, som gjorde det möjligt att åstadkomma en gjord förståelse mellan de stridande lägren. Enligt min uppfattning är frågans läge emellertid nu sådant, att jag icke tror på någon möjlighet till en verklig kompromiss. Man måste nämligen bestämma sig antingen för säckstationen eller för genomgångsstationen, och det är just i denna principfråga meningarna bryta sig. Med ställningstagandet i denna fråga, där ingen kompromiss är möjlig, följa de övriga detaljer, om vilka striden står.

För min del anser jag, även om utredningen icke är fullständig på alla punkter, att tillräckliga skäl ha anförts för alternativet genomgångsstation. Det är sant, att detta alternativ ur gatutrafiksynpunkt är något underlägset, men jag har likväl, efter att ha upprepat omgångar hört skäl för och emot och efter att ha sett på en mängd skisser till olika lösningar, kommit till den uppfattningen, att denna underlägsenhet ur gatu-

Ang. ordnande av bangårdsförhållandena i Hälsingborg.

trafiksynpunkt mer än väl kompenseras av överlägsenheten ur järnvägstrafikens synpunkt. Jag skall icke gå in på någon detaljerad diskussion av hela detta projekt, som det tar längre tid att gå igenom än som står till förfogande i en kammardebatt, utan jag skall, såsom jag förut deklarerade, hålla mig till den syn på saken som jag hade när propositionen framlades och som jag fortfarande har.

Det är i och för sig — därom äro vi alla ense, och även herr Lundqvist har givit uttryck åt det — en brådskande sak att få denna fråga avgjord, med hänsyn till att med dess lösande sammanhänger en lång rad plan- och byggnadsfrågor i Hälsingborg. Icke desto mindre skulle jag icke ha tvekat att förorda ett par års ytterligare utredning, om jag hade hyst någon förhoppning att därmed något väsentligt kunde vinnas. Men jag vill ställa frågan: Vad inträffar, om riksdagen nu skulle avslå Kungl. Maj:ts proposition? Det är samma fråga, som jag hade att ställa mig, då jag övervägde, huruvida propositionen borde framläggas. Jag kan lugnt säga att jag hade god tid att fundera däröver, och de slutsatser jag för min del kom till voro följande.

Om ett avgörande nu inte träffas, kommer Hälsingborgs stad att fortsätta sin generalplaneutredning och ställa in bangårdsfrågan i generalplanesammanhanget så som rekommenderats av länsstyrelsen. Man blir emellertid sannolikt tvungen att ägna en mängd utredningsarbete åt olika alternativ, som redan äro genomgångna ett flertal gånger, och söka klarlägga alla detaljer i samband med dessa alternativ. Jag tror inte, att dessa ytterligare detaljutredningar komma att förändra vare sig stadsfullmäktigemajoritetens eller järnvägsstyrelsens inställning till huvudfrågan om genomgångsstation eller säckstation. Om staden ej begär — den är i sin fulla rätt att handla så — att planen eller del därav skall fastställas, antages generalplanen av stadsfullmäktige och underställs varken länsstyrelsen eller Kungl. Maj:t. Den situation vi efter ytterligare ett par, tre års utredande skulle befinna oss i vore densam-

ma som i dag, med den skillnaden att ytterligare tid och krafter förbrukats på utredning av en mängd alternativ.

Det har sagts i pressen, att denna fråga är av sådan riksbetydelse, att här borde Kungl. Maj:t kunna gå emot både stadens myndigheter och järnvägsstyrelsen. Jag vill icke bestrida, att om det verkligen vore alldeles uppenbart att säckstationen vore överlägsen, så har Kungl. Maj:t i sin hand att avvika från vad stadsfullmäktige beslutat. Men detta är särskilt känsligt, då det gäller en stadsplane fråga, ty stadsplanering är dock i första hand en kommunal angelägenhet, och jag betvivlar att det någonsin skulle kunna anföras så överväldigande skäl för säckstationsalternativet, att någon kommunikationsminister kunde finna det vara alldeles uppenbart att sådana riksintressen här trampades ned, att han skulle föreslå Kungl. Maj:t att avvika från de ansvariga kommunala myndigheternas och järnvägsstyrelsens mening. Jag har tidigare sagt att jag anser genomgångsstationen vara det bästa av de nu framförda alternativen. Ytterligare detaljutredningar skulle möjligen kunna göra — jag sträcker mig så långt — att säckstationens vågskål något tyngdes ned. Men jag kan icke föreställa mig, att de icke slutgiltigt utredda detaljerna, främst frågan om bilfärjorna, skulle kunna ställa huvudproblemet i en så sensationellt ny dager, att utgången hos Kungl. Maj:t — vilken kommunikationsminister som än hade det närmaste ansvaret — skulle bli en annan i principfrågan än vad den nu blivit. Däremot är jag medveten om att justeringar i det nu framlagda förslaget kunna vara önskvärda, och vägen härför har också hållits öppen i propositionen.

Enligt min mening är det önskvärt att principfrågan nu knäcks på det enda sätt som jag tror vara möjligt, så att det fortsatta utredningsarbetet kan koncentreras på infarten söderifrån, färjelägena, vägkorsningarna och andra detaljer, som det har den största praktiska betydelse att gå till botten med. Däremot skulle en ny, sannolikt under starka motsättningar pågående utredning om

Ang. ordnande av bangårdsförhållandena i Hälsingborg.

alla huvudfrågorna — säckstation, genomgångsstation, nedgrävning av centralstationen, nedgrävning av en hållplats, hållplats intill landborgen med tunnel under landborgen och alla andra projekt, som redan varit uppe till dryftande — medföra en överhängande risk för att arbetet bleve splittrat på en rad mer eller mindre omöjliga projekt, medan för litet tid komme att ägnas åt vad som ändå till sist skulle komma att genomföras.

Det hade naturligtvis i och för sig varit relativt lätt för mig att i denna fråga intaga en formell ståndpunkt och säga, att alla detaljer icke äro utredda och att jag därför icke var beredd att taga ställning innan ytterligare ett par, tre år ägnats åt utredningsarbete. En sådan atityd kan alltid beskrivas som ämbetsmannamässig och försiktig. Jag har emellertid icke velat taga på mitt ansvar att på detta sätt orsaka mycken tidsförlost, mycket arbete och mycken fortsatt strid, då jag efter grundligt övervägande har kommit till den uppfattningen, att genomgångsstationen likväl är det alternativ, som kommer att bli realiserat. I det läget har jag handlat så som jag trodde vara klokt och praktiskt, vad som sedan må sägas om att ärendets handläggning kunde ha varit lyckligare. Något partinit ligger sannerligen inte bakom detta ställningstagande, ty det är ingen tacksam sak att bära det politiska ansvaret för lösningen av en fråga, som är så komplicerad att det finns skäl till kritik, vilken lösning som än väljes.

Jag kan förstå, att det i kammaren finns ledamöter, som ha haft begränsade möjligheter att tränga in i denna frågas olika detaljer. Det kan vara förklarligt om de känna sig villrådiga. I en sådan situation är det frestande att gå på linjen om ytterligare utredning. I detta fall skulle emellertid — som jag nyss framhållit — en ny, alla alternativ omfattande utredning leda till sådana besvärligheter och med all sannolikhet bli så föga givande, att kammarens ledamöter icke böra skjuta avgörandet ifrån sig.

Det är, herr talman, denna syn på frågan, som har gjort att jag framlagt pro-

positionen och att jag nu förordar utskottsmajoritetens förslag.

Herr WEHTJE: Herr talman! Det är med beklagande som jag konstaterar, att man icke kunnat få en sådan lösning på den föreliggande frågan om Hälsingborgs bangård, som inneburit en sammanjämkning av de olika uppfattningar som finnas. Detta har ju kunnat ske nyligen här i riksdagen i andra lika stora och kanske även svårare frågor.

Frågan om bangårdens anordnande i Hälsingborg har visserligen varit föremål för utredning under flera årtionden, men man måste väl ändå erkänna, att det nu inte främst gäller att få en så snabb lösning som möjligt av frågan, utan vad som är av vikt är att man får den bästa och riktigaste lösningen. Arbete kunna ju utföras först efter hand, och i någon större omfattning kunna de inte igångsättas förrän ytterligare planeringsarbeten färdigställts. Ett avvaktande ännu ett år skulle väl därför inte behöva medföra oöverstigliga svårigheter. Statsrådet nämnde i sitt anförande, att det skulle röra sig om ytterligare utredningar på tre å fyra år. Jag kan inte förstå att det skulle vara nödvändigt. Det har ju visat sig under frågans behandling det senaste året, att olika myndigheter kunnat på väsentligt kortare tid framlägga omarbetade förslag till frågans lösning.

Tillsammans med fyra av kammarens ledamöter har jag väckt en motion, vari vi framföra vissa synpunkter på den kungl. propositionen. Enligt motionärernas uppfattning, som stöder sig på de hörda myndigheterna och deras ställningstagande, är inte frågan tillfredsställande utredd. Motionärerna äro inte övertygade av den argumentering, som går ut på att förhållandet skulle vara det motsatta.

Jag skall tillåta mig att helt kort redogöra för hur behandlingen av denna fråga varit i slutskedet. Det var i februari 1946 som järnvägsstyrelsen underställde det med Hälsingborgs stad ingångna avtalet Kungl. Maj:ts prövning. Mot avtalet

Ang. ordnande av bangårdsförhållandena i Hälsingborg.

framförde ett stort antal medborgare i Hälsingborg en stark kritik, för vilken utförligt redogjorts i propositionen och som torde vara så allmänt känd att jag inte behöver gå in på den närmare. De som företrädde en annan uppfattning ånden, som kommit till uttryck i det upp gjorda avtalet, framlade ett eget förslag, som också överlämnades till regeringen. På sommaren 1946 inkommo de myndigheter, som det tillkom att yttra sig över förslaget, med sina utlåtanden. Det är att märka att de sakkunniga myndigheterna enhälligt gingo emot det uppgjorda förslaget till avtal. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har sålunda funnit Hälsingborgs bangårdsfråga icke vara tillräckligt utredd, och byggnadsstyrelsen säger rent ut att den avstyrker bifall till det föreslagna avtalet.

På våren 1947 lämnade regeringen järnvägsstyrelsen i uppdrag att i samråd med väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och byggnadsstyrelsen utreda förutsättningarna för en partiell lösning av bangårdsfrågan. Avsikten var att man skulle bryta ut frågan om förläggningen av den södra godsbangården och frågan om den södra infartens ordnande. Det förutsattes att man inte skulle föregripa ställningstagandet till huvudfrågan, d. v. s. frågan om valet mellan genomgångsstation och säckstation. Efter utredningens slutförande uttalade de ifrågavarande myndigheterna i januari 1950, alltså för några månader sedan, att några avgörande tekniska hinder för den åsyftade dellösningen icke förelågo. Länsstyrelsen anmodades att efterhöra stadens inställning till en sådan lösning. Stadsfullmäktige i Hälsingborg lämnade då det beskedet, att de icke ansågo sig kunna godta en sådan anordning. Skälen härför ha, såvitt jag kunnat finna, icke redovisats. Länsstyrelsen avger ett eget utlåtande i frågan så sent som i mitten av mars i år, och det går ut på att bangårdsfrågan inte kan betraktas uteslutande som ett järnvägstekniskt och järnvägsekonomiskt problem utan är förbunden med andra synnerligen viktiga planeringsspörsmål, som röra stadsplane-, trafik- och vägväsendet i staden

och även frågan om hamnens utbyggnad och planering. Länsstyrelsen säger klart ut, att den icke anser att ärendet i nämnda avseenden är tillfredsställande utrett och att länsstyrelsen därför för sin del icke kan uttala sig om hur bangårdsfrågan rätteligen skall lösas.

Sedan kommer till sist en promemoria från stadsplanechefen i Hälsingborg. Den är dagtecknad fyra dagar innan den kungl. propositionen är dagtecknad. I promemorian redogöres för vissa sammanhang mellan generalplanarbetet och bangårdsfrågan. Enligt det referat som ges av promemorian ha vissa utredningar utförts om trafiklederna och om färjelägenas placering. Det framgår emellertid inte, om utredningarna äro slutförda och definitiva förslag föreligga. Än mindre lämnas upplysning, om i så fall dessa förslag äro godkända av stadens myndigheter. Sett mot bakgrunden härav synes det ha varit mest välbetänkt, att man tagit något längre tid på sig, innan förslaget förelagts riksdagen. Jag kan inte förstå kommunikationsministerns uttalande, att det var så angeläget, när alla dessa betänkligheter framförts, att man skulle hasta och just till årets riksdag avlämna ett förslag. Jag tror att hela saken, även det fortsatta planeringsarbetet, hade vunnit på att de detaljer, som nu äro särskilt aktuella, hade blivit förberedande behandlade av vederbörande instanser och att man tagit ställning till detaljfrågorna i större utsträckning än som nu skett.

Vad det här gäller är ju inte till övervägande del en järnvägsteknisk fråga. Hade det varit fallet, hade meningarna sannolikt inte brutit sig mot varandra så kraftigt som nu skett. Då hade man helt säkert lätt nog kunnat enas om att förena de från norr och söder inkommande järnvägslinjerna till staden och slå samman de båda stationerna till en station. Då hade man inte behövt tänka på några andra intressen än järnvägens. Frågan måste emellertid också bedömas ur väg- och trafiksynpunkt. Man måste beakta, om jag i korthet får resumera, att den tilltänkta järnvägsförbindelsen dock kommer att i Hälsingborgs hjärta

Ang. ordnande av bangårdsförhållandena i Hälsingborg.

avskära den ostörda och direkta förbindelsen med hamnen. Det gäller här vidare inte att bygga övergångsspår med relativt tillfällig tågföring, utan det blir fråga om reguljär trafik med en trafiktäthet, såsom det har uppgivits — det har jag inte kunnat kontrollera — av upp till fyra resor i timmen. Härtill kommer till sist, att över Hälsingborg går vårt lands bästa och mest anlitade järnvägs- och bilförbindelse med kontinenten med en resandefrekvens som stigit mycket hastigt under de sista åren och som sannolikt inte ännu nått sitt maximum. Det är ofrånkomligt att det är ett riksintresse och ett oavvisligt krav att man ordnar förhållandena på sådant sätt, att dessa kommunikationer kunna upprätthållas på tillfredsställande sätt.

Jag tänker i detta sammanhang på de uppopfringar som man i motsvarande situation är beredd att göra t. ex. i Malmö. Där har man hinder, som försvåra förbindelsen mellan Malmö stad och dess östra hamnområde och som säkerligen äro väsentligt mindre än de hinder, som skulle uppstå i Hälsingborg. Hindren i Malmö bestå i att man för fram överföringstrafiken mellan Malmö central och Malmö västra tvärs över förbindelsevägen till hamnen. — Det har vidare här i debatten omnämnts parallellfallet vid Tegelbacken i Stockholm. Det har man ju numera till nöds kommit ifrån. Man får väl hoppas att planeringen i Hälsingborg verkställs på sådant sätt, att det inte där uppstår ett liknande problem.

Det har här i debatten och i statsutskottets utlåtande gjorts gällande, att det nu blott gäller för riksdagen att ta ställning till själva huvudfrågan om bangårdsavtalet och att alla därmed sammanhängande spörsmål, såsom väg- och trafikfrågorna, äro detaljer och problem som det uteslutande tillkommer Hälsingborgs stad och dess myndigheter att bedöma och besluta om. Det skulle, säger man, utgöra ett allvarligt intrång i den kommunala självbestämmanderätten om staten, respektive riksdagen, skulle ge sig in på att bedöma dessa »lokala detaljproblem». Enligt en allmänt omfattad

uppfattning, åt vilken ju också myndigheterna samstämmigt ha givit uttryck, kan det icke vara rätt att på detta sätt skilja på frågorna. De äro alla så betydelsefulla, att de måste bedömas sammantagna och på en gång. Med utgångspunkt härifrån kan man icke säga, att alla andra frågor än just den om bangårdens lämpliga anordning äro uteslutande kommunala angelägenheter.

Herr talman! Efter allt vad som är sagt och skrivet i denna sak finner jag för min del, att de uttalanden, som ha gjorts av de sakkunniga myndigheterna, äro bäriga. Frågan är, konstaterar jag, icke tillräckligt utredd. Då det väl inte behöver bli fråga om ett längre uppskov än med ett år, ber jag att få ansluta mig till det krav, som har framställts i reservationen nr 1, om att Kungl. Maj:ts proposition måtte avslås och att frågan måtte bli föremål för ytterligare utredning.

Herr BERLING: Herr talman! Det har egentligen icke funnits någon större anledning för mig att begära ordet. Jag kunde mycket väl ha inskränkt mig till att instämma med herr Hesselbom. Sedan han och efter honom statsrådet Nilsson utförligt belyst frågan är det egentligen inte mycket för mig att tillägga i själva sakfrågan.

Jag betraktar det såsom självfallet, att vad riksdagen huvudsakligen har att ta befattning med är huruvida det avtal, som upprättats mellan statens järnvägar och Hälsingborgs stad och som riksdagen nu går att besluta över, är av sådant innehåll, att det ur järnvägstekniska och ekonomiska synpunkter kan godkännas. De stadsplanefrågor, som måste lösas i detta sammanhang, äro en inre kommunal angelägenhet för Hälsingborgs stad. Det får för dessa frågor vidkommande bli den vanliga tågorordningen i dylika fall, nämligen byggnadsnämnden, stadsfullmäktige, länsstyrelsen, byggnadsstyrelsen och Kungl. Maj:t. Detta behandlingssätt synes mig vara en tillräcklig garanti för att man kommer att gå grundligt till väga utan att riksdagen behöver konstituera sig såsom en ny instans i stadsplanefrågor.

Ang. ordnande av bangårdsförhållandena i Hälsingborg.

Riksdagen har väl knappast förutsättningar för att uppträda såsom skiljedomare i rent kommunala angelägenheter.

Aven om det kunde räcka med att framhålla detta, anser jag mig likväl nödsakad att beröra vissa förhållanden som ha kommit fram i samband med den hetspropaganda som har förts från oppositionens sida.

Den omständigheten, att en avslagsmotion har väckts i denna fråga och att av de borgerliga dessas partiledare ha skrivit under motionen för att liksom lysa välsignelse över den, skulle ju kunna ge vid handen, att det här är fråga om en gränsdragning mellan socialdemokrater och kommunister å den ena sidan och de borgerliga å den andra. Jag vill då här säga ifrån, att detta från början aldrig har varit någon partipolitisk fråga i Hälsingborg. Bakom det avtal, som vi nu gå att besluta över och som jag hoppas skall vinna riksdagens bifall, stå inte mindre än åtta högermän. Då det vidare har sagts, att de representanter för Hälsingborg, som förhandlat med järnvägsstyrelsen, ha varit undermåliga förhandlare, varvid man väl underförstått vill säga, att det endast är socialdemokrater som ha deltagit i dessa förhandlingar, vill jag påpeka, att av de fyra hälsingborgare, som ha varit med om dessa förhandlingar och utarbetat det avtal som här föreligger, äro två framskjutna högermän, den ene stadsfullmäktiges dåvarande vice ordförande och samtidigt högerns ledare i staden och den andre en av de stora industriledarna i vår stad. Vi voro alla fullständigt eniga om att detta avtal var acceptabelt och borde genomföras. Vad som sedan har inträffat, skall jag inte här närmare ingå på, även om detta kunde vara intressant, men det kan kanske ske i annat sammanhang.

Man har försökt misstänkliggöra avtalet genom att påstå, att kommunisterna skulle ha lämnat sitt stöd åt detsamma. Jag kan icke finna, att det har någon saklig betydelse, vilka som stå bakom en fråga av den beskaffenhet som det här gäller, men jag vill endast konstatera att vid det definitiva beslutets fattande i

november 1945 det icke fanns några kommunister i stadsfullmäktige. Där emot voro kommunister med i februari i år då Hälsingborgs stadsfullmäktige hade tillfälle ta ståndpunkt till frågan om en dellösning, och det rädde då fullkomligt samförstånd mellan socialdemokrater och kommunister att avslå dellösningförslaget och att hos Kungl. Maj:t anhålla om skyndsam behandling av avtalet, så att riksdagen snarast möjligt kunde fatta beslut i denna för staden så viktiga fråga.

Detta är, herr talman, i stort sett gången av denna frågas behandling i Hälsingborg. Mycket skulle här ytterligare kunna sägas, men jag har lovat att fatta mig kort för att underlätta möjligheterna att få detta ärende avgjort redan i eftermiddag.

Åtskilliga talare ha uppträtt i denna debatt, bl. a. herr Wehtje och herr Heiding, som tyckas vara mera hälsingborgare än hälsingborgarna själva. De anse sig tydligen begripa hälsingborgsfrågor bättre än hälsingborgarna själva. Det är möjligt att så är förhållandet, men jag tror i alla fall att Hälsingborgs stadsmyndigheter känna sitt ansvar och ha tillräckligt kvalificerat folk till sitt förfo-gande för att de själva skola kunna klara av de spörsmål som återstå att utreda. Ingen kan väl ändå tro att Hälsingborgs myndigheter skulle underlåta att göra det bästa möjliga för bilisterna och andra trafikanter eller visa sin goda vilja att åstadkomma ett så tillfredsställande resultat som möjligt, då det gäller anordnandet av våra stadsplanefrågor. Tror man något annat om Hälsingborgs myndigheter, utgör det ett underbetyg som dessa icke ha gjort sig förtjänta av. Jag anser att riksdagen har all anledning att visa hälsingborgarna förtroende i detta kommunala spörsmål. Att tala om denna fråga som en riksangelägenhet är omotiverat.

Det är, herr talman, uppenbart att den föreliggande frågan kan ses ur många synpunkter. Jag själv är fullt på det klara med att man kan ha olika uppfattningar i denna sak, men det är dock nödvändigt att någon gång komma från

Ang. ordnande av bangårdsförhållandena i Hälsingborg.

ord till handling och få ett avgörande till stånd. Och stadens vid åtskilliga tillfällen demonstrerade uppfattning kan man icke ignorera. Jag måste kraftigt understryka den kommunala självbestämmanderättens princip. Man ansluter sig i allmänhet till denna princip, men anser sig inte kunna göra det i detta fall, eftersom det här rör sig om en riksan gelägenhet. Men var skall gränsen i så fall gå, och riskerar man inte att till slut hamna i rena godtycket, om man här ger sig in på en uppluckring av den kommunala självbestämmanderättens princip? I dag kan det ju gälla en kommun och i morgon en annan. Jag undrar vad malmöborna skulle säga, om det gällde ett avtal mellan Malmö och någon statlig myndighet och en minoritet i Malmö då drev propaganda för att få detta beslut ur världen och via riksdagen sökte vinna gehör för sin mening. Vad skulle herr Wehtje och övriga malmöbor säga, om hälsingborgare motionerade om ett ingrepp i Malmö stads suveräna rättigheter? Samma fråga skulle ju kunna ställas även för andra städer och samhällen.

Riksdagen står här inför ett viktigt avgörande. I motionen säges att man skulle kunna besluta en dellösning och sedan göra en förnyad utredning. En dylik utredning skulle dock antagligen komma att kräva lång tid, vilket även motionärerna antyda. Reservanterna i utskottet tro, att utredningen skulle kunna bli klar till nästkommande vårriksdag. Vi kunna vara övertygade om att motionärerna här äro närmare sanningen än reservanterna. Det är fullständigt klart, att om avgörandet icke träffas i dag, så skjutes frågan upp på en oviss framtid, vilket skulle bli till stort ohägn för Hälsingborgs stad och dess utveckling. Jag hoppas därför att det här skall bli ett beslut om bifall till den föreliggande propositionen och utskottets utlåtande.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **WEHTJE** (kort genmäle): Herr talman! Herr Berling lät framskynta,

att han trodde, att jag har yttrat mig eller motionerat i denna fråga på grund av viss politisk inställning, av intresse för min hemstad Malmö eller jag vet inte vilka intressen som han ansåg skulle ligga bakom mitt framträdande. Jag vill då fastslå, att jag här icke har åberopat mig på någonting annat än vad de hörda myndigheterna ha anfört. Att dessa myndigheter i denna fråga skulle vara på något sätt politiskt inställda eller påverkade, kan jag ej tänka mig. Jag är övertygad om att man kan lita på deras objektivitet, både när det gäller väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, byggnadsstyrelsen och länsstyrelsen.

Jag hade, herr talman, väntat mig att herr Berling i sitt anförande skulle ha framlagt några av de här i debatten efterlysta synpunkterna, men så blev inte fallet. Jag ber därför att nu direkt få ställa följande fråga: Hur långt har man i Hälsingborg behandlat den promemoria och de förslag, som framlades av stadsplanechefen i staden fyra dagar innan Kungl. Maj:ts proposition är dagtecknad? Jag kan inte finna att stadens myndigheter ha prövat alla dessa viktiga frågor — en prövning som ju kommunikationsministern säger att han delvis har byggt sin proposition på.

Herr **HEIDING**: Herr talman! Både herr statsrådet och herrar Hesselbom och Berling framhöllo upprepade gånger, att detta är en kommunal angelägenhet, som riksdagen inte bör ha så mycket att göra med. Jag kan inte förstå, att man här vill helt och hållet lägga i Hälsingborgs stads hand att avgöra dessa frågor. När det en gång blir fråga om att betala kostnaderna för alla dessa arbeten, undrar jag, om inte Hälsingborgs stad kommer att begära att staten skall betala en del av dem. Det är med tanke på nödvändigheten att ordna det på bästa sätt för den stora trafiken över Öresund som vi inte kunna gå med på vilken lösning som helst av dessa problem och som vi anse att frågan bör utredas bättre än vad som hittills skett. Kommunikationsministern har påtagit sig ett stort

Ang. ordnande av bangårdsförhållandena i Hälsingborg.

ansvar när han lagt fram denna proposition och gått emot de sakkunniga myndigheternas uppfattning. Det kommer säkerligen att i framtiden visa sig, att det blir ett olyckligt beslut som riksdagen i dag fattar, om den följer utskottsmajoritetens linje. Den skada, som därigenom kan komma att uppstå, går icke att reparera, sedan beslutet en gång är fattat.

Jag anser således, herr talman, att man borde ha uppskjutit avgörandet åtminstone ett år för att under tiden få frågan bättre utredd. Det är emellertid icke möjligt att, såsom herr Lundqvist här tänker sig, skjuta på frågan blott till höstriksdagen. I höst kommer ju frågan att ligga till på precis samma sätt som i dag. Om riksdagen hade velat följa det i vår reservation framlagda förslaget, hade frågan före sitt avgörande kunnat bli bättre utredd, och då borde vi ha kunnat fatta ett beslut som gått mera i enighetens tecken än vad som nu är fallet.

Jag är, herr talman, fullständigt förvissad om att man en gång kommer att ångra det beslut som här i dag kommer att fattas.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att därunder yrkats 1:o) att vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt skulle bifallas; 2:o) att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Gränebo m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; samt 3:o), av herr *Lundqvist*, att riksdagen skulle besluta att till höstsessionen med innevarande års riksdag uppskjuta behandlingen av propositionen nr 243 jämte motionerna I: 480 och II: 576.

Herr talmannen anförde vidare, att propositioner nu till en början komme att göras beträffande det av herr *Lundqvist* framställda uppskovsyrkandet.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner, först på bifall till herr *Lundqvists* berörda yrkande samt vidare på avslag därå; och förklarade herr talmannen sig anse den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Lundqvist* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som avslår herr *Lundqvists* yrkande, att riksdagen må besluta att till höstsessionen med innevarande års riksdag uppskjuta behandlingen av propositionen nr 243 jämte motionerna I: 480 och II: 576, röstar

Ja;

Den, det ej vill röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles nämnda yrkande.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i herr *Gränebos* m. fl. reservation; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Heiding* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 192, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr *Gränebo* m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Ang. ordnande av bangårdsförhållandena i Hälsingborg.

Då emellertid herr *Heiding* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 67;
Nej — 34.

Därjämte hade 14 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

På framställning av herr talmannen beslöts att handläggningen av det återstående ärendet på föredragningslistan skulle uppskjutas till morgondagens sammanträde.

Anmälde statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 345, angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att i arbetslöshetsbekämpan-

de syfte igångsätta arbeten, för vilka anslag uppförts å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47;

nr 346, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om anslag för budgetåret 1950/51 till avskrivning av nya kapitalinvesteringar; och

nr 347, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ordnande av bangårdsförhållandena i Hälsingborg.

Skrivelseförslagen godkändes, förslaget nr 347 under förutsättning att utskottets hemställan i utlåtande nr 192 bifölles även av andra kammaren.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.59 eftermiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.

Onsdagen den 31 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 11 förmiddagen.

Justerades protokollet för den 24 innevarande månad.

Anmäldes och godkändes särskilda utskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 341, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående riktlinjer för det svenska skolväsendets utveckling jämte i ämnet väckta motioner.

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 357, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område jämte i ämnet väckta motioner.

Anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 358, angående skyddsåtgärder mot koloxidförgiftning, m. m.;

nr 359, angående rökskadorna från industrier m. m.; och

nr 360, angående enskilda inkomsttagares ekonomiska förhållanden m. m.

Ang. utvidgningen av Svenska lastbilaktiebolagets verksamhet m. m.

Herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet NILSSON, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Eskilssons interpellation angående utvidgningen av Svenska lastbilaktiebolagets verksamhet m. m., erhöll ordet och anförde: Herr talman! I en till mig riktad interpellation har herr Eskilsson frågat, om jag vill lämna kammaren upplysning

om de åtgärder som Svenska lastbilaktiebolaget under innevarande budgetår vidtagit för att utöka sin verksamhet samt de kostnader, som varit förenade därmed.

Interpellationen inleddes med vissa uppgifter avsedda att belysa i vad mån Svenska lastbilaktiebolaget kan anses arbeta ekonomiskt, och interpellanten gör gällande att detta icke skulle vara fallet, om man jämför med privata åkare. Då de av interpellanten åberopade uppgifterna tidigare ha återgivits i cirkulärledare i pressen och kunna ge anledning till en oriktig uppfattning om saken, vill jag gärna taga tillfället i akt att beröra även denna fråga.

Interpellanten börjar med en beräkning av den inkomst, som under 1948 skulle falla på var och en av SLAB:s lastbilar, vilken beräkning interpellanten utfört på så sätt, att han dividerat de bokförda driftinkomsterna, ca 6 miljoner kronor, med antalet bilar, angivet till 304 st. Med ledning härav har interpellanten beräknat medelinkomsten per bil till 20 000 kronor. För ordningens skull vill jag nämna att bolagets bilpark under 1948 utgjort i genomsnitt ca 250 st. Förutnämnda inkomstsiffra på 6 miljoner kronor bör vidare minskas med de belopp, som hänföra sig till andra rörelsegrenar — bolagets häståkeri och lagerhållningsrörelsen — samt med kostnader för lejning av främmande bilar. Slutligen böra genomgångsposter, som icke ha samband med bilrörelsen, bortrensas. Efter dessa justeringar kvarstår ett belopp på ungefär 5 miljoner kronor, som utgör det genom SLAB:s direkta biltrafik intjänade beloppet under 1948. Genom en slump blir emellertid medelinkomsten per bil med utgångspunkt från de riktiga siffrorna på trafikinkomsten och antal bilar det av interpellanten från felaktiga utgångspunkter beräknade, ca 20 000 kronor.

Ang. utvidgningen av Svenska lastbilaktiebolagets verksamhet m. m.

Interpellanten berör sedan den s. k. kretskörningen, som består däri, att SJ låtit insätta lastbilar i stället för godståg, och påstår därvid, att SJ subventionerar lastbilbolaget härför med ett belopp av 84 000 kronor i månaden. Detta påståendet saknar all grund. För dessa prestationer debiteras nämligen SJ bilfrakten enligt av länsstyrelsen fastställda taxor med tio procents rabatter. De av trafikanterna erlagda frakterna — enligt järnvägstaxan — behållas av SJ, som genom att kunna indraga vissa oekonomiska lokalgodståg och inbespara ett icke oväsentligt antal godsvagnsdygn med denna nya driftform kan förbättra sitt affärsresultat. Det är att märka, att denna lastbilstrafik som substitut för viss godstågstrafik också medför stora fördelar för trafikanterna, som i stor utsträckning få godset avhämtat och avlämnat »vid dörren».

Huvudanmärkningen mot SJ i interpellationen synes vara den att, enligt interpellantens uppfattning, SLAB har en för stor årsinkomst per bil — förenämnda 20 000 kronor — och att SJ genom att vara SLAB:s trafikant får erlagga betydligt mer i frakter än vad som skulle varit fallet, om privata åkare anlåtats. Denna huvudanmärkning förlorar emellertid helt och fullt sin bärighet, när man närmare synar interpellantens försök att giva densamma något slags siffermässigt stöd.

Först må dock framhållas, att SJ ingalunda är ensam trafikant hos SLAB. Bolagets verksamhet omfattar, förutom kretskörning, även utkörning och hämtning av gods på stationsort för järnvägstrafikants räkning, vanlig beställnings- trafik, linjetrafik samt lagerhållning m. m. Bolaget erhöi av sina totala trafikinkomster under 1949 ungefär två tredjedelar från allmänheten och endast en tredjedel från SJ. Även om det nu skulle förhålla sig så, att den årliga intäkten per bil vore onormalt hög, så bör väl icke den omständigheten att SJ svarar för en tredjedel av densamma föranleda en beskyllning för ett oekonomiskt handhavande av denna gren av statsdrift. Snarare borde den anmärkningsvärt

höga årsintäkten giva anledning till ett uttalande av tillfredsställelse med resultatet.

Interpellanten framhåller, att det icke finns någon officiell uppgift om årsinkomsterna under 1948 för en privat åkare med samma trafik som SLAB, och söker därför konstruera en dylik, varvid han emellertid gör sig skyldig till felaktiga slutsatser. Efter angivande av ett redovisat medeltal för samtliga lastbilar på 18 000 kronor för 1948 uttalar interpellanten att den privata åkarens årsinkomst per bil ligger ungefär vid 16 500 kronor. Om man emellertid, som interpellanten synes göra, förutsätter att endast SLAB:s ca 300 bilar ligga över medeltalet på 18 000 kronor, skulle detta innebära, att övriga ca 17 000 bilar i medeltal ha en årsinkomst av obetydligt under 18 000 kronor i stället för angivna 16 500 kronor. Det är märkligt, att interpellanten först framhåller att det saknas uppgift om medelinkomsten för privatlastbil »med samma trafik som SLAB» och omedelbart därefter konstruerar fram ett medeltal just för övriga privatlastbilar, vilkas trafik icke är jämförbar med SLAB:s, och så ärtill kritiserar det förhållandet, att SLAB:s medelinkomst per bil är högre än de övriga lastbilarnas.

Obestridligt är emellertid, att SLAB:s bilar intjäna i genomsnitt icke oväsentligt större belopp än det stora flertalet privata åkeribilar. Orsakerna därtill äro flera. Medan den genomsnittliga körtiden för samtliga rikets yrkesmässiga lastbilar för närvarande redovisas till omkring 150 timmar per månad, visa SLAB:s bilar ett timantal, som betydligt överstiger detta genomsnitt och vissa månader har legat 50 procent däröver. Vidare är den genomsnittliga bärigheten hos SLAB:s fordonspark något högre än det för landets övriga lastbilar gällande medeltalet. Det förhåller sig också så, att SLAB:s ledning varit mån om att icke engagera bolaget i ny biltrafik annat än där förutsättningar förelegat för en tillfredsställande utveckling av trafiken och där man alltså kunnat konstatera förefintligheten av ett varaktigt och omfattande trafikunderlag.

Ang. utvidgningen av Svenska lastbilaktiebolagets verksamhet m. m.

Jag vill sammanfatta det sagda så, att SLAB:s lastbilar förvisso ha en högre årsinkomst än genomsnittet för landets lastbilar. Detta goda resultat har uppnåtts trots att SLAB gentemot SJ tillämpar de av länsstyrelsen fastställda taxorna med 10 % rabatter. Förklaringen till detta resultat är, att SLAB:s bilar ha högre utnyttjande och högre bärighet än genomsnittligt är fallet med övriga lastbilar i riket.

Vad angår interpellantens egentliga fråga kan jag — efter att ha hört SLAB:s styrelse och järnvägsstyrelsen — meddela, att bolaget under den hittillsvarande delen av innevarande budgetår icke iklätt sig sådana engagemang, att bolaget behöver taga i anspråk hela det låneloppet på 500 000 kronor som är avsett för utvidgning av bolagets rörelse. Bolaget har icke heller några engagemang som för framtiden binda bolaget för utgifter, vilka bolaget icke kan finansiera självt.

Jag måste alltså konstatera, att herr Eskilssons förmodande, att SLAB för utvidgning av sin rörelse vidtagit åtgärder, som kräva större kostnader innevarande budgetår än 500 000 kronor, är felaktigt. Med det anförda anser jag mig ha besvarat interpellationen.

Herr **ESKILSSON**: Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet för att min interpellation rörande Svenska lastbilaktiebolagets verksamhet blivit så snabbt besvarad och för att jag fått ta del av svaret redan under gårdagen.

Min tacksamhet skulle dock ha varit ännu större, om statsrådet besvarat min egentliga fråga något utförligare i stället för att till den alldeles övervägande delen behandla frågor i samband med SLAB:s verksamhet och ekonomi, jämförda med motsvarande förhållanden hos de privata åkarna. Det är inte min avsikt att fördjupa mig i dessa utredningar, där man uppenbarligen måste röra sig med en del antaganden och konstruktioner. För att nämna ett enda exempel stämmer inte uppgiften om anta-

let redovisade timmar per månad, i svaret angivet till 150 per lastbil, med officiella uppgifter, som äro högre. Jag vill blott konstatera, att vi trots allt komma till samma slutresultat, nämligen att SLAB:s bilar ha en högre årsinkomst än genomsnittet för landets lastbilar. Men det är tydligen inte bara inkomsterna som varit högre hos SLAB än hos privata åkare; även utgifterna måste ha varit det, eftersom man för år 1948 på en omsättning av 6 miljoner kronor endast redovisar en årsvinst av 15 500 kronor.

Min egentliga fråga besvarar statsrådet helt kort med en hänvisning till att SLAB:s styrelse och järnvägsstyrelsen förklarat, att bolaget icke iklätt sig så stora engagemang att det beviljade beloppet på 500 000 kronor behöver utnyttjas i sin helhet. När jag i går fick del av herr statsrådets svar och såg, hur knapphändigt min fråga besvarats, försökte jag skaffa upplysningar på annat håll, och mot bakgrunden av dessa upplysningar förefalla interpellationssvarets uppgifter egendomliga. Av det register, som föres hos statens biltrafiknämnd rörande överlätna åkeritillstånd, framgår, att nämnden under tiden 31 oktober 1949—30 april 1950 beviljat SLAB tillstånd att övertaga privata åkerier för en köpeskilling av 325 610 kronor, därav sedan februari månad i år för nära 300 000 kronor.

Hos Svenska lasttrafikbilägareförbundet fick jag uppgift om att SLAB i dagarna inköpt ett par stora åkerier i Härnösand och Örnsköldsvik för en köpeskilling som torde överstiga 300 000 kronor. Enligt notis i Västgöta-Demokraten förvärvades i slutet av förra året ett åkeri i Borås, som omfattade sju lastbilar, varav två möbelbussar. Slutligen innehöllo — och det var den egentliga anledningen till att jag kom att intressera mig för denna fråga — östgötatidningarna för någon tid sedan uppgift om att det stora linköpingsåkeriet Theddes express inköpts av SLAB. Detta åkeri omfattar nära ett femtontal lastbilar, bl. a. fyra stora möbelbussar. En bekräftelse på detta inköp lämnades för övrigt vid

Ang. utvidgningen av Svenska lastbilaktiebolagets verksamhet m. m.

Svenska lastbilägarnas riksförbunds kongress i Uppsala i förra veckan av SLAB:s verkställande direktör. Några inköpssummor för de sistnämnda förvärven ha icke angivits, men med hänsyn till företagens storlek måste det röra sig om betydande belopp.

När man sammanställer dessa uppgifter, har man svårt att förstå att de kunna stämma med yttrandet i interpellationssvaret, att »bolaget under den hittillsvarande delen av innevarande budgetår icke iklätt sig sådana engagemang, att bolaget behöver taga i anspråk hela det lånebelopp på 500 000 kronor som är avsett för utvidgning av bolagets rörelse. Bolaget har icke heller några engagemang som för framtiden binda bolaget för utgifter, vilka bolaget icke kan finansiera självt».

Då anslaget för SLAB:s verksamhet förra året av statsfinansiella skäl nedprutades till 1,5 miljoner kronor, varav 500 000 kronor skulle användas för att utöka verksamheten, hade man anledning tro att detta skulle betyda en återhållsamhet i bolagets expansion. Av de uppgifter, som jag här lämnat, förefaller det emellertid, som om detta icke blivit fallet. Detta är att beklaga, eftersom den av de privata åkarna bedrivna rörelsen förvisso många gånger kan arbeta under smidigare och billigare former än SJ:s lastbilstrafik. De enskilda åkarna känna utvecklingen som ett hot mot sina egna företag. Det är givet, att SLAB:s verksamhet kan ge SJ möjlighet att utöva konkurrens och kontroll på tillämpade taxor och därigenom kan medföra vissa fördelar. Jag är emellertid övertygad om att det är en bättre och billigare politik att skapa samarbete mellan SJ och enskilda åkare för att tillgodose trafikanternas önskemål än att SLAB och SJ lägga allt flera företag under egen regim.

Herr statsrådet NILSSON: Herr talman! Jag vill bara göra några erinringar i anledning av herr Eskilssons anförande.

Han tycks leva i den föreställningen, att SLAB:s möjligheter att göra inköp

skulle vara helt och hållet beroende av det lån på 500 000 kronor, som bolaget har fått för utvidgning av sin verksamhet. Men vi få komma ihåg, herr Eskilsson, att bolaget till sitt förfogande har rörelsemedel, som det kan disponera för sådana här ändamål, och för ytterligare utvidgning av sin rörelse kan bolaget dessutom förfoga över lånet på 500 000 kronor.

Herr Eskilsson nämnde ett exempel från Linköping. Jag sitter inne med direkta upplysningar i det fallet och kan berätta för herr Eskilsson, att reallångångarna vid detta köp utgjordes av fjorton lastbilar och två personbussar. Köpskillingen bestämdes till 450 000 kronor, som skulle betalas med 100 000 kronor vid tillträdet och 75 000 kronor under vart och ett av åren 1951—1954 och slutligen 50 000 kronor år 1955. SLAB har senare träffat avtal om försäljning av de båda bussarna för ungefär 100 000 kronor, och härigenom ha medel erhållits för likviden vid tillträdet. Detta är ett exempel på en sådan affär som kan verkställas utan att bolaget behöver utnyttja det lån på 500 000 kronor, som riksdagen har varit med om att besluta.

Sedan kan jag instämma med herr Eskilsson, när han uttalar önskemålet att SJ skall ha ett förtroendefullt samarbete med de privata åkarna. Under år 1948 utbetalade SJ ett belopp av 760 000 kronor till de privata åkarna, och detta är ett gott bevis för att ett omfattande samarbete förekommer. Detta hindrar naturligtvis inte, att SLAB bör ha möjligheter att, i den mån det befinner önskvärt, utvidga sin egen rörelse.

Herr BERGH: Herr talman! Det är en sifferuppgift i interpellationssvaret som föranlett mig att begära ordet.

Nederst på s. 2 i svaret sammanfattar herr statsrådet orsakerna till att SLAB:s lastbilar ha en högre årsinkomst än genomsnittet för landets lastbilar. Det säges där, att SLAB:s bilar ha högre utnyttjande och även bärighet än övriga bilar i landet. Något tidigare i svaret har såsom motivering för detta omdöme beträffande utnyttjandet angivits, att den

Ang. utvidgningen av Svenska lastbilaktiebolagets verksamhet m. m. genomsnittliga körtiden för samtliga yrkesmässiga lastbilar för närvarande redovisas till omkring 150 timmar per månad, medan SLAB:s bilar visa ett timantal, som betydligt överstiger detta genomsnitt.

Det skulle vara intressant att höra statsrådet ange källan till denna uppgift om en körtid på 150 timmar per månad för lastbilar i beställningstrafik. Jag har de sista två dagarna haft anledning att studera den utredning inom järnvägsstyrelsen, som berör med dessa spörsmål beslätade ting. Denna utredning, där också denna fråga tas upp, bygger på uppgifter från statens biltrafiknämnd. Det sägs i utredningen, att den genomsnittliga utnyttjandetiden för hela riket var 173 timmar år 1947, 166 timmar år 1948 och 167 timmar år 1949. Man kan tycka att differensen inte är så stor mellan, låt oss säga, i runt tal 170 timmar och 150 timmar, men efter den genomsnittliga åkeritaxan betyder likväl denna differens på 20 timmar per månad och bil en differens i fråga om bruttointäkten på cirka 3 000 kronor om året.

Det vore av intresse att veta, vilka sifferuppgifter man skall lita på, och därför skulle jag gärna vilja fråga, vilken källa statsrådet har att åberopa, när han säger, att utnyttjandetiden för samtliga yrkesmässiga lastbilar är så låg som 150 timmar.

Herr statsrådet NILSSON: Herr talman! Jag kan kort och gott meddela, att de uppgifter, som jag har, härstamma från järnvägsstyrelsen.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets memorial nr 193, angående statsregleringen för budgetåret 1950/51.

Punkterna 1—13.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 14 och 15.

Lades till handlingarna.

Punkten 16.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 17.

Lades till handlingarna.

Punkten 18.

Utskottets hemställan bifölls.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 348, angående statsregleringen för budgetåret 1950/51; och

nr 349, med överlämnande av riksstat för budgetåret 1950/51.

Anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 361, angående åtgärder mot tillgrepp av motorfordon;

nr 362, angående vidgade möjligheter till semester; och

nr 363, angående vidgad användning av svensk ved.

Justerades protokollsutdrag för denna dag.

Herr TALMANNEN yttrade: Efter samråd med andra kammarens talman får jag tillkännagiva, att riksdagens höstsession kommer att taga sin början tisdagen den 17 oktober, då kamrarna komma att kallas till sammanträden kl. 2 eftermiddagen.

Kallelser komma att utfärdas genom sedvanlig annonsering i dagspressen och genom tillkännagivande i radio. Personliga kallelser komma däremot icke att utfärdas.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 11.24 förmiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.